Tijdschrift@ipr.be

TIJDSCHRIFT VOOR INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT

Revue@dip.be

REVUE DE DROIT INTERNATIONAL PRIVÉ

2014/2

13de jaargang – 13ième année

Redactie – Rédaction:
Frans Bouckaert (emerit. KU Leuven)
Johan Erauw (U Gent)
Marc Fallon (UC Louvain la Neuve)
Erna Guldix (VU Brussel)
Johan Meeusen (U Antwerpen)
Marta Pertegás Sender (U Antwerpen)
Paul Torremans (U Nottingham)
Hans van Houtte (KU Leuven)
Herman Verbist (U Gent)
Nadine Watté (UL Bruxelles)
Patrick Wautelet (U Liège)

Samenstelling van dit nr. – Composition de ce n°:
Erinda Mehmeti - Jinske Verhellen (UGent)

Uw bijdragen
Bijdragen voor het tijdschrift kunnen via e-mail worden toegezonden op het adres: tijdschrift@ipr.be. Het tijdschrift werkt met “peer review”. Publicatie gebeurt alleen na controle door de redactieraad.

Vos contributions
Vos contributions pour la revue peuvent être envoyées à l'adresse suivante : revue@dipr.be. La revue fonctionne selon le système de "peer review". La publication est soumise à l'accord du comité de rédaction.

Citeerwijze
Tijdschrift@ipr.be 2014/2

Mode de citation
Revue@dip.be 2014/2

INHOUD/CONTENU

RECHTSPRAAK/JURISPRUDENCE

Hof van Justitie, zaak C-360/12, arrest van 5 juni 2014

Hof van Justitie, zaak C-387/12, arrest van 3 april 2014

Hof van Justitie, zaak C-438/12, arrest van 3 april 2014

Hof van Justitie, zaak C-548/12, arrest van 13 maart 2014

Hof van Justitie, zaak C-1/13, arrest van 27 februari 2014

Rechtbank van eerste aanleg Gent, vonnis van 10 april 2014

Rechtbank van eerste aanleg Gent, vonnis van 10 april 2014

Rechtbank van eerste aanleg Brugge, vonnis van 8 april 2014

RECHTSLEER/DOCTRINE

Cedric Vanleenhove & Jan De Bruyne - Enkele internationaalprivaatrechtelijke bedenkingen bij de aansprakelijkheid van classificatiemaatschappijen

ACTUALITEIT/ACTUALITÉ

Aankondigingen / Annonces

Regelgeving / Réglementation

INHOUDSOPGAVE/TABLE DES MATIÈRES

RECHTSPRAAK/JURISPRUDENCE 1

Hof van Justitie, zaak C-360/12, arrest van 5 juni 2014 1

Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken – Verordeningen (EG) nrs. 40/94 en 44/2001 – Gemeenschapsmerk – Artikel 93, lid 5, van verordening (EG) nr. 40/94 – Internationale bevoegdheid ter zake van inbreuk – Bepaling van plaats waar schadebrengende feit zich heeft voorgedaan – Grensoverschrijdende deelneming van meerdere personen aan eenzelfde onrechtmatige daad 1

Coopération judiciaire en matière civile – Règlements (CE) nos 40/94 et 44/2001 – Marque communautaire – Article 93, paragraphe 5, du règlement (CE) n° 40/94 – Compétence internationale en matière de contrefaçon – Détermination du lieu où le fait dommageable s'est produit – Participation transfrontalière de plusieurs personnes à un même acte illicite 1

Hof van Justitie, zaak C-387/12, arrest van 3 april 2014 14

Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken – Verordening (EG) nr. 44/2001 – Internationale bevoegdheid ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad – Handeling in lidstaat die bestaat in deelneming aan onrechtmatige handeling op grondgebied van andere lidstaat – Bepaling van plaats waar schadebrengende feit zich heeft voorgedaan 14

Coopération judiciaire en matière civile – Règlement (CE) n° 44/2001 – Compétence internationale en matière délictuelle ou quasi délictuelle – Acte commis dans un État membre consistant en la participation à un acte illicite commis sur le territoire d'un autre État membre – Détermination du lieu où le fait dommageable s'est produit 14

Hof van Justitie, zaak C-438/12, arrest van 3 april 2014 22

Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken – Verordening (EG) nr. 44/2001 – Artikel 22, punt 1 – Exclusieve bevoegdheid – Geschillen inzake zakelijke rechten op onroerende goederen – Aard van voorkooprecht – Artikel 27, lid 1 – Aanhangigheid – Begrip vorderingen tussen dezelfde partijen en met hetzelfde onderwerp – Verband tussen artikelen 22, punt 1, en 27, lid 1 – Artikel 28, lid 1 – Samenhang – Beoordelingscriteria voor aanhouding van uitspraak 22

Coopération judiciaire en matière civile – Règlement (CE) n° 44/2001– Article 22, point 1 – Compétence exclusive – Litiges en matière de droits réels immobiliers – Nature du droit de préemption – Article 27, paragraphe 1 – Litispendance – Notion de demandes formées entre les mêmes parties et ayant le même objet – Rapport entre les articles 22, point 1, et 27, paragraphe 1 – Article 28, paragraphe 1 – Connexité – Critères d'appréciation du sursis à statuer 22

Hof van Justitie, zaak C-548/12, arrest van 13 maart 2014 36

Ruimte van vrijheid, veiligheid en recht – Rechterlijke bevoegdheid in burgerlijke en handelszaken – Verordening (EG) nr. 44/2001 – Bijzondere bevoegdheden – Artikel 5, punten 1 en 3 – Civielrechtelijke aansprakelijkheidsvordering – Vordering uit overeenkomst of uit onrechtmatige daad 36

Espace de liberté, de sécurité et de justice – Compétence judiciaire en matière civile et commerciale – Règlement (CE) n° 44/2001 –Compétences spéciales – Article 5, points 1 et 3 – Action en responsabilité civile – Nature contractuelle ou délictuelle 36

Hof van Justitie, zaak C-1/13, arrest van 27 februari 2014 43

Prejudiciële verwijzing – Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken – Verordening (EG) nr. 44/2001 – Artikel 27, lid 2 – Aanhangigheid – Artikel 24 – Aanwijzing van bevoegde rechter – Vaststelling van bevoegdheid van als eerste aangezochte rechter door verschijning van partijen zonder betwisting van bevoegdheid dan wel definitieve beslissing 43

Renvoi préjudiciel – Coopération judiciaire en matière civile – Règlement (CE) n° 44/2001 – Article 27, paragraphe 2 – Litispendance – Article 24 – Prorogation de compétence – Établissement de la compétence de la première juridiction saisie en raison de la comparution sans objection des parties ou de l'adoption d'une décision definitive 43

Rechtbank van eerste aanleg Gent, vonnis van 10 april 2014 52

Erkenning Marokkaanse huwelijksakte – artikel 18, 21, 27, 46 en 47 WIPR – schijnhuwelijk – artikel 146bis B.W. 52

Reconnaissance d'un acte de mariage marocain – article 18, 21, 27, 46 et 47 CODIP – mariage fictif – article 146bis Code Civil 52

Rechtbank van eerste aanleg Gent, vonnis van 10 april 2014 58

Erkenning Guinese huwelijksakte – gevolgen ex tunc van de nietigverklaring van een bigaam huwelijk – niet erkenning staat gelijk met celibaatsattest – bigamie tussen dezelfde partners bestaat niet 58

Reconnaissance d'un acte de mariage guinéen – effets ex tunc de l'annulation d'un mariage bigame – refus de reconnaissance est équivalent à un certificat de célibat – bigamie entre les mêmes époux n'existe pas 58

Rechtbank van eerste aanleg Brugge, vonnis van 8 april 2014 63

Verkrijging Belgische nationaliteit door nationaliteitsverklaring – artikel 12bis §1, 2° W.B.N. – de vereiste van kennis van één van de drie landstalen 63

Acquisition de la nationalité belge par déclaration de nationalité – article 12bis §1, 2° C.N.B. – la condition de la connaissance d'une des trois langues nationales 63

RECHTSLEER/DOCTRINE 66

Cedric Vanleenhove & Jan De Bruyne - Enkele internationaalprivaatrechtelijke bedenkingen bij de aansprakelijkheid van classificatiemaatschappijen 66

ACTUALITEIT/ACTUALITÉ 75

Aankondigingen / Annonces 75

Regelgeving / Réglementation 75

RECHTSPRAAK/JURISPRUDENCE

Hof van Justitie, zaak C-360/12, arrest van 5 juni 2014

Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken – Verordeningen (EG) nrs. 40/94 en 44/2001 – Gemeenschapsmerk – Artikel 93, lid 5, van verordening (EG) nr. 40/94 – Internationale bevoegdheid ter zake van inbreuk – Bepaling van plaats waar schadebrengende feit zich heeft voorgedaan – Grensoverschrijdende deelneming van meerdere personen aan eenzelfde onrechtmatige daad

Coopération judiciaire en matière civile – Règlements (CE) nos 40/94 et 44/2001 – Marque communautaire – Article 93, paragraphe 5, du règlement (CE) n° 40/94 – Compétence internationale en matière de contrefaçon – Détermination du lieu où le fait dommageable s'est produit – Participation transfrontalière de plusieurs personnes à un même acte illicite

Procestaal: Duits.

In zaak C-360/12,

betreffende een verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 267 VWEU, ingediend door het Bundesgerichtshof (Duitsland) bij beslissing van 28 juni 2012, ingekomen bij het Hof op 31 juli 2012, in de procedure

Coty Germany GmbH, voorheen Coty Prestige Lancaster Group GmbH,

tegen

First Note Perfumes NV,

wijst

HET HOF (Vierde kamer),

samengesteld als volgt: L. Bay Larsen, kamerpresident, K. Lenaerts, vicepresident van het Hof, waarnemend rechter van de Vierde kamer, M. Safjan (rapporteur), J. Malenovský en A. Prechal, rechters, advocaat-generaal: N. Jääskinen, griffier: M. Aleksejev, administrateur,

gezien de stukken en na de terechtzitting op 19 september 2013,

gelet op de opmerkingen van:

- Coty Germany GmbH, voorheen Coty Prestige Lancaster Group GmbH, vertegenwoordigd door K. Schmidt-Hern en U. Hildebrandt, Rechtsanwälte,

- First Note Perfumes NV, vertegenwoordigd door M. Dinnes, Rechtsanwalt,

- de Duitse regering, vertegenwoordigd door F. Wannek, J. Kemper en T. Henze als gemachtigden,

- de regering van het Verenigd Koninkrijk, vertegenwoordigd door A. Robinson als gemachtigde,

- de Zwitserse regering, vertegenwoordigd door D. Klingele als gemachtigde,

- de Europese Commissie, vertegenwoordigd door F. Bulst en M. Wilderspin als gemachtigden,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 21 november 2013,

het navolgende Arrest

1. Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van artikel 93, lid 5, van verordening (EG) nr. 40/94 van de Raad van 20 december 1993 inzake het gemeenschapsmerk (PB 1994, L 11, blz. 1), en van artikel 5, sub 3, van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (PB 2001, L 12, blz. 1).

2. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Coty Germany GmbH (hierna: "Coty Germany"), voorheen Coty Prestige Lancaster Group GmbH, en First Note Perfumes NV (hierna: "First Note") over een vermeende inbreuk op een gemeenschapsmerk en schending van het Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (wet inzake oneerlijke mededinging) door de verkoop in België van inbreukmakende waren aan een Duitse ondernemer die deze in Duitsland heeft doorverkocht.

Toepasselijke bepalingen

Verordening nr. 40/94

3. De vijftiende overweging van de considerans van verordening (EG) nr. 40/94 luidt:

"Overwegende dat het strikt noodzakelijk is dat de beslissingen ten aanzien van de geldigheid van en inbreuk op gemeenschapsmerken rechtsgevolgen voor de gehele Gemeenschap hebben, zijnde het enige middel om tegenstrijdige beslissingen van rechterlijke instanties en het Bureau [voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) (BHIM)] en aantastingen van het eenheidskarakter van het gemeenschapsmerk te voorkomen; dat de voorschriften van het Verdrag [van 27 september 1968] betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken [PB 1972, L 299, blz. 32; hierna: ‚Verdrag van Brussel'] van toepassing zijn op alle rechtsvorderingen betreffende gemeenschapsmerken, behalve indien in deze verordening anders wordt bepaald".

4. Artikel 9 van deze verordening, met het opschrift “Rechten verbonden aan het gemeenschapsmerk”, bepaalt in de leden 1 en 3 ervan:

> “1. Het gemeenschapsmerk geeft de houder een uitsluitend recht. Dit recht staat de houder toe iedere derde die niet zijn toestemming hiertoe heeft verkregen, het gebruik van een teken in het economisch verkeer te verbieden:
>
> > a) dat gelijk is aan het gemeenschapsmerk en gebruikt wordt voor dezelfde waren of diensten als die waarvoor het merk ingeschreven is;
> >
> > b) dat gelijk is aan of overeenstemt met het gemeenschapsmerk en gebruikt wordt voor dezelfde of soortgelijke waren of diensten indien daardoor verwarring bij het publiek kan ontstaan; verwarring omvat het gevaar van associatie met het merk;
> >
> > c) dat gelijk is aan of overeenstemt met het gemeenschapsmerk en gebruikt wordt voor waren of diensten die niet soortgelijk zijn aan die waarvoor het gemeenschapsmerk ingeschreven is, indien het een in de Gemeenschap bekend merk betreft en indien door het gebruik zonder geldige reden van het teken ongerechtvaardigd voordeel getrokken wordt uit of afbreuk gedaan wordt aan het onderscheidend vermogen of de reputatie van het oudere merk.
>
> [...]
>
> 3. Op het aan het gemeenschapsmerk verbonden recht kan tegenover derden eerst een beroep worden gedaan nadat de inschrijving van het merk gepubliceerd is. Er kan evenwel een redelijke vergoeding worden verlangd wegens feiten die hebben plaatsgevonden na de publicatie van een aanvrage om een gemeenschapsmerk, die na de publicatie van de inschrijving van het gemeenschapsmerk krachtens deze publicatie verboden zouden zijn. De rechter bij wie de zaak aanhangig is gemaakt, doet over de zaak zelf geen uitspraak voordat de inschrijving gepubliceerd is.”

5. Artikel 14, lid 2, van deze verordening bepaalt:

“Deze verordening sluit niet uit dat ter zake van een gemeenschapsmerk vorderingen worden ingesteld die gegrond zijn op het recht van de lidstaten inzake met name wettelijke aansprakelijkheid en oneerlijke concurrentie.”

6. Artikel 90 van verordening nr. 40/94, met het opschrift “Toepassing van het Bevoegdheids- en Executieverdrag”, luidt als volgt:

> “1. Tenzij deze verordening anders bepaalt, is het [Verdrag van Brussel], zoals gewijzigd bij de Verdragen houdende toetreding tot dat Verdrag van de tot de Europese Gemeenschappen toetredende landen, welk geheel van dat Verdrag en van deze Toetredingsverdragen hierna wordt aangeduid als ‘Bevoegdheids- en Executieverdrag’, van toepassing op de procedures betreffende gemeenschapsmerken en aanvragen om gemeenschapsmerken, alsmede op de procedures betreffende gelijktijdige en opeenvolgende vorderingen die worden ingesteld op grond van gemeenschapsmerken en nationale merken.

2. Met betrekking tot procedures die het gevolg zijn van de in artikel 92 bedoelde rechtsvorderingen:

a) zijn artikel 2, artikel 4, artikel 5, leden 1, 3, 4 en 5, en artikel 24 van het Bevoegdheids- en Executieverdrag niet van toepassing;

[...]"

7. Artikel 91, lid 1, van deze verordening bepaalt:

"De lidstaten wijzen op hun grondgebied een zo gering mogelijk aantal nationale rechterlijke instanties van eerste en tweede aanleg aan, hierna ‚rechtbanken voor het gemeenschapsmerk' te noemen, die de hun bij deze verordening opgedragen taken vervullen."

8. Artikel 92 van deze verordening, met het opschrift "Bevoegdheid ter zake van inbreuk en geldigheid", bepaalt:

"De rechtbanken voor het gemeenschapsmerk hebben uitsluitende bevoegdheid ter zake van:

a) alle rechtsvorderingen betreffende inbreuk en – indien naar nationaal recht toegestaan – dreigende inbreuk op gemeenschapsmerken;

b) rechtsvorderingen tot vaststelling van niet-inbreuk, indien naar nationaal recht toegestaan;

c) alle rechtsvorderingen wegens feiten als bedoeld in artikel 9, lid 3, tweede zin;

d) reconventionele vorderingen tot vervallen- of nietigverklaring van het gemeenschapsmerk, als bedoeld in artikel 96."

9. Artikel 93 van verordening nr. 40/94, met het opschrift "Internationale bevoegdheid", luidt als volgt:

"1. Onverminderd de bepalingen van deze verordening en van de krachtens artikel 90 toepasselijke bepalingen van het Bevoegdheids- en Executieverdrag, worden de procedures ingevolge de in artikel 92 bedoelde rechtsvorderingen aanhangig gemaakt bij de rechterlijke instanties van de lidstaat waar de gedaagde zijn woonplaats heeft of, wanneer hij geen woonplaats heeft in een van de lidstaten, in de lidstaat waar hij een vestiging heeft.

2. Wanneer de gedaagde woonplaats noch vestiging heeft in een van de lidstaten, worden de procedures aanhangig gemaakt bij de rechterlijke instanties van de lidstaat waar de eiser zijn woonplaats heeft, of, indien deze geen woonplaats heeft in een van de lidstaten, in de lidstaat waar hij een vestiging heeft.

3. Wanneer gedaagde noch eiser aldaar een woonplaats of vestiging heeft, worden de procedures aanhangig gemaakt bij de rechterlijke instanties van de lidstaat waar het [BHIM] zijn zetel heeft.

[...]

5. Met uitzondering van rechtsvorderingen tot verkrijging van een verklaring van niet-inbreuk op een gemeenschapsmerk kunnen de procedures ingevolge de in artikel 92 bedoelde rechtsvorderingen ook worden ingesteld bij de rechterlijke instanties van de lidstaat waar de inbreuk heeft plaatsgevonden of dreigt plaats te vinden, of waar een onder artikel 9, lid 3, tweede zin, vallende handeling is verricht."

10. Artikel 94 van deze verordening, met het opschrift "Omvang van de bevoegdheid", bepaalt in lid 2 ervan:

"Een krachtens artikel 93, lid 5, bevoegde rechtbank voor het gemeenschapsmerk is alleen bevoegd voor handelingen of dreigende handelingen op het grondgebied van de lidstaat waar die rechtbank gelegen is."

Verordening nr. 44/2001

11. Volgens punt 2 van de considerans van verordening nr. 44/2001 heeft deze tot doel om in het belang van de goede werking van de interne markt "[b]epalingen [vast te stellen] die de eenvormigheid van de regels inzake jurisdictiegeschillen in burgerlijke en handelszaken mogelijk maken alsook de vereenvoudiging van de formaliteiten met het oog op een snelle en eenvoudige erkenning en tenuitvoerlegging van de beslissingen van de lidstaten waarvoor deze verordening verbindend is [...]".

12. De punten 11, 12 en 15 van de considerans van deze verordening luiden als volgt:

"(11) De bevoegdheidsregels moeten in hoge mate voorspelbaar zijn, waarbij als beginsel geldt dat de bevoegdheid in het algemeen gegrond wordt op de woonplaats van de verweerder; de bevoegdheid moet altijd op die grond kunnen worden gevestigd, behalve in een gering aantal duidelijk omschreven gevallen waarin het voorwerp van het geschil of de autonomie van de partijen een ander aanknopingspunt wettigt. Voor rechtspersonen moet de woonplaats autonoom worden bepaald om de gemeenschappelijke regels doorzichtiger te maken en jurisdictiegeschillen te voorkomen.

(12) Naast de woonplaats van de verweerder moeten er alternatieve bevoegdheidsgronden mogelijk zijn, gebaseerd op de nauwe band tussen het gerecht en de vordering of de noodzaak een goede rechtsbedeling te vergemakkelijken.

[...]

(15) Met het oog op een harmonische rechtsbedeling in de Gemeenschap moeten parallel lopende processen zoveel mogelijk worden beperkt en moet worden voorkomen dat in twee lidstaten onverenigbare beslissingen worden gegeven [...]"

13. De bevoegdheidsregels zijn opgenomen in hoofdstuk II van deze verordening, in de artikelen 2 tot en met 31 ervan.

14. Datzelfde hoofdstuk II, afdeling 1, met het opschrift "Algemene bepalingen", bevat artikel 2, waarvan lid 1 luidt als volgt:

“Onverminderd deze verordening worden zij die woonplaats hebben op het grondgebied van een lidstaat, ongeacht hun nationaliteit, opgeroepen voor de gerechten van die lidstaat.”

15. Artikel 3, lid 1, van verordening nr. 44/2001, dat deel uitmaakt van dezelfde afdeling, bepaalt:

“Degenen die op het grondgebied van een lidstaat woonplaats hebben, kunnen slechts voor het gerecht van een andere lidstaat worden opgeroepen krachtens de in de afdelingen 2 tot en met 7 van dit hoofdstuk gegeven regels.”

16. Artikel 5, sub 3, van deze verordening, dat deel uitmaakt van afdeling 2, “Bijzondere bevoegdheid”, van hoofdstuk II, bepaalt:

“Een persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat, kan in een andere lidstaat voor de volgende gerechten worden opgeroepen:

[...]

> 3) ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad: voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen”.

17. Artikel 68, lid 2, van deze verordening bepaalt:

“Voor zover deze verordening in de betrekkingen tussen de lidstaten in de plaats komt van het Verdrag van Brussel, geldt elke verwijzing naar dat verdrag als een verwijzing naar deze verordening.”

Hoofdgeding en prejudiciële vragen

18. Uit de verwijzingsbeslissing blijkt dat Coty Germany, gevestigd te Mainz (Duitsland), parfums en cosmetische producten produceert en verkoopt. Zij is houdster van de rechten op het driedimensionale zwart-witte gemeenschapsmerk nr. 003788767, dat een flesje weergeeft en is ingeschreven voor parfumerie-artikelen.

19. Coty Germany verkoopt het damesparfum “Davidoff Cool Water Woman” in een gekleurd en beschreven flesje dat dit gemeenschapsmerk weergeeft.

20. First Note, een in Oelegem (België) gevestigde vennootschap, heeft een groothandel in parfums. In januari 2007 heeft zij het parfum “Blue Safe for Women” verkocht aan Stefan P. Warenhandel (hierna: “Stefan P.”), waarvan de handelszaak in Duitsland gelegen is. Blijkens de verwijzingsbeslissing heeft de levering van deze waren aan Stefan P. plaatsgevonden bij First Note in België, en vervolgens heeft Stefan P. deze doorverkocht op het Duitse grondgebied.

21. Coty Germany heeft een vordering tegen First Note ingesteld op grond dat de verkoop door deze laatste van dat parfum in een flesje dat lijkt op dat waarvan de weergave het voorwerp van bovengenoemd merk vormt, merkinbreuk, ongeoorloofde vergelijkende reclame en slaafse nabootsing uitmaakt.

22. Deze vordering werd afgewezen in eerste aanleg en in hoger beroep. Bij het in hoger beroep gewezen arrest werd geconcludeerd tot het ontbreken van internationale bevoegdheid van de Duitse rechterlijke instanties. Coty Germany heeft beroep in "Revision" ingesteld bij het Bundesgerichtshof. Ter staving van dit beroep voert zij gemeenschapsmerk nr. 003788767 aan, alsmede het feit dat volgens de wet inzake oneerlijke mededinging dergelijke handelspraktijken verboden zijn. Subsidiair, indien een dergelijke cumulatie van vorderingen uitgesloten is, baseert zij zich in de eerste plaats op het gemeenschapsmerk en in de tweede plaats op de Duitse wet inzake oneerlijke mededinging.

23. In deze omstandigheden heeft het Bundesgerichtshof de behandeling van de zaak geschorst en het Hof de volgende prejudiciële vragen gesteld:

> "1) Dient artikel 93, lid 5, van verordening [...] nr. 40/94 aldus te worden uitgelegd dat in een lidstaat (lidstaat A) inbreuk is gemaakt in de zin van [dat artikel] wanneer door een handeling in een andere lidstaat (lidstaat B) is deelgenomen aan de in eerstgenoemde lidstaat (lidstaat A) gemaakte inbreuk?
>
> 2) Dient artikel 5, sub 3, van verordening [...] nr. 44/2001 aldus te worden uitgelegd dat het schadebrengende feit zich in een lidstaat (lidstaat A) heeft voorgedaan wanneer de onrechtmatige daad waarop de procedure betrekking heeft of waarop aanspraken worden gebaseerd in een andere lidstaat (lidstaat B) is gesteld en in de deelneming aan de in eerstgenoemde lidstaat (lidstaat A) gepleegde onrechtmatige daad (basisdelict) bestaat?"

Beantwoording van de prejudiciële vragen

Eerste vraag

24. Met zijn eerste vraag wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of het begrip "lidstaat waar de inbreuk heeft plaatsgevonden" als bedoeld in artikel 93, lid 5, van verordening nr. 40/94 aldus moet worden uitgelegd dat wanneer een inbreukmakende waar op het grondgebied van een lidstaat is verkocht en geleverd en vervolgens door de verkrijger ervan op het grondgebied van een andere lidstaat is doorverkocht, de rechterlijke instanties van deze laatste staat krachtens die bepaling bevoegd zijn om kennis te nemen van een inbreukvordering tegen de oorspronkelijke verkoper die zelf niet heeft gehandeld in de lidstaat van de aangezochte rechter.

25. Zoals blijkt uit de verwijzingsbeslissing vraagt de verwijzende rechter zich af of het begrip "lidstaat waar de inbreuk heeft plaatsgevonden", dat wordt gehanteerd in artikel 93, lid 5, van verordening nr. 40/94, op analoge wijze moet worden uitgelegd als het begrip "plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan" als bedoeld in artikel 5, sub 3, van verordening nr. 44/2001.

26. In dit verband dient te worden opgemerkt dat, niettegenstaande de principiële toepassing van verordening nr. 44/2001 op rechtsvorderingen betreffende gemeenschapsmerken, de toepassing van een aantal bepalingen van die verordening op procedures die het gevolg

zijn van de in artikel 92 van verordening nr. 40/94 bedoelde rechtsvorderingen uitgesloten is krachtens artikel 90, lid 2, van laatstgenoemde verordening.

27. Gelet op deze uitsluiting vloeit de bevoegdheid van de in artikel 91, lid 1, van verordening nr. 40/94 bedoelde rechtbanken voor het gemeenschapsmerk om kennis te nemen van de in artikel 92 ervan bedoelde rechtsvorderingen rechtstreeks voort uit de regels van die verordening zelf, die – zoals de advocaat-generaal in punt 36 van zijn conclusie heeft opgemerkt – een lex specialis vormen ten opzichte van de regels van verordening nr. 44/2001.

28. Meer in het bijzonder is krachtens artikel 90, lid 2, juncto artikel 92 van verordening nr. 40/94 de toepassing van artikel 5, lid 3, van het Verdrag van Brussel – de overeenkomstige bepaling van artikel 5, sub 3, van verordening nr. 44/2001 – op rechtsvorderingen betreffende inbreuk op gemeenschapsmerken uitdrukkelijk uitgesloten.

29. Op dit punt dient te worden vastgesteld dat artikel 93 van verordening nr. 40/94 voorziet in verschillende gronden voor internationale bevoegdheid.

30. In het bijzonder zijn volgens artikel 93, lid 5, van verordening nr. 40/94 met name de rechterlijke instanties van de lidstaat waar de inbreuk heeft plaatsgevonden of dreigt plaats te vinden, bevoegd.

31. Wat de uitlegging van dat artikel 93, lid 5, betreft, dient – rekening houdend met de opmerkingen in de punten 27 en 28 van het onderhavige arrest – het in die bepaling gehanteerde begrip “lidstaat waar de inbreuk heeft plaatsgevonden of dreigt plaats te vinden” autonoom te worden uitgelegd ten opzichte van het begrip “plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen”, dat wordt gehanteerd in artikel 5, sub 3, van verordening nr. 44/2001.

32. Het tweeledige aanknopingspunt, te weten de plaats van de schadeveroorzakende gebeurtenis en de plaats waar de schade is ingetreden, dat is vastgesteld in de rechtspraak van het Hof inzake artikel 5, sub 3, van verordening nr. 44/2001 (zie arrest Bier, 21/76, EU:C:1976:166, punt 19, en, recentelijk, arrest Kainz, C-45/13, EU:C:2014:7, punt 23 en aldaar aangehaalde rechtspraak), geldt derhalve niet automatisch ook voor de uitlegging van het begrip “lidstaat waar de inbreuk heeft plaatsgevonden of dreigt plaats te vinden” als bedoeld in artikel 93, lid 5, van verordening nr. 40/94.

33. Teneinde uit te maken of de autonome uitlegging van laatstgenoemde bepaling niettemin leidt tot de erkenning van een tweeledig aanknopingspunt, dient overeenkomstig vaste rechtspraak van het Hof niet alleen rekening te worden gehouden met de bewoordingen van die bepaling, maar ook met de context en de doelstellingen ervan.

34. Wat de bewoordingen van artikel 93, lid 5, van verordening nr. 40/94 betreft, lijkt het begrip “lidstaat waar de inbreuk heeft plaatsgevonden” erop te wijzen dat dit aanknopingspunt betrekking heeft op een actieve gedraging van de inbreukmaker, zoals de advocaat-generaal in punt 31 van zijn conclusie heeft opgemerkt. Derhalve ziet het in deze bepaling bedoelde aanknopingspunt op het grondgebied van de lidstaat waar de gebeurtenis die ten grondslag ligt aan de vermeende inbreuk, heeft plaatsgevonden of dreigt plaats te vinden, en niet het grondgebied van de lidstaat waar die inbreuk zijn effecten sorteert.

35. Tevens dient erop te worden gewezen dat rechterlijke bevoegdheid krachtens dat artikel 93, lid 5, die wordt gebaseerd op de plaats waar de vermeende inbreuk zijn effecten sorteert, in tegenspraak zou zijn met de bewoordingen van artikel 94, lid 2, van deze verordening, dat de bevoegdheid van de rechtbanken voor het gemeenschapsmerk krachtens artikel 93, lid 5, beperkt tot de handelingen of dreigende handelingen op het grondgebied van de lidstaat van de aangezochte rechter.

36. Bovendien merkt de advocaat-generaal in de punten 28 en 29 van zijn conclusie terecht op dat zowel de ontstaansgeschiedenis als de context van verordening nr. 40/94 een bevestiging vormt van de wil van de Uniewetgever om af te wijken van de bevoegdheidsregel van artikel 5, sub 3, van verordening nr. 44/2001, met name gelet op de ontoereikendheid van laatstgenoemde bevoegdheidsregel om de bijzondere problemen met betrekking tot schending van een gemeenschapsmerk op te lossen.

37. Bijgevolg kan de rechterlijke bevoegdheid krachtens artikel 93, lid 5, van verordening nr. 40/94 alleen worden vastgesteld ten gunste van rechtbanken voor het gemeenschapsmerk van de lidstaat waar de verwerende partij de vermeende inbreuk heeft gemaakt.

38. Gelet op een en ander, dient op de eerste vraag te worden geantwoord dat het begrip "lidstaat waar de inbreuk heeft plaatsgevonden" als bedoeld in artikel 93, lid 5, van verordening nr. 40/94 aldus moet worden uitgelegd dat wanneer een inbreukmakende waar op het grondgebied van een lidstaat is verkocht en geleverd en vervolgens door de verkrijger ervan op het grondgebied van een andere lidstaat is doorverkocht, op grond van deze bepaling geen rechterlijke bevoegdheid kan worden vastgesteld om kennis te nemen van een vordering betreffende inbreuk tegen de oorspronkelijke verkoper die zelf niet heeft gehandeld in de lidstaat van de aangezochte rechter.

Tweede vraag

39. Met zijn tweede vraag wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of artikel 5, sub 3, van verordening nr. 44/2001 aldus moet worden uitgelegd dat, wanneer wordt aangevoerd dat er sprake is van ongeoorloofde vergelijkende reclame of slaafse nabootsing van een door een gemeenschapsmerk beschermd teken, die volgens de wet inzake oneerlijke mededinging van de lidstaat van de aangezochte rechter verboden zijn, op grond van deze bepaling rechterlijke bevoegdheid kan worden vastgesteld om kennis te nemen van een aansprakelijkheidsvordering die is gebaseerd op die nationale wet en wordt ingesteld tegen een van de veronderstelde veroorzakers die in een andere lidstaat is gevestigd en waarvan wordt beweerd dat hij in laatstgenoemde lidstaat de onrechtmatige daad heeft gepleegd.

40. Dienaangaande bepaalt artikel 14, lid 2, van verordening nr. 40/94 uitdrukkelijk dat ter zake van een gemeenschapsmerk vorderingen kunnen worden ingesteld die gegrond zijn op het recht van de lidstaten inzake met name wettelijke aansprakelijkheid en oneerlijke concurrentie.

41. Deze vorderingen vallen niet onder de bevoegdheid van de rechtbanken voor het gemeenschapsmerk. De bevoegdheid voor dergelijke vorderingen wordt dus niet geregeld

door verordening nr. 40/94. De bevoegdheid om kennis te nemen van vorderingen die zijn gebaseerd op de nationale wet inzake oneerlijke mededinging moet dus worden vastgesteld op grond van de bepalingen van verordening nr. 44/2001.

42. Aldus is met betrekking tot een vordering die is gebaseerd op schending van de nationale wet inzake oneerlijke mededinging, artikel 5, sub 3, van verordening nr. 44/2001 van toepassing om de rechterlijke bevoegdheid van de aangezochte rechter vast te stellen.

43. Met betrekking tot de uitlegging van artikel 5, sub 3, van verordening nr. 44/2001 dient allereerst eraan te worden herinnerd dat de bepalingen van deze verordening autonoom moeten worden uitgelegd aan de hand van het stelsel en de doelstellingen van deze verordening (arrest Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, punt 22 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

44. Hoofdstuk II, afdeling 2, van verordening nr. 44/2001 regelt slechts als afwijking van het fundamentele beginsel van artikel 2, lid 1, van deze verordening, dat de gerechten van de lidstaat op het grondgebied waarvan de verweerder zijn woonplaats heeft bevoegd verklaart, een aantal bijzondere bevoegdheden, waaronder die van artikel 5, sub 3, van deze verordening (arrest Melzer, EU:C:2013:305, punt 23).

45. Aangezien de bevoegdheid van de gerechten van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen een bijzondere bevoegdheidsregel vormt, moet er een strikte uitlegging aan worden gegeven, die niet verder gaat dan de door verordening nr. 44/2001 uitdrukkelijk voorziene gevallen (arrest Melzer, EU:C:2013:305, punt 24).

46. Dit neemt niet weg dat de zinsnede “plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen” in artikel 5, sub 3, van verordening nr. 44/2001, zowel doelt op de plaats waar de schade is ingetreden als op de plaats van de gebeurtenis die met de schade in een oorzakelijk verband staat, zodat de verweerder naar keuze van de eiser voor het gerecht van de ene dan wel van de andere plaats kan worden opgeroepen (arrest Melzer, EU:C:2013:305, punt 25).

47. In dit verband is het vaste rechtspraak dat de bevoegdheidsregel van artikel 5, sub 3, van verordening nr. 44/2001 berust op het bestaan van een bijzonder nauw verband tussen de vordering en de gerechten van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich dreigt voor te doen, op grond waarvan het om redenen verband houdend met een goede rechtsbedeling en nuttige procesinrichting gerechtvaardigd is dat deze laatste bevoegd zijn (arrest Melzer, EU:C:2013:305, punt 26).

48. Aangezien uit de vaststelling van een van de aanknopingspunten die volgens de in punt 46 van het onderhavige arrest aangehaalde rechtspraak worden erkend, de bevoegdheid moet kunnen worden afgeleid van het gerecht dat objectief gezien het best in staat is om te beoordelen of de verweerder aansprakelijk kan worden gesteld, vloeit daaruit voort dat enkel het gerecht kan worden aangezocht in het rechtsgebied waarvan het relevante aanknopingspunt zich bevindt (zie in die zin arresten Folien Fischer en Fofitec, C-133/11, EU:C:2012:664, punt 52, en Melzer, EU:C:2013:305, punt 28).

49. Wat de plaats van de schadeveroorzakende gebeurtenis betreft, blijkt uit de verwijzingsbeslissing dat het gestelde schadebrengende feit zou zijn gepleegd door

meerdere personen, en dat First Note, enige verwerende partij in het hoofdgeding, alleen in België – en dus buiten het rechtsgebied van de aangezochte rechter – heeft gehandeld.

50. Zoals het Hof reeds heeft geoordeeld, kan in omstandigheden waarin slechts één van meerdere veronderstelde veroorzakers van beweerde schade is opgeroepen voor een gerecht in het rechtsgebied waarvan hij niet heeft gehandeld, de schadeveroorzakende gebeurtenis niet worden geacht zich te hebben voorgedaan in het rechtsgebied van dat gerecht in de zin van artikel 5, sub 3, van verordening nr. 44/2001 (zie arrest Melzer, EU:C:2013:305, punt 40).

51. Bijgevolg kan op grond van artikel 5, sub 3, van deze verordening uit de plaats van de schadeveroorzakende gebeurtenis geen rechterlijke bevoegdheid worden afgeleid om kennis te nemen van een aansprakelijkheidsvordering die is gebaseerd op de wet inzake oneerlijke mededinging van de lidstaat van de aangezochte rechter en die wordt ingesteld tegen een van de veronderstelde veroorzakers van de schade die niet heeft gehandeld in het rechtsgebied van de aangezochte rechter (zie arrest Melzer, EU:C:2013:305, reeds aangehaald, punt 41).

52. Anders dan in de zaak die heeft geleid tot het arrest Melzer (EU:C:2013:305), heeft in het hoofdgeding de verwijzende rechter zijn vraag evenwel niet beperkt tot de uitlegging van artikel 5, sub 3, van die verordening louter met het oog op vaststelling van de bevoegdheid van de Duitse rechterlijke instanties op grond van de plaats van de schadeveroorzakende gebeurtenis.

53. Derhalve dient tevens te worden onderzocht of, in omstandigheden als die van het hoofdgeding, waarin meerdere veronderstelde veroorzakers van de beweerde schade in verschillende lidstaten hebben gehandeld, op grond van artikel 5, sub 3, van verordening nr. 44/2001 uit de plaats waar de schade is ingetreden de bevoegdheid van de gerechten van een lidstaat kan worden afgeleid om kennis te nemen van een aansprakelijkheidsvordering die is gebaseerd op de wet inzake oneerlijke mededinging van deze lidstaat van de aangezochte rechter en die wordt ingesteld tegen een van de veronderstelde veroorzakers van de schade die niet heeft gehandeld in het rechtsgebied van de aangezochte rechter.

54. Volgens vaste rechtspraak is de plaats waar de schade is ingetreden, de plaats waar het feit dat aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad kan meebrengen schade heeft veroorzaakt (zie arrest Zuid-Chemie, C-189/08, EU:C:2009:475, punt 26).

55. Met betrekking tot schade die voortvloeit uit inbreuken op een recht inzake intellectuele en industriële eigendom, heeft het Hof gepreciseerd dat schade alleen maar kan intreden in een bepaalde lidstaat als het recht dat zou zijn geschonden, in die lidstaat wordt beschermd (zie arresten Wintersteiger, C-523/10, EU:C:2012:220, punt 25, en Pinckney, C-170/12, EU:C:2013:635, punt 33).

56. Dit vereiste geldt mutatis mutandis in gevallen waarin het gaat om de bescherming van een dergelijk recht door een nationale wet inzake oneerlijke mededinging.

57. Geoordeeld dient dus te worden dat in omstandigheden als die van het hoofdgeding, een geding inzake schending van die wet kan worden gebracht voor de Duitse rechters, voor

zover het in een andere lidstaat gepleegde feit schade heeft veroorzaakt of dreigt te veroorzaken in het rechtsgebied van de aangezochte rechter.

58. In dit verband dient de aangezochte rechter te beoordelen, gelet op de elementen waarover hij beschikt, in welke mate de verkoop van het parfum "Blue Safe for Women" door Stefan P. op het Belgische grondgebied een schending kon vormen van de bepalingen van de Duitse wet inzake oneerlijke mededinging, en hierdoor schade kon veroorzaken in het rechtsgebied van deze rechter.

59. Gelet op een en ander, dient op de tweede vraag te worden geantwoord dat artikel 5, sub 3, van verordening nr. 44/2001 aldus moet worden uitgelegd dat, wanneer wordt aangevoerd dat er sprake is van ongeoorloofde vergelijkende reclame of slaafse nabootsing van een door een gemeenschapsmerk beschermd teken, die volgens de wet inzake oneerlijke mededinging van de lidstaat van de aangezochte rechter verboden zijn, op grond van deze bepaling uit de plaats van de gebeurtenis die de uit schending van deze wet voortvloeiende schade heeft veroorzaakt, geen bevoegdheid kan worden afgeleid van een rechterlijke instantie van die lidstaat wanneer diegene van de veronderstelde veroorzakers die voor die instantie wordt opgeroepen, daar zelf niet heeft gehandeld. Daarentegen kan in een dergelijk geval op grond van die bepaling uit de plaats waar de schade is ingetreden, rechterlijke bevoegdheid worden afgeleid om kennis te nemen van een aansprakelijkheidsvordering die is gebaseerd op die nationale wet en wordt ingesteld tegen een in een andere lidstaat gevestigde persoon van wie wordt beweerd dat hij in laatstgenoemde lidstaat een handeling heeft gesteld die schade heeft veroorzaakt of kan veroorzaken in het rechtsgebied van de aangezochte rechter.

Kosten

60. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de verwijzende rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen. De door anderen wegens indiening van hun opmerkingen bij het Hof gemaakte kosten komen niet voor vergoeding in aanmerking.

Het Hof (Vierde kamer) verklaart voor recht:

1) Het begrip "lidstaat waar de inbreuk heeft plaatsgevonden" als bedoeld in artikel 93, lid 5, van verordening (EG) nr. 40/94 van de Raad van 20 december 1993 inzake het gemeenschapsmerk moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een inbreukmakende waar op het grondgebied van een lidstaat is verkocht en geleverd en vervolgens door de verkrijger ervan op het grondgebied van een andere lidstaat is doorverkocht, op grond van deze bepaling geen rechterlijke bevoegdheid kan worden vastgesteld om kennis te nemen van een vordering betreffende inbreuk tegen de oorspronkelijke verkoper die zelf niet heeft gehandeld in de lidstaat van de aangezochte rechter.

2) Artikel 5, sub 3, van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken moet aldus worden uitgelegd dat, wanneer wordt aangevoerd dat er sprake is van ongeoorloofde vergelijkende reclame

of slaafse nabootsing van een door een gemeenschapsmerk beschermd teken, die volgens de wet inzake oneerlijke mededinging (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb) van de lidstaat van de aangezochte rechter verboden zijn, op grond van deze bepaling uit de plaats van de gebeurtenis die de uit schending van deze wet voortvloeiende schade heeft veroorzaakt, geen bevoegdheid kan worden afgeleid van een rechterlijke instantie van die lidstaat wanneer diegene van de veronderstelde veroorzakers die voor die instantie wordt opgeroepen, daar zelf niet heeft gehandeld. Daarentegen kan in een dergelijk geval op grond van die bepaling uit de plaats waar de schade is ingetreden, rechterlijke bevoegdheid worden afgeleid om kennis te nemen van een aansprakelijkheidsvordering die is gebaseerd op die nationale wet en wordt ingesteld tegen een in een andere lidstaat gevestigde persoon van wie wordt beweerd dat hij in laatstgenoemde lidstaat een handeling heeft gesteld die schade heeft veroorzaakt of kan veroorzaken in het rechtsgebied van de aangezochte rechter.

ondertekeningen

Hof van Justitie, zaak C-387/12, arrest van 3 april 2014

Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken – Verordening (EG) nr. 44/2001 – Internationale bevoegdheid ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad – Handeling in lidstaat die bestaat in deelneming aan onrechtmatige handeling op grondgebied van andere lidstaat – Bepaling van plaats waar schadebrengende feit zich heeft voorgedaan

Coopération judiciaire en matière civile – Règlement (CE) n° 44/2001 – Compétence internationale en matière délictuelle ou quasi délictuelle – Acte commis dans un État membre consistant en la participation à un acte illicite commis sur le territoire d'un autre État membre – Détermination du lieu où le fait dommageable s'est produit

Procestaal: Duits.

In zaak C-387/12,

betreffende een verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 267 VWEU, ingediend door het Bundesgerichtshof (Duitsland) bij beslissing van 28 juni 2012, ingekomen bij het Hof op 15 augustus 2012, in de procedure

Hi Hotel HCF SARL

tegen

Uwe Spoering,

wijst

HET HOF (Vierde kamer),

samengesteld als volgt: L. Bay Larsen, kamerpresident, M. Safjan (rapporteur), C. G. Fernlund, J. Malenovský en A. Prechal, rechters, advocaat-generaal: N. Jääskinen, griffier: A. Impellizzeri, administrateur,

gezien de stukken en na de terechtzitting op 5 september 2013,

gelet op de opmerkingen van:

- Hi Hotel HCF SARL, vertegenwoordigd door H. Leis, Rechtsanwalt,
- U. Spoering, vertegenwoordigd door P. Ruppert, Rechtsanwalt,
- de Duitse regering, vertegenwoordigd door T. Henze en F. Wannek als gemachtigden,

- de regering van het Verenigd Koninkrijk, vertegenwoordigd door A. Robinson als gemachtigde,

- de Europese Commissie, vertegenwoordigd door W. Bogensberger en M. Wilderspin als gemachtigden,

gelet op de beslissing, de advocaat-generaal gehoord, om de zaak zonder conclusie te berechten,

het navolgende Arrest

1. Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van artikel 5, punt 3, van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (PB 2001, L 12, blz. 1).

2. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Hi Hotel HCF SARL (hierna: "Hi Hotel"), gevestigd te Nice (Frankrijk), en U. Spoering, die in Keulen (Duitsland) woont, inzake een vordering tot staking van een inbreuk op het auteursrecht en schadevergoeding.

Toepasselijke bepalingen

3. Volgens punt 2 van de considerans van verordening nr. 44/2001 heeft deze tot doel om in het belang van de goede werking van de interne markt "[b]epalingen [vast te stellen] die de eenvormigheid van de regels inzake jurisdictiegeschillen in burgerlijke en handelszaken mogelijk maken alsook de vereenvoudiging van de formaliteiten met het oog op een snelle en eenvoudige erkenning en tenuitvoerlegging van de beslissingen van de lidstaten waarvoor deze verordening verbindend is".

4. De punten 11, 12 en 15 van de considerans van deze verordening luiden:

"(11) De bevoegdheidsregels moeten in hoge mate voorspelbaar zijn, waarbij als beginsel geldt dat de bevoegdheid in het algemeen gegrond wordt op de woonplaats van de verweerder; de bevoegdheid moet altijd op die grond kunnen worden gevestigd, behalve in een gering aantal duidelijk omschreven gevallen waarin het voorwerp van het geschil of de autonomie van de partijen een ander aanknopingspunt wettigt. Voor rechtspersonen moet de woonplaats autonoom worden bepaald om de gemeenschappelijke regels doorzichtiger te maken en jurisdictiegeschillen te voorkomen.

(12) Naast de woonplaats van de verweerder moeten er alternatieve bevoegdheidsgronden mogelijk zijn, gebaseerd op de nauwe band tussen het gerecht en de vordering of de noodzaak een goede rechtsbedeling te vergemakkelijken.

[...]

(15) Met het oog op een harmonische rechtsbedeling in de Gemeenschap moeten parallel lopende processen zoveel mogelijk worden beperkt en moet worden voorkomen dat in twee lidstaten onverenigbare beslissingen worden gegeven. [...]”

5. De regels inzake rechterlijke bevoegdheid zijn opgenomen in hoofdstuk II van verordening nr. 44/2001, “Bevoegdheid”.

6. Artikel 2 van die verordening, dat deel uitmaakt van afdeling 1 van hoofdstuk II, “Algemene bepalingen”, bepaalt in lid 1:

“Onverminderd deze verordening worden zij die woonplaats hebben op het grondgebied van een lidstaat, ongeacht hun nationaliteit, opgeroepen voor de gerechten van die lidstaat.”

7. Artikel 3, lid 1, dat is opgenomen in dezelfde afdeling, luidt:

“Degenen die op het grondgebied van een lidstaat woonplaats hebben, kunnen slechts voor het gerecht van een andere lidstaat worden opgeroepen krachtens de in de afdelingen 2 tot en met 7 van dit hoofdstuk gegeven regels.”

8. Artikel 5 van verordening nr. 44/2001, dat is opgenomen in afdeling 2 van hoofdstuk II, “Bijzondere bevoegdheid”, bepaalt in punt 3:

“Een persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat, kan in een andere lidstaat voor de volgende gerechten worden opgeroepen:

[...]

3) ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad: voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen”.

Hoofdgeding en prejudiciële vraag

9. Blijkens de verwijzingsbeslissing is Spoering een fotograaf die in februari 2003 in opdracht van Hi Hotel 25 dia’s heeft gemaakt van binnenaanzichten van verschillende ruimten van het hotel dat die laatste exploiteert in Nice. Spoering heeft Hi Hotel het recht verleend de foto’s te gebruiken in reclamebrochures en op haar website. De gebruiksrechten werden niet in een schriftelijke overeenkomst geregeld. Op de factuur van 2 500 EUR die Hi Hotel voor die foto’s heeft betaald, was vermeld: “include the rights – only for the hotel hi”.

10. In 2008 viel Spoerings oog in een boekhandel in Keulen op het fotoboek “Innenarchitektur weltweit” (“Interieurarchitectuur in de wereld”), dat was uitgegeven door de te Berlijn (Duitsland) gevestigde uitgeverij Phaidon en waarin negen van zijn interieurfoto’s van het door Hi Hotel in Nice geëxploiteerde hotel waren gereproduceerd.

11. Spoering was van mening dat Hi Hotel zijn auteursrechten op de foto’s had geschonden door deze ter beschikking te stellen van een derde – in casu uitgeverij Phaidon – en heeft een vordering in rechte tegen Hi Hotel ingesteld in Keulen. Hij heeft onder meer verzocht om Hi Hotel te gelasten de in het vorige punt van dit arrest vermelde foto’s niet meer te

(doen) reproduceren, te (doen) verspreiden of tentoon te (doen) stellen in Duitsland zonder zijn voorafgaande toestemming (vordering tot staking), en alle schade die hij door de handelingen van Hi Hotel heeft geleden en zal lijden te vergoeden.

12. Volgens de verwijzingsbeslissing heeft Hi Hotel verklaard dat uitgeverij Phaidon ook een vestiging heeft in Parijs (Frankrijk) en dat de directeur van Hi Hotel de betrokken foto's ter beschikking van deze uitgeverij mocht stellen. Hi Hotel weet niet of deze uitgeverij de foto's vervolgens aan haar Duitse zusteronderneming heeft doorgegeven.

13. De rechter in eerste aanleg heeft Spoerings vordering toegewezen. Het hoger beroep van Hi Hotel is verworpen. Het Bundesgerichtshof, waarbij het door Hi Hotel ingestelde beroep in "Revision" aanhangig is, vraagt zich af of de Duitse rechter internationaal bevoegd kan zijn op grond van artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001.

14. De verwijzende rechter is in dat verband van oordeel dat gezien de in punt 12 van dit arrest weergegeven beweringen van Hi Hotel – die Spoering niet betwist – bij het onderzoek of de Duitse rechter internationaal bevoegd is op grond van artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001, moet worden uitgegaan van de feitelijke bewering dat uitgeverij Phaidon Berlijn de betrokken foto's in strijd met het auteursrecht in Duitsland heeft verspreid en dat Hi Hotel daaraan heeft bijgedragen door de foto's ter beschikking te stellen van uitgeverij Phaidon Parijs.

15. In die omstandigheden heeft het Bundesgerichtshof de behandeling van de zaak geschorst en het Hof verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag:

"Dient artikel 5, punt 3, van verordening [...] nr. 44/2001 aldus te worden uitgelegd dat het schadebrengende feit zich in een lidstaat (lidstaat A) heeft voorgedaan wanneer de onrechtmatige daad waarop de procedure betrekking heeft of waarop aanspraken worden gebaseerd, in een andere lidstaat (lidstaat B) is gesteld en bestaat in de deelneming aan de in eerstgenoemde lidstaat (lidstaat A) gepleegde onrechtmatige daad (basisdelict)?"

Beantwoording van de prejudiciële vraag

Ontvankelijkheid van het verzoek om een prejudiciële beslissing

16. Volgens Hi Hotel is het verzoek om een prejudiciële beslissing niet-ontvankelijk, omdat het niet relevant is voor de uitkomst van het hoofdgeding. Op heden is immers nog steeds onzeker of de auteursrechten volledig aan Hi Hotel zijn overgedragen. Indien dat het geval is, kan geen sprake zijn van een inbreuk op die rechten.

17. Dienaangaande moet in herinnering worden gebracht dat volgens vaste rechtspraak van het Hof een vermoeden van relevantie rust op de vragen betreffende de uitlegging van het Unierecht, die de nationale rechter heeft gesteld binnen het onder zijn eigen verantwoordelijkheid geschetste wettelijke en feitelijke kader (arrest SOA Nazionale Costruttori, C-327/12, EU:C:2013:827, punt 20 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

18. Het Hof kan een verzoek van een nationale rechter slechts afwijzen wanneer duidelijk blijkt dat de gevraagde uitlegging van het Unierecht geen verband houdt met een reëel geschil of met het voorwerp van het hoofdgeding, wanneer het vraagstuk van

hypothetische aard is of het Hof niet beschikt over de gegevens, feitelijk en rechtens, die noodzakelijk zijn om een zinvol antwoord te geven op de gestelde vragen (arrest SOA Nazionale Costruttori, EU:C:2013:827, punt 21 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

19. Dat is in casu niet het geval. Zoals duidelijk blijkt uit de verwijzingsbeslissing, is de uitlegging van artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001 noodzakelijk voor de beslechting van het hoofdgeding, aangezien Hi Hotel heeft aangevoerd dat de Duitse rechter niet bevoegd is om kennis te nemen van het geschil en de verwijzende rechter verplicht is uitspraak te doen over deze exceptie alvorens hij ten gronde kan beslissen.

20. De verwijzende rechter mag voor de toepassing van artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001 uitgaan van verzoekers beweringen inzake de voorwaarden voor aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad, zij het enkel om na te gaan of hij krachtens die bepaling bevoegd is.

21. De vraag of die beweringen gegrond zijn, behoort tot het onderzoek ten gronde van de zaak (zie arrest Pinckney, C-170/12, EU:C:2013:635, punt 40). Hi Hotels bewering dat nog niet is vastgesteld hoe ver de overdracht van de auteursrechten aan haar strekt, betreft de grond van het hoofdgeding en heeft dus geen invloed op de ontvankelijkheid van de prejudiciële vraag van de verwijzende rechter.

22. Het verzoek om een prejudiciële beslissing is derhalve ontvankelijk.

Ten gronde

23. Met zijn vraag wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001 aldus moet worden uitgelegd dat wanneer sprake is van meerdere vermeende veroorzakers van beweerde schade aan in de lidstaat van de aangezochte rechter beschermde vermogensrechten die aan het auteursrecht zijn verbonden, die rechter krachtens deze bepaling bevoegd kan zijn ten aanzien van een van die veroorzakers die niet heeft gehandeld in zijn rechtsgebied.

24. Om te beginnen zij eraan herinnerd dat de bepalingen van verordening nr. 44/2001 autonoom moeten worden uitgelegd aan de hand van het stelsel en de doelstellingen van deze verordening (arrest Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, punt 22 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

25. Voorts regelt afdeling 2 van hoofdstuk II van de verordening een aantal bijzondere bevoegdheden, waaronder die van artikel 5, punt 3, maar slechts bij wijze van afwijking van het fundamentele beginsel van artikel 2, lid 1, van deze verordening, waarbij de gerechten van de lidstaat op het grondgebied waarvan de verweerder zijn woonplaats heeft, bevoegd worden verklaard (arrest Melzer, EU:C:2013:305, punt 23).

26. Aangezien de bevoegdheid van de rechter van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen, een bijzondere bevoegdheidsregel vormt, moet er een strikte uitlegging aan worden gegeven, die niet verder gaat dan de door de verordening uitdrukkelijk bedoelde gevallen (arrest Melzer, EU:C:2013:305, punt 24).

27. Dat neemt niet weg dat de uitdrukking “plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen” in artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001, zowel doelt op de plaats waar de schade is ingetreden als op de plaats van de gebeurtenis die met de schade in een oorzakelijk verband staat, zodat de verweerder naar keuze van de eiser voor de rechter van de ene dan wel van de andere plaats kan worden opgeroepen (arrest Melzer, EU:C:2013:305, punt 25 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

28. In dit verband is het vaste rechtspraak dat de bevoegdheidsregel van artikel 5, punt 3, van de verordening berust op het bestaan van een bijzonder nauw verband tussen de vordering en de rechter van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen, op grond waarvan het om redenen verband houdend met een goede rechtsbedeling en nuttige procesinrichting gerechtvaardigd is dat deze rechter bevoegd is (arrest Melzer, EU:C:2013:305, punt 26 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

29. Aangezien de identificatie van een van de aanknopingsfactoren die in de in punt 27 van het onderhavige arrest aangehaalde rechtspraak zijn erkend, het mogelijk moet maken de rechter bevoegd te verklaren die objectief gezien het best in staat is om te beoordelen of de verwerende partij aansprakelijk kan worden gesteld, kan enkel de rechter van het rechtsgebied waar de relevante aanknopingsfactor zich bevindt, rechtsgeldig worden aangezocht (zie in die zin arresten Folien Fischer en Fofitec, C-133/11, EU:C:2012:664, punt 52, en Melzer, EU:C:2013:305, punt 28).

30. Wat de plaats van de schadeveroorzakende gebeurtenis betreft, zou, zoals blijkt uit de verwijzingsbeslissing, sprake zijn van meerdere veroorzakers van het beweerde schadebrengende feit. Hi Hotel, die als enige is aangesproken in het hoofdgeding, heeft gehandeld in Frankrijk, met andere woorden buiten het rechtsgebied van de rechter voor wie zij is opgeroepen.

31. Zoals het Hof reeds heeft geoordeeld, kan in omstandigheden waarin slechts één van meerdere vermeende veroorzakers van beweerde schade is opgeroepen voor een rechter van het rechtsgebied waar hij niet heeft gehandeld, niet worden aangenomen dat de schadeveroorzakende gebeurtenis zich heeft voorgedaan in het rechtsgebied van die rechter in de zin van artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001 (zie arrest Melzer, EU:C:2013:305, punt 40).

32. Artikel 5, punt 3, van die verordening biedt dus niet de mogelijkheid om op basis van de plaats van de schadeveroorzakende gebeurtenis rechterlijke bevoegdheid vast te stellen ten aanzien van een van de vermeende schadeveroorzakers die niet heeft gehandeld in het rechtsgebied van de aangezochte rechter (zie arrest Melzer, EU:C:2013:305, punt 41).

33. Anders dan in de zaak die heeft geleid tot het arrest Melzer (EU:C:2013:305), betreft de vraag van de verwijzende rechter in het onderhavige geding echter niet enkel de uitlegging van artikel 5, punt 3, van de betrokken verordening om vast te stellen of de Duitse rechter bevoegd is op basis van de gebeurtenis die de beweerde schade heeft veroorzaakt.

34. Bijgevolg moet ook worden onderzocht of in omstandigheden zoals die van het hoofdgeding, waar de vermeende veroorzakers van de beweerde schade in verschillende lidstaten hebben gehandeld, krachtens artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001 de rechter van een lidstaat op basis van de plaats waar de schade is ingetreden bevoegd kan

zijn ten aanzien van een van de vermeende schadeveroorzakers, terwijl die niet heeft gehandeld in het rechtsgebied van de aangezochte rechter.

35. In dat verband zij opgemerkt dat de rechter bij wie een vordering tot vaststelling van schending van aan het auteursrecht verbonden vermogensrechten aanhangig is gemaakt, bevoegd is om kennis te nemen van een vordering inzake onrechtmatige daad indien de lidstaat op het grondgebied waarvan die rechter zich bevindt de door de eiser ingeroepen vermogensrechten beschermt en de beweerde schade kan intreden in het rechtsgebied van de aangezochte rechter (zie arrest Pinckney, EU:C:2013:635, punt 43).

36. In het hoofdgeding voert Spoering aan dat een aantal aan het auteursrecht verbonden vermogensrechten is geschonden, namelijk de rechten inzake reproductie, verspreiding en tentoonstelling van de betrokken foto's. Die rechten worden in Duitsland beschermd overeenkomstig richtlijn 2001/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2001 betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij (PB L 167, blz. 10).

37. In omstandigheden zoals die van het hoofdgeding vloeit het risico dat de schade intreedt, voort uit de mogelijkheid om een reproductie van het werk waarop de door verzoeker aangevoerde auteursrechten rusten, te kopen in een boekhandel in het rechtsgebied van de aangezochte rechter. Zoals blijkt uit de in punt 14 van het onderhavige arrest vermelde feitelijke vaststellingen, ligt de terbeschikkingstelling van de betrokken foto's aan uitgeverij Phaidon Parijs aan de basis van de reproductie en distributie ervan en dus van het risico dat de beweerde schade intreedt.

38. Voor zover echter de door de lidstaat van de aangezochte rechter verleende bescherming enkel geldt voor het grondgebied van die lidstaat, mag de rechter die is aangezocht op basis van de plaats waar de schade is ingetreden, slechts uitspraak doen over de schade die is veroorzaakt op het grondgebied van die lidstaat (arrest Pinckney, EU:C:2013:635, punt 45).

39. De rechters van andere lidstaten blijven immers in beginsel, gelet op artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001 en het territorialiteitsbeginsel, bevoegd om uitspraak te doen over schade die aan de aan het auteursrecht verbonden vermogensrechten is veroorzaakt op het grondgebied van hun lidstaat, aangezien zij beter geplaatst zijn om te beoordelen of de aan het auteursrecht verbonden vermogensrechten die door de betrokken lidstaat worden gewaarborgd, daadwerkelijk zijn geschonden en om de aard van de veroorzaakte schade vast te stellen (zie arrest Pinckney, EU:C:2013:635, punt 46).

40. Gelet op een en ander moet op de prejudiciële vraag worden geantwoord dat artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001 aldus moet worden uitgelegd dat wanneer sprake is van meerdere vermeende veroorzakers van beweerde schade aan in de lidstaat van de aangezochte rechter beschermde vermogensrechten die aan het auteursrecht zijn verbonden, de rechter van een rechtsgebied waar de voor hem opgeroepen vermeende veroorzaker niet heeft gehandeld, krachtens deze bepaling niet bevoegd kan zijn op basis van de plaats van de schadeveroorzakende gebeurtenis, maar wel op basis van de plaats waar de beweerde schade is ingetreden, als deze kan intreden in het rechtsgebied van de aangezochte rechter. In laatstbedoelde hypothese mag die rechter slechts uitspraak doen over de schade die is veroorzaakt op het grondgebied van zijn lidstaat.

Kosten

41. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de verwijzende rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen. De door anderen wegens indiening van hun opmerkingen bij het Hof gemaakte kosten komen niet voor vergoeding in aanmerking.

Het Hof (Vierde kamer) verklaart voor recht:

Artikel 5, punt 3, van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken moet aldus worden uitgelegd dat wanneer sprake is van meerdere vermeende veroorzakers van beweerde schade aan in de lidstaat van de aangezochte rechter beschermde vermogensrechten die aan het auteursrecht zijn verbonden, de rechter van een rechtsgebied waar de voor hem opgeroepen vermeende veroorzaker niet heeft gehandeld, krachtens deze bepaling niet bevoegd kan zijn op basis van de plaats van de schadeveroorzakende gebeurtenis, maar wel op basis van de plaats waar de beweerde schade is ingetreden, als deze kan intreden in het rechtsgebied van de aangezochte rechter. In laatstbedoelde hypothese mag die rechter slechts uitspraak doen over de schade die is veroorzaakt op het grondgebied van zijn lidstaat.

ondertekeningen

Hof van Justitie, zaak C-438/12, arrest van 3 april 2014

Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken – Verordening (EG) nr. 44/2001 – Artikel 22, punt 1 – Exclusieve bevoegdheid – Geschillen inzake zakelijke rechten op onroerende goederen – Aard van voorkooprecht – Artikel 27, lid 1 – Aanhangigheid – Begrip vorderingen tussen dezelfde partijen en met hetzelfde onderwerp – Verband tussen artikelen 22, punt 1, en 27, lid 1 – Artikel 28, lid 1 – Samenhang – Beoordelingscriteria voor aanhouding van uitspraak

Coopération judiciaire en matière civile – Règlement (CE) n° 44/2001– Article 22, point 1 – Compétence exclusive – Litiges en matière de droits réels immobiliers – Nature du droit de préemption – Article 27, paragraphe 1 – Litispendance – Notion de demandes formées entre les mêmes parties et ayant le même objet – Rapport entre les articles 22, point 1, et 27, paragraphe 1 – Article 28, paragraphe 1 – Connexité – Critères d'appréciation du sursis à statuer

Procestaal: Duits.

In zaak C-438/12,

betreffende een verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 267 VWEU, ingediend door het Oberlandesgericht München (Duitsland) bij beslissing van 16 februari 2012, ingekomen bij het Hof op 2 oktober 2012, in de procedure

Irmengard Weber

tegen

Mechthilde Weber,

wijst

HET HOF (Derde kamer),

samengesteld als volgt: M. Ilešič, kamerpresident, C. G. Fernlund, A. Ó Caoimh, C. Toader (rapporteur) en E. Jarašiūnas, rechters, advocaat-generaal: N. Jääskinen, griffier: V. Tourrès, administrateur,

gezien de stukken en na de terechtzitting op 9 oktober 2013,

gelet op de opmerkingen van:

- Irmengard Weber, vertegenwoordigd door A. Seitz, Rechtsanwalt,

- Mechthilde Weber, vertegenwoordigd door A. Kloyer, Rechtsanwalt, F. Calmetta, avvocato, en H. Prütting,

- de Duitse regering, vertegenwoordigd door T. Henze en J. Kemper als gemachtigden,

- de regering van het Verenigd Koninkrijk, vertegenwoordigd door J. Beeko als gemachtigde, bijgestaan door M. Gray, barrister,

- de Zwitserse regering, vertegenwoordigd door D. Klingele als gemachtigde,

- de Europese Commissie, vertegenwoordigd door W. Bogensberger en M. Wilderspin als gemachtigden,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 30 januari 2014,

het navolgende Arrest

1. Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van de artikelen 22, punt 1, 27 en 28 van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (PB 2001, L 12, blz. 1).

2. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Irmengard Weber (hierna: "I. Weber") en haar zus, Mechthilde Weber (hierna: "M. Weber"), waarin I. Weber vordert dat M. Weber wordt gelast haar toestemming te verlenen voor de inschrijving van I. Weber in het kadaster als eigenaar.

Toepasselijke bepalingen

Recht van de Unie

3. Punt 2 van de considerans van verordening nr. 44/2001 luidt:

"Sommige verschillen in de nationale regels inzake de rechterlijke bevoegdheid en de erkenning van beslissingen bemoeilijken de goede werking van de interne markt. Bepalingen die de eenvormigheid van de regels inzake jurisdictiegeschillen in burgerlijke en handelszaken mogelijk maken alsook de vereenvoudiging van de formaliteiten met het oog op een snelle en eenvoudige erkenning en tenuitvoerlegging van de beslissingen van de lidstaten waarvoor deze verordening verbindend is, zijn onontbeerlijk."

4. In punt 15 van de considerans van deze verordening is overwogen:

"Met het oog op een harmonische rechtsbedeling in de [Unie] moeten parallel lopende processen zoveel mogelijk worden beperkt en moet worden voorkomen dat in twee lidstaten onverenigbare beslissingen worden gegeven. Er moet een duidelijke en afdoende regeling zijn om problemen op het gebied van aanhangigheid en samenhang op te lossen, alsook om problemen te verhelpen die voortvloeien uit de tussen de lidstaten bestaande verschillen ten

aanzien van de datum waarop een zaak als aanhangig wordt beschouwd. Voor de toepassing van deze verordening moet die datum autonoom worden bepaald."

5. In punt 16 van de considerans van de verordening heet het:

"Op grond van het wederzijds vertrouwen in de rechtsbedeling is het gewettigd de in een lidstaat gegeven beslissingen van rechtswege te erkennen zonder dat daarvoor, behoudens bij betwisting, nog een procedure moet worden gevolgd."

6. Artikel 22, punt 1, van de verordening, dat is opgenomen in afdeling 6 van hoofdstuk II, inzake exclusieve bevoegdheid, bepaalt:

"Ongeacht de woonplaats zijn bij uitsluiting bevoegd:

> 1) voor zakelijke rechten op en huur en verhuur, pacht en verpachting van onroerende goederen: de gerechten van de lidstaat waar het onroerend goed gelegen is.
>
> [...]"

7. Artikel 25 van verordening nr. 44/2001, in afdeling 8 van hoofdstuk II, "Toetsing van de bevoegdheid en de ontvankelijkheid", luidt:

"Het gerecht van een lidstaat waarbij een geschil aanhangig is gemaakt met als inzet een vordering waarvoor krachtens artikel 22 een gerecht van een andere lidstaat bij uitsluiting bevoegd is, verklaart zich ambtshalve onbevoegd."

8. Artikel 27 van de verordening, dat is opgenomen in afdeling 9 van hoofdstuk II, "Aanhangigheid en samenhang", bepaalt:

> "1. Wanneer voor gerechten van verschillende lidstaten tussen dezelfde partijen vorderingen aanhangig zijn, die hetzelfde onderwerp betreffen en op dezelfde oorzaak berusten, houdt het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht zijn uitspraak ambtshalve aan totdat de bevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht, vaststaat.
>
> 2. Wanneer de bevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht, vaststaat, verklaart het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, zich onbevoegd."

9. Artikel 28 van de verordening, inzake samenhang, luidt:

> "1. Wanneer samenhangende vorderingen aanhangig zijn voor gerechten van verschillende lidstaten, kan het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, zijn uitspraak aanhouden.
>
> [...]
>
> 3. Samenhangend in de zin van dit artikel zijn vorderingen waartussen een zo nauwe band bestaat dat een goede rechtsbedeling vraagt om hun gelijktijdige behandeling en

berechting, teneinde te vermijden dat bij afzonderlijke berechting van de zaken onverenigbare beslissingen worden gegeven."

10. In artikel 34 van de verordening is bepaald:

"Een beslissing wordt niet erkend indien:

1) de erkenning kennelijk strijdig is met de openbare orde van de aangezochte lidstaat;

2) het stuk dat het geding inleidt of een gelijkwaardig stuk, niet zo tijdig en op zodanige wijze als met het oog op zijn verdediging nodig was, aan de verweerder tegen wie verstek werd verleend, betekend of meegedeeld is, tenzij de verweerder tegen de beslissing geen rechtsmiddel heeft aangewend terwijl hij daartoe in staat was;

3) de beslissing onverenigbaar is met een tussen dezelfde partijen in de aangezochte lidstaat gegeven beslissing;

4) de beslissing onverenigbaar is met een beslissing die vroeger in een andere lidstaat of in een derde land tussen dezelfde partijen is gegeven in een geschil dat hetzelfde onderwerp betreft en op dezelfde oorzaak berust, mits deze laatste beslissing voldoet aan de voorwaarden voor erkenning in de aangezochte lidstaat."

11. Artikel 35 van verordening nr. 44/2001 luidt:

"1. De beslissingen worden tevens niet erkend, indien de afdelingen 3, 4 en 6 van hoofdstuk II zijn geschonden, of indien het in artikel 72 bedoelde geval zich voordoet.

2. Bij de toetsing of de in het vorige lid genoemde bevoegdheidsregels niet zijn geschonden, is het aangezochte gerecht of de aangezochte autoriteit gebonden aan de feitelijke overwegingen op grond waarvan het gerecht van de lidstaat van herkomst zijn bevoegdheid heeft aangenomen.

3. Onverminderd lid 1 mag de bevoegdheid van de gerechten van de lidstaat van herkomst niet worden getoetst. De bevoegdheidsregels betreffen niet de openbare orde als bedoeld in artikel 34, punt 1."

Duits recht

12. § 1094, lid 1, van het Bürgerliche Gesetzbuch (Duits burgerlijk wetboek; hierna: "BGB"), over de inhoud van een voorkooprecht op een stuk grond, bepaalt:

"Een stuk grond kan aldus met een recht worden bezwaard dat de begunstigde van dat recht het goed in voorkoop kan nemen ten aanzien van de eigenaar."

13. De §§ 463 en 464 BGB bevatten de regels inzake de uitoefening van een voorkooprecht op onroerende goederen.

14. § 463 BGB luidt:

“De houder van een voorkooprecht op een goed kan dat recht uitoefenen zodra de schuldenaar een overeenkomst met een derde heeft gesloten voor de verkoop van het goed.”

15. § 464 BGB bepaalt:

> “(1) Het voorkooprecht wordt uitgeoefend door de schuldenaar hiervan in kennis te stellen. De kennisgeving hoeft niet te voldoen aan de vormvereiste die geldt voor de koopovereenkomst.
>
> (2) Door de uitoefening van het voorkooprecht komt de koop tot stand tussen de houder van het voorkooprecht en de schuldenaar onder de voorwaarden die de schuldenaar met de derde is overeengekomen.”

16. § 873, lid 1, BGB, over de overdracht van de eigendom van een stuk grond, bepaalt:

“De eigendom van een stuk grond [...] wordt slechts overgedragen wanneer de rechthebbende en de andere partij een akkoord hebben bereikt over de wijziging die aan de rechtstoestand moet worden aangebracht en deze wijziging van de rechtstoestand in het kadaster is ingeschreven, voor zover de wet niet anders bepaalt.”

17. § 19 van de Grundbuchordnung (verordening inzake het kadaster) bepaalt:

“De inschrijving vindt plaats wanneer diegene wiens recht hierdoor wordt geraakt, daartoe toestemming verleent.”

Hoofdgeding en prejudiciële vragen

18. De zussen I. Weber (82) en M. Weber (78) zijn voor respectievelijk zes tienden en vier tienden mede-eigenaar van een stuk grond te München (Duitsland).

19. Op basis van een notariële akte van 20 december 1971 is ten gunste van I. Weber in het kadaster een zakelijk voorkooprecht op M. Webers aandeel van vier tienden ingeschreven.

20. M. Weber heeft bij notariële overeenkomst van 28 oktober 2009 haar aandeel van vier tienden verkocht aan Z. GbR, een vennootschap naar Duits recht waarvan haar zoon, F. Calmetta, een advocaat uit Milaan (Italië), een van de zaakvoerders is. Een beding in die overeenkomst bepaalde dat M. Weber deze, als verkoper, onder bepaalde voorwaarden tot en met 28 maart 2010 kon herroepen.

21. De notaris die deze overeenkomst te München had verleden, heeft I. Weber ingelicht, die bij brief van 18 december 2009 haar voorkooprecht op dat aandeel van het onroerend goed heeft uitgeoefend.

22. Bij een op 25 februari 2010 voor die notaris gesloten overeenkomst hebben I. en M. Weber nogmaals uitdrukkelijk erkend dat I. Weber haar voorkooprecht daadwerkelijk had uitgeoefend en zijn zij overeengekomen de eigendom aan haar over te dragen tegen dezelfde prijs als die in de koopovereenkomst tussen M. Weber en Z. GbR. Zij hebben de notaris evenwel verzocht de nodige stappen voor inschrijving van de eigendomsoverdracht in het kadaster overeenkomstig § 873, lid 1, BGB pas te nemen

nadat M. Weber tegenover hem schriftelijk had verklaard dat zij haar herroepingsrecht niet binnen de gestelde termijn – die eindigde op 28 maart 2010 – had uitgeoefend of dat zij van dat recht in de overeenkomst met Z. GbR had afgezien. Op 2 maart 2010 heeft I. Weber de overeengekomen koopprijs van 4 000 000 EUR betaald.

23. Bij brief van 15 maart 2010 heeft M. Weber verklaard dat zij op basis van de overeenkomst van 28 oktober 2009 haar herroepingsrecht jegens I. Weber uitoefende.

24. Bij verzoekschrift van 29 maart 2010 heeft Z. GbR een vordering ingesteld tegen I. en M. Weber bij het Tribunale ordinario di Milano (burgerlijke rechtbank te Milaan) (Italië), waarbij zij verzocht vast te stellen dat I. Weber haar voorkooprecht niet geldig had uitgeoefend en dat de overeenkomst tussen M. Weber en haarzelf geldig was.

25. Op 15 juli 2010 heeft I. Weber bij het Landgericht München I (Duitsland) een vordering ingesteld tegen M. Weber om haar te gelasten haar toestemming te verlenen voor de inschrijving van de eigendomsoverdracht van het betreffende aandeel van vier tienden in het kadaster. Ter ondersteuning van haar beroep heeft I. Weber met name aangevoerd dat het tussen Z. GbR en M. Weber bedongen herroepingsrecht geen deel uitmaakte van de contractuele bedingen die door de uitoefening van haar voorkooprecht ook voor haar gelden.

26. Het Landgericht München I heeft zijn uitspraak aangehouden op grond van artikel 27, lid 1, van verordening nr. 44/2001 en, subsidiair, artikel 28, leden 1 en 3, van die verordening, gelet op de lopende procedure bij het Tribunale ordinario di Milano. I. Weber heeft tegen deze beslissing hoger beroep ingesteld bij het Oberlandesgericht München (Duitsland).

27. Van oordeel dat de in artikel 27, lid 1, van die verordening neergelegde voorwaarden of ten minste die van artikel 28, leden 1 en 3, daarvan in beginsel waren vervuld, heeft het Oberlandesgericht München de behandeling van de zaak geschorst en het Hof verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

> “1) Ziet artikel 27 van verordening [...] nr. 44/2001 [...] ook op gevallen waarbij twee partijen in het ene geding als verweerders terechtstaan omdat een derde een rechtsvordering tegen hen heeft ingesteld, en zij in het andere geding tegenover elkaar staan als verzoekende en verwerende partij? Betreft een dergelijk geval een geschil ‘tussen dezelfde partijen’ of moeten de verschillende rechtsvorderingen die de verzoeker in het ene geding tegen beide verweerders heeft ingesteld, afzonderlijk worden onderzocht, zodat niet kan worden uitgegaan van een geschil ‘tussen dezelfde partijen’?
>
> 2) Gaat het om rechtsvorderingen die ‚hetzelfde onderwerp betreffen en op dezelfde oorzaak berusten’ als bedoeld in artikel 27 van verordening nr. 44/2001 wanneer de middelen van het beroep en de ter onderbouwing ervan aangevoerde argumenten in beide procedures weliswaar verschillen, maar
>
> > a) voor de afdoening van beide vorderingen eerst eenzelfde voorvraag moet worden beantwoord, of

b) in het ene geding subsidiair wordt verzocht om vaststelling van een rechtsverhouding die in het andere geding een rol speelt als een voorvraag?

3) Vormt de rechtsvordering die ertoe strekt te doen vaststellen dat de verweerder zijn – naar Duits recht vaststaand – voorkooprecht op een in Duitsland gelegen perceel grond niet rechtsgeldig heeft uitgeoefend, een rechtsvordering met betrekking tot een zakelijk recht op een onroerend goed als bedoeld in artikel 22, [punt] 1, van verordening nr. 44/2001?

4) Moet het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht in het kader van zijn uitspraak overeenkomstig artikel 27, lid 1, van verordening nr. 44/2001 – en dus nog voordat het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht op de bevoegdheidsvraag heeft beslist – nagaan of het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht onbevoegd is volgens artikel 22, [punt] 1, van verordening nr. 44/2001, aangezien die onbevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht volgens artikel 35, lid 1, van verordening nr. 44/2001 tot gevolg kan hebben dat een eventuele beslissing van dit gerecht niet wordt erkend? Geldt artikel 27, lid 1, van verordening nr. 44/2001 niet voor het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, wanneer het tot de conclusie komt dat het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht onbevoegd is volgens artikel 22, [punt] 1, van deze verordening?

5) Moet het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht in het kader van zijn uitspraak overeenkomstig artikel 27, lid 1, van verordening nr. 44/2001 – en dus nog voordat het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht op de bevoegdheidsvraag heeft beslist – het door de ene partij gemaakte verwijt onderzoeken dat de andere partij rechtsmisbruik heeft gepleegd door beroep in te stellen bij het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht? Kan het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, artikel 27, lid 1, van verordening nr. 44/2001 niet toepassen, wanneer het tot de conclusie komt dat de andere partij rechtsmisbruik heeft gepleegd door een rechtsvordering in te stellen bij het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht?

6) Is voor toepassing van artikel 28, lid 1, van verordening nr. 44/2001 vereist dat het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, eerst vaststelt dat artikel 27 van deze verordening in het betrokken geval niet van toepassing is?

7) Kan bij de uitoefening van de in artikel 28, lid 1, van verordening nr. 44/2001 bedoelde beoordelingsbevoegdheid, rekening worden gehouden met

a) de omstandigheid dat het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht, gevestigd is in een lidstaat waar rechtsgedingen statistisch gezien veel langer duren dan in de lidstaat van het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht;

b) de omstandigheid dat het gerecht waarbij de zaak voor het laatst is aangebracht van oordeel is dat het recht van de lidstaat, waar het gerecht gevestigd is waarbij de zaak het laatst is aangebracht, moet worden toegepast;

c) de leeftijd van een partij;

d) de kans van slagen van de rechtsvordering die is ingesteld bij het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht?

8) Moet bij de uitlegging en toepassing van de artikelen 27 en 28 van verordening nr. 44/2001 niet alleen worden getracht onverenigbare of tegenstrijdige beslissingen te vermijden, maar dient ook het recht van de tweede verzoeker op toegang tot de rechter in acht te worden genomen?"

Verzoek om heropening van de mondelinge behandeling

28. Bij akte van 11 februari 2014, ingekomen ter griffie van het Hof op 21 februari 2014, heeft M. Weber naar aanleiding van de conclusie van de advocaat-generaal van 30 januari 2014 verzocht om heropening van de mondelinge behandeling, omdat deze conclusie volgens haar feitelijke en juridische onjuistheden bevatte.

29. Het Hof kan krachtens artikel 83 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof op verzoek van de partijen de heropening van de mondelinge behandeling gelasten wanneer het zich onvoldoende voorgelicht acht of wanneer de zaak moet worden beslecht op grond van een argument waarover de partijen hun standpunten niet voldoende hebben kunnen uitwisselen (zie in die zin arrest van 27 februari 2014, Pohotovost', C-470/12, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie, punt 21 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

30. Dat is in casu echter niet het geval. Het Hof is immers van oordeel dat het over alle gegevens beschikt die het nodig heeft om uitspraak te doen. Het Hof is niet gebonden aan de conclusie van de advocaat-generaal, zodat het niet nodig is de mondelinge behandeling te heropenen telkens als de advocaat-generaal een punt naar voren brengt waarmee de partijen in het hoofdgeding het niet eens zijn.

31. Bijgevolg hoeft, de advocaat-generaal gehoord, de mondelinge behandeling niet te worden heropend.

Beantwoording van de prejudiciële vragen

Derde vraag

32. Met deze vraag, die als eerste moet worden onderzocht, wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of artikel 22, punt 1, van verordening nr. 44/2001 aldus moet worden uitgelegd dat de in die bepaling bedoelde categorie van gedingen inzake "zakelijke rechten op [...] onroerende goederen" ook betrekking heeft op een vordering zoals in casu bij een rechter van een andere lidstaat is ingesteld tot vaststelling dat een erga omnes geldend voorkooprecht op het betrokken onroerend goed ongeldig is uitgeoefend.

Ontvankelijkheid

33. Volgens M. Weber is deze vraag niet-ontvankelijk, omdat zij betrekking heeft op een kwestie die weliswaar een rol kan spelen in de procedure bij de Italiaanse rechter, die als eerste is aangezocht, maar irrelevant is voor de procedure bij de Duitse rechter, die als laatste is aangezocht. Zij voert in dat verband met name aan dat de als laatste aangezochte rechter niet mag nagaan of de als eerste aangezochte rechter bevoegd is. Deze vraag is dus

niet relevant voor de beslissing van de verwijzende rechter om zijn uitspraak aan te houden op grond van de artikelen 27 en 28 van verordening nr. 44/2001.

34. In dit verband zij herinnerd aan de vaste rechtspraak dat in het kader van de procedure van artikel 267 VWEU, die op een duidelijke afbakening van de taken van de nationale rechterlijke instanties en van het Hof berust, de nationale rechter bij uitsluiting bevoegd is om de feiten van het hoofdgeding vast te stellen en te beoordelen en het nationale recht uit te leggen en toe te passen. Het staat tevens uitsluitend aan de nationale rechter aan wie het geschil is voorgelegd en die de verantwoordelijkheid draagt voor de te geven rechterlijke beslissing, om met inachtneming van de bijzonderheden van het geval zowel de noodzaak als de relevantie te beoordelen van de vragen die hij aan het Hof voorlegt. Wanneer de vragen betrekking hebben op de uitlegging van Unierecht, is het Hof derhalve in beginsel verplicht daarop te antwoorden (zie met name arrest van 21 februari 2013, ProRail, C-332/11, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie, punt 30 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

35. Het Hof kan een verzoek om een prejudiciële beslissing van een nationale rechter dus slechts afwijzen wanneer duidelijk blijkt dat de gevraagde uitlegging van het Unierecht geen verband houdt met een reëel geschil of met het voorwerp van het hoofdgeding, wanneer het vraagstuk van hypothetische aard is of het Hof niet beschikt over de gegevens, feitelijk en rechtens, die noodzakelijk zijn om een zinvol antwoord te geven op de gestelde vragen (zie in die zin arrest van 5 december 2013, Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, C-413/12, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie, punt 26 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

36. Dat is niet het geval in het onderhavige geding.

37. Uit de door de verwijzende rechter verstrekte gegevens blijkt immers duidelijk dat hij zich genoodzaakt kan zien om na te gaan of I. Weber haar voorkooprecht op een onroerend goed geldig heeft uitgeoefend, wat de vraag is die het voorwerp vormt van een ander geding, dat aanhangig is bij een Italiaanse rechter. Dankzij de uitlegging die het Hof geeft van artikel 22, punt 1, van verordening nr. 44/2001 kan de verwijzende rechter dus beoordelen of het bij hem aangebrachte geding kan worden gekwalificeerd als een geding inzake “zakelijke rechten op [...] onroerende goederen” en kan hij daarover uitspraak doen.

38. De derde vraag is derhalve ontvankelijk.

Ten gronde

39. Zoals blijkt uit artikel 22, punt 1, van verordening nr. 44/2001 zijn de gerechten van de lidstaat waar het onroerend goed is gelegen (forum rei sitae) bij uitsluiting bevoegd inzake zakelijke rechten op onroerende goederen.

40. Het Hof heeft reeds geoordeeld, in zijn rechtspraak over artikel 16, punt 1, sub a, van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (PB 1972, L 299, blz. 32; hierna: “Executieverdrag”), die ook geldt voor de uitlegging van artikel 22, punt 1, dat ter verzekering van de grootst mogelijke gelijkheid en eenvormigheid van de rechten en verplichtingen die voor de lidstaten en de belanghebbenden uit dat verdrag

voortvloeien, op autonome wijze moet worden bepaald welke betekenis de uitdrukking "ten aanzien van zakelijke rechten op onroerende goederen" heeft in het Unierecht (zie in die zin arrest van 10 januari 1990, Reichert en Kockler, C-115/88, Jurispr. blz. I-27, punt 8 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

41. Daarbij moet in aanmerking worden genomen dat de voornaamste reden voor de uitsluitende bevoegdheid van de gerechten van de lidstaat waar het onroerend goed is gelegen, is dat het gerecht van de plaats waar het onroerend goed is gelegen, vanwege zijn nabijheid het best in staat is zich op de hoogte te stellen van de feitelijke situatie en de ter zake geldende voorschriften en gebruiken toe te passen, in de regel die van de staat waar het onroerend goed is gelegen (arrest Reichert en Kockler, reeds aangehaald, punt 10).

42. Volgens het Hof moet artikel 16 van het Executieverdrag, en dienovereenkomstig artikel 22, punt 1, van verordening nr. 44/2001, aldus worden uitgelegd dat de exclusieve bevoegdheid van de gerechten van de verdragsluitende staat waar het onroerend goed is gelegen, niet alle mogelijke rechtsvorderingen omvat die een zakelijk recht op onroerende goederen betreffen, maar alleen die welke zowel vallen binnen de werkingssfeer van dit verdrag of deze verordening, als behoren tot de rechtsvorderingen die ertoe strekken de omvang, de hoedanigheid, de eigendom of het bezit van een onroerend goed of het bestaan van andere zakelijke rechten op dit onroerend goed vast te stellen en de rechthebbenden de bescherming van de aan hun titel verbonden bevoegdheden te verzekeren (arrest van 3 oktober 2013, Schneider, C-386/12, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie, punt 21 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

43. Voorts heeft het Hof onder verwijzing naar het rapport-Schlosser over het Verdrag inzake de toetreding van het Koninkrijk Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland tot het Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken alsmede tot het Protocol betreffende de uitlegging daarvan door het Hof van Justitie (PB 1979, C 59, blz. 71, punt 166), in herinnering gebracht dat het verschil tussen een zakelijk recht en een persoonlijk recht hierin bestaat, dat het eerste, dat op een zaak rust, werking heeft jegens iedereen, terwijl het tweede alleen tegenover de schuldenaar geldend kan worden gemaakt (zie beschikking van 5 april 2001, Gaillard, C-518/99, Jurispr. blz. I-2771, punt 17).

44. Zoals de advocaat-generaal in punt 31 van zijn conclusie heeft opgemerkt en de verwijzende rechter, I. Weber, de Duitse regering en de Europese Commissie hebben gesteld, is in casu de vordering tot vaststelling dat een zakelijk voorkooprecht op een in Duitsland gelegen onroerend goed niet geldig is uitgeoefend, zoals die welke Z. GbR heeft ingesteld bij de Italiaanse rechter, een vordering inzake zakelijke rechten op onroerende goederen in de zin van artikel 22, punt 1, van verordening nr. 44/2001.

45. Zoals uit de aan het Hof overgelegde stukken blijkt, geldt een voorkooprecht zoals dat van § 1094 BGB, dat op een onroerend goed rust en wordt ingeschreven in het kadaster, immers niet enkel ten aanzien van de schuldenaar, maar verzekert het de rechten van de houder van dat recht op eigendomsoverdracht ook ten aanzien van derden, zodat de geldige uitoefening van het voorkooprecht ertoe leidt dat een koop gesloten tussen een derde en de eigenaar van het bezwaarde goed niet kan worden tegengeworpen aan de houder van dat voorkooprecht en wordt geacht te zijn gesloten tussen die houder en de eigenaar tegen dezelfde voorwaarden als de eigenaar en de derde waren overeengekomen.

46. Dus wanneer een derde-verkrijger in een procedure zoals die bij het Tribunale ordinario di Milano aanvoert dat dit voorkooprecht niet geldig is uitgeoefend, beoogt die procedure in wezen vast te stellen of de uitoefening van het voorkooprecht heeft geleid tot overdracht van de eigendom van het litigieuze onroerend goed aan de houder van dat recht. In een dergelijk geval heeft het geding, zoals blijkt uit punt 166 van het in punt 43 van het onderhavige arrest genoemde rapport-Schlosser, betrekking op een zakelijk recht op een onroerend goed, waarvoor de rechter van het forum rei sitae bij uitsluiting bevoegd is.

47. Gelet op bovenstaande overwegingen moet op de derde vraag worden geantwoord dat artikel 22, punt 1, van verordening nr. 44/2001 aldus moet worden uitgelegd dat de in die bepaling bedoelde categorie van gedingen inzake "zakelijke rechten op [...] onroerende goederen" ook betrekking heeft op een vordering zoals in casu bij een rechter van een andere lidstaat is ingesteld tot vaststelling dat een erga omnes geldend voorkooprecht op het betrokken onroerend goed ongeldig is uitgeoefend.

Vierde vraag

48. Met deze vraag, die als tweede moet worden onderzocht, wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of artikel 27, lid 1, van verordening nr. 44/2001 aldus moet worden uitgelegd dat de als laatste aangezochte rechter, vooraleer hij zijn uitspraak aanhoudt op grond van die bepaling, moet onderzoeken of een eventuele beslissing ten gronde van de als eerste aangezochte rechter overeenkomstig artikel 35, lid 1, van deze verordening niet zal worden erkend in de andere lidstaten wegens schending van de in artikel 22, punt 1, van die verordening neergelegde exclusieve bevoegdheid.

49. In herinnering zij gebracht dat volgens de bewoordingen van artikel 27 van verordening nr. 44/2001 bij aanhangigheid de als laatste aangezochte rechter zijn uitspraak ambtshalve moet aanhouden totdat de bevoegdheid van de als eerste aangezochte rechter vaststaat en, zodra dat het geval is, partijen naar die rechter moet verwijzen.

50. Het Hof heeft in een zaak over de vraag of de als laatste aangezochte rechter ingevolge artikel 21 van het Executieverdrag – dat overeenstemt met artikel 27 van verordening nr. 44/2001 – gerechtigd of verplicht is de bevoegdheid van de als eerste aangezochte rechter te onderzoeken, geoordeeld dat behoudens het geval waarin de als laatste aangezochte rechter beschikt over een van de exclusieve bevoegdheden die in het Executieverdrag, en met name in artikel 16 daarvan, worden genoemd, artikel 21, inzake aanhangigheid, aldus moet worden uitgelegd, dat wanneer de bevoegdheid van de als eerste aangezochte rechter wordt betwist, de als laatste aangezochte rechter, indien hij niet tot verwijzing overgaat, slechts zijn uitspraak mag aanhouden en de bevoegdheid van de als eerste aangezochte rechter niet zelf mag onderzoeken (zie arrest van 27 juni 1991, Overseas Union Insurance e.a., C-351/89, Jurispr. blz. I-3317, punten 20 en 26).

51. Aangezien in die zaak geen exclusieve bevoegdheid van de als laatste aangezochte rechter geldend was gemaakt, heeft het Hof dus niet geprejudicieerd op de uitlegging die van artikel 21 van het Executieverdrag moet worden gegeven in het geval waarvoor het specifiek een uitzondering had gemaakt (arresten van 9 december 2003, Gasser, C-116/02, Jurispr. blz. I-14693, punt 45, en 27 februari 2014, Cartier parfums – lunettes et Axa Corporate Solutions assurances, C-1/13, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie, punt 26).

52. Het Hof heeft later, in het reeds aangehaalde arrest Gasser, naar aanleiding van een vraag over het verband tussen artikel 21 van het Executieverdrag en artikel 17 daarvan betreffende exclusieve bevoegdheid op basis van een forumkeuzebeding – dat overeenkomt met artikel 23 van verordening nr. 44/2001 – geoordeeld dat de omstandigheid dat de bevoegdheid van de als laatste aangezochte rechter geldend wordt gemaakt op grond van artikel 17 van het Executieverdrag niet afdoet aan de toepassing van de procedureregel van artikel 21, die duidelijk en uitsluitend is gebaseerd op de chronologische volgorde waarin de betrokken rechters zijn aangezocht.

53. Zoals echter in punt 47 van het onderhavige arrest is opgemerkt, en anders dan het geval was in de zaak die heeft geleid tot het arrest Gasser, beschikt de als laatste aangezochte rechter in het onderhavige geding over een exclusieve bevoegdheid op grond van artikel 22, punt 1, van verordening nr. 44/2001, dat is opgenomen in afdeling 6 van hoofdstuk II daarvan.

54. Volgens artikel 35, lid 1, van die verordening worden de in een lidstaat gegeven beslissingen niet erkend in een andere lidstaat wanneer de bepalingen van afdeling 6 van hoofdstuk II van de verordening, inzake exclusieve bevoegdheid, zijn geschonden.

55. In een geval zoals in het hoofdgeding kan een beslissing van de als eerste aangezochte rechter die in strijd is met artikel 22, punt 1, van de verordening dus niet worden erkend in de lidstaat van de als laatste aangezochte rechter.

56. In die omstandigheden mag de als laatste aangezochte rechter dus niet langer zijn uitspraak aanhouden of zich onbevoegd verklaren, maar moet hij ter nakoming van die exclusieve bevoegdheidsregel op de bij hem aanhangige zaak ten gronde beslissen.

57. Elke andere uitlegging zou ingaan tegen de doelstellingen aan de basis van de opzet van verordening nr. 44/2001, zoals een harmonische rechtsbedeling door het vermijden van negatieve bevoegdheidsconflicten, en het vrije verkeer van beslissingen in burgerlijke zaken en handelszaken, met name de erkenning daarvan.

58. Zoals de advocaat-generaal in wezen eveneens heeft opgemerkt in punt 41 van zijn conclusie, is immers geen sprake van een goede rechtsbedeling wanneer de als laatste aangezochte rechter die exclusief bevoegd is op grond van artikel 22, punt 1, van verordening nr. 44/2001, krachtens artikel 27 van die verordening zijn uitspraak aanhoudt totdat de bevoegdheid van de als eerste aangezochte rechter vaststaat en, zodra dat het geval is, partijen verwijst naar die rechter.

59. Bovendien zou de doelstelling van artikel 27 van die verordening – vermijden dat een beslissing niet wordt erkend wegens onverenigbaarheid met een beslissing tussen dezelfde partijen in de aangezochte lidstaat – in het gedrang kunnen komen in de bijzondere context waarin de als laatste aangezochte rechter exclusief bevoegd is op grond van artikel 22, punt 1, van die verordening.

60. Gelet op een en ander moet op de vierde vraag worden geantwoord dat artikel 27, lid 1, van verordening nr. 44/2001 aldus moet worden uitgelegd dat de als laatste aangezochte rechter, vooraleer hij zijn uitspraak aanhoudt op grond van die bepaling, moet onderzoeken of een eventuele beslissing ten gronde van de als eerste aangezochte rechter

overeenkomstig artikel 35, lid 1, van deze verordening niet zal worden erkend in de andere lidstaten wegens schending van de in artikel 22, punt 1, van die verordening neergelegde exclusieve bevoegdheid.

Eerste, tweede en vijfde tot en met achtste vraag

61. De eerste, de tweede, en de vijfde tot en met de achtste vraag betreffen enerzijds de werkingssfeer van artikel 27 van verordening nr. 44/2001 en de factoren die de als laatste aangezochte rechter in aanmerking moet nemen wanneer hij beslist zijn uitspraak aan te houden in het geval van aanhangigheid, en anderzijds het verband tussen de artikelen 27 en 28 van die verordening en de criteria die de als laatste aangezochte rechter kan hanteren wanneer hij gebruikmaakt van zijn beoordelingsbevoegdheid in het geval van samenhang.

62. Zoals de advocaat-generaal in wezen heeft opgemerkt in punt 20 van zijn conclusie, hoeft de als laatste aangezochte rechter die exclusief bevoegd is op grond van artikel 22, punt 1, van verordening nr. 44/2001 niet te onderzoeken of de materiële voorwaarden voor aanhangigheid zijn vervuld met betrekking tot het geding dat bij hem als laatste is aangebracht.

63. Een dergelijk onderzoek is immers zinloos, aangezien de als laatste aangezochte rechter in het kader van zijn beslissing op grond van artikel 27 van verordening nr. 44/2001 rekening mag houden met de omstandigheid dat een eventuele beslissing van de als eerste aangezochte rechter overeenkomstig artikel 35, lid 1, van die verordening niet zal worden erkend in de andere lidstaten wegens schending van de exclusieve bevoegdheid in artikel 22, punt 1, daarvan.

64. De vraag met welke factoren de als laatste aangezochte rechter bij aanhangigheid rekening kan houden met het oog op zijn beslissing, rijst dus niet meer.

65. Hetzelfde geldt voor de vragen over het verband tussen de artikelen 27 en 28 van verordening nr. 44/2001 en de criteria die de als laatste aangezochte rechter kan hanteren wanneer hij gebruikmaakt van zijn beoordelingsbevoegdheid in het geval van samenhang. Wanneer de als laatste aangezochte rechter exclusief bevoegd is, zoals in het hoofdgeding, kunnen de bepalingen van de artikelen 27 en 28 van die verordening immers niet met elkaar in conflict komen.

66. Gezien het antwoord op de derde en de vierde vraag hoeft dus niet te worden geantwoord op de eerste, de tweede en de vijfde tot en met de achtste vraag.

Kosten

67. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de verwijzende rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen. De door anderen wegens indiening van hun opmerkingen bij het Hof gemaakte kosten komen niet voor vergoeding in aanmerking.

Het Hof (Derde kamer) verklaart voor recht:

1) Artikel 22, punt 1, van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken moet aldus worden uitgelegd dat de in die bepaling bedoelde categorie van gedingen inzake "zakelijke rechten op [...] onroerende goederen" ook betrekking heeft op een vordering zoals in casu bij een rechter van een andere lidstaat is ingesteld tot vaststelling dat een erga omnes geldend voorkooprecht op het betrokken onroerend goed ongeldig is uitgeoefend.

2) Artikel 27, lid 1, van verordening nr. 44/2001 moet aldus worden uitgelegd dat de als laatste aangezochte rechter, vooraleer hij zijn uitspraak aanhoudt op grond van die bepaling, moet onderzoeken of een eventuele beslissing ten gronde van de als eerste aangezochte rechter overeenkomstig artikel 35, lid 1, van deze verordening niet zal worden erkend in de andere lidstaten wegens schending van de in artikel 22, punt 1, van die verordening neergelegde exclusieve bevoegdheid.

ondertekeningen

Hof van Justitie, zaak C-548/12, arrest van 13 maart 2014

Ruimte van vrijheid, veiligheid en recht – Rechterlijke bevoegdheid in burgerlijke en handelszaken – Verordening (EG) nr. 44/2001 – Bijzondere bevoegdheden – Artikel 5, punten 1 en 3 – Civielrechtelijke aansprakelijkheidsvordering – Vordering uit overeenkomst of uit onrechtmatige daad

Espace de liberté, de sécurité et de justice – Compétence judiciaire en matière civile et commerciale – Règlement (CE) n° 44/2001 –Compétences spéciales – Article 5, points 1 et 3 – Action en responsabilité civile – Nature contractuelle ou délictuelle

Procestaal: Duits.

In zaak C-548/12,

betreffende een verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 267 VWEU, ingediend door het Landgericht Krefeld (Duitsland) bij beslissing van 27 september 2012, ingekomen bij het Hof op 30 november 2012, in de procedure

Marc Brogsitter

tegen

Fabrication de Montres Normandes EURL,
Karsten Fräßdorf,

wijst

HET HOF (Zevende kamer),

samengesteld als volgt: J. L. da Cruz Vilaça, kamerpresident, J.-C. Bonichot (rapporteur) en A. Arabadjiev, rechters, advocaat-generaal: N. Jääskinen, griffier: A. Impellizzeri, administrateur,

gezien de stukken en na de terechtzitting op 28 november 2013,

gelet op de opmerkingen van:

- M. Brogsitter, Rechtsanwalt, optredend voor zichzelf,
- Fabrication de Montres Normandes EURL en K. Fräβdorf, vertegenwoordigd door A. Mansouri, Rechtsanwalt,
- de Portugese regering, vertegenwoordigd door L. Inez Fernandes en S. Nunes de Almeida als gemachtigden,

- de Europese Commissie, vertegenwoordigd door W. Bogensberger en A.-M. Rouchaud-Joët als gemachtigden,

gelet op de beslissing, de advocaat-generaal gehoord, om de zaak zonder conclusie te berechten,

het navolgende Arrest

1. Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van artikel 5, punt 1, van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (PB 2001, L 12, blz. 1).

2. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen enerzijds M. Brogsitter, die te Kempen (Duitsland) woont, en anderzijds de te Brionne (Frankrijk) gevestigde vennootschap Fabrication de Montres Normandes EURL (hierna: "Fabrication de Montres Normandes") en K. Fräβdorf, die te Neuchâtel (Zwitserland) woont, over verschillende soorten vorderingen die Brogsitter heeft ingesteld wegens schade die hij zou hebben geleden door als oneerlijke mededinging bestempelde handelingen.

Toepasselijke bepalingen

3. Artikel 1, lid 1, van verordening nr. 44/2001 bepaalt:

"Deze verordening wordt toegepast in burgerlijke en handelszaken, ongeacht de aard van het gerecht. Zij heeft met name geen betrekking op fiscale zaken, douanezaken of administratiefrechtelijke zaken."

4. Artikel 2, lid 1, van verordening nr. 44/2001 luidt:

"Onverminderd deze verordening worden zij die woonplaats hebben op het grondgebied van een lidstaat, ongeacht hun nationaliteit, opgeroepen voor de gerechten van die lidstaat."

5. Artikel 5 van verordening nr. 44/2001 bepaalt:

"Een persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat, kan in een andere lidstaat voor de volgende gerechten worden opgeroepen:

1) a) ten aanzien van verbintenissen uit overeenkomst: voor het gerecht van de plaats waar de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt, is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd;

   b) voor de toepassing van deze bepaling en tenzij anders is overeengekomen, is de plaats van uitvoering van de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt:

- voor de koop en verkoop van roerende lichamelijke zaken, de plaats in een lidstaat waar de zaken volgens de overeenkomst geleverd werden of geleverd hadden moeten worden;

- voor de verstrekking van diensten, de plaats in een lidstaat waar de diensten volgens de overeenkomst verstrekt werden of verstrekt hadden moeten worden;

c) punt a is van toepassing indien punt b niet van toepassing is;

[...]

3) ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad: voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen;

[...]"

Hoofdgeding en prejudiciële vraag

6. Blijkens de verwijzingsbeslissing handelt Brogsitter in luxehorloges. In 2005 heeft hij een overeenkomst gesloten met meester-horlogemaker Fräβdorf, die op dat ogenblik in Frankrijk woonde, waarbij deze laatste zich ertoe verbond uurwerken te ontwikkelen voor luxehorloges die nadien voor rekening van Brogsitter in serie op de markt zouden worden gebracht. Fräβdorf had zijn werkzaamheden ondergebracht bij de vennootschap Fabrication de Montres Normandes, waarvan hij de enige aandeelhouder en de bedrijfsleider was. Sinds 2010 woont Fräβdorf in Zwitserland.

7. Brogsitter betaalde alle kosten voor de ontwikkeling van de twee uurwerken die het voorwerp van die overeenkomst uitmaakten.

8. Parallel aan het werk aan deze twee uurwerken hebben Fräβdorf en Fabrication de Montres Normandes nog andere uurwerken ontwikkeld, alsook uurwerkkasten en cijferbladen, die zij voor eigen rekening op de internationale beurs voor de uurwerkindustrie te Bazel (Zwitserland) in april en mei 2009 hebben gepresenteerd. Zij hebben deze producten in eigen naam en voor eigen rekening op de markt gebracht, met reclame op een internetsite in het Duits en het Frans.

9. Volgens Brogsitter zijn verweerders daardoor hun contractuele verbintenissen niet nagekomen. Hij verklaart dat Fräβdorf en Fabrication de Montres Normandes zich ertoe hadden verbonden enkel voor hem te werken en dus geen uurwerken in eigen naam en voor eigen rekening mochten ontwikkelen of op de markt brengen, ongeacht of deze identiek waren aan de uurwerken die het voorwerp van de overeenkomst uitmaken.

10. Brogsitter heeft in het kader van het Duitse recht op basis van het Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (wet tegen oneerlijke mededinging) en § 823, lid 2, van het Bürgerliche Gesetzbuch (Duits burgerlijk wetboek) staking van de litigieuze activiteiten gevorderd en vergoeding van de schade wegens aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad van zijn medecontractanten, op grond dat verweerders met hun handelingen het

zakengeheim hebben geschonden, zijn werkzaamheden hebben ontregeld, bedrog hebben gepleegd en zijn vertrouwen hebben misbruikt.

11. Volgens verweerders moet het beroep worden verworpen. In het kader van een tegenvordering voeren zij aan dat de uurwerken van de litigieuze kalibers in elk geval anders zijn opgebouwd dan de uurwerken die het voorwerp van de overeenkomst uitmaakten en niet onder een exclusief recht vielen. Zij werpen ook een exceptie van onbevoegdheid op: krachtens artikel 5, punt 1, van verordening nr. 44/2001 zou enkel de Franse rechter territoriaal bevoegd zijn om kennis te nemen van het geheel van Brogsitters vorderingen, aangezien zowel de plaats van uitvoering van de prestatie die het voorwerp van de litigieuze overeenkomst vormt, als de plaats van de gebeurtenis die de beweerde schade heeft veroorzaakt, in Frankrijk liggen.

12. In de loop van het geding is tegen Fabrication de Montres Normandes een faillissementsprocedure ingeleid. De curator, die in Frankrijk is aangesteld, heeft de gemachtigden van verweerders toegestaan het geding voort te zetten.

13. Voorts blijkt uit de verwijzingsbeslissing dat het Oberlandesgericht Düsseldorf bij arrest van 5 oktober 2011 reeds uitspraak heeft gedaan in hoger beroep op een eerste beslissing van het Landgericht Krefeld, dat zich territoriaal onbevoegd had verklaard. Het Oberlandesgericht Düsseldorf heeft geoordeeld dat de rechter in eerste aanleg internationaal bevoegd was voor het geding op grond van artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001 wat betreft Brogsitters vorderingen uit onrechtmatige daad. De andere vorderingen hadden daarentegen betrekking op “verbintenissen uit overeenkomst” in de zin van artikel 5, punt 1, van die verordening en moesten bij de Franse rechter worden aangebracht.

14. Het Landgericht Krefeld vraagt zich echter af of, gelet op de omstandigheden van het geding, en in het bijzonder het bestaan van een overeenkomst tussen de partijen bij het geding, de bij hem aanhangige aansprakelijkheidsvorderingen ook niet voortvloeien uit “verbintenissen uit overeenkomst” in de zin van artikel 5, punt 1, van verordening nr. 44/2001, waarvoor de Franse rechter veeleer bevoegd is.

15. In die omstandigheden heeft het Landgericht Krefeld de behandeling van de zaak geschorst en het Hof verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag:

“Moet artikel 5, punt 1, van verordening nr. 44/2001 aldus worden uitgelegd dat een eiser die beweert te zijn benadeeld door een naar Duits recht als onrechtmatige daad aan te merken, met de vrije mededinging strijdig handelen van zijn in een andere lidstaat gevestigde contractpartij, zich tegen die contractpartij ook dan op een verbintenis uit overeenkomst beroept indien hij zijn aanspraak op onrechtmatige daad baseert?”

Beantwoording van de prejudiciële vraag

16. Met zijn vraag wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of civielrechtelijke aansprakelijkheidsvorderingen zoals die in het hoofdgeding, die naar nationaal recht vorderingen uit onrechtmatige daad zijn, niettemin voortvloeien uit “verbintenissen uit overeenkomst” in de zin van artikel 5, punt 1, sub a, van verordening nr. 44/2001, aangezien tussen partijen in het hoofdgeding een overeenkomst bestaat.

17. Om te beginnen moet Brogsitters exceptie van niet-ontvankelijkheid worden afgewezen, waarmee hij stelt dat deze vraag niet relevant is aangezien de verwijzende rechter in elk geval territoriaal bevoegd is krachtens artikel 5, punt 1, sub b, van verordening nr. 44/2001, dat betrekking heeft op de koop en verkoop van roerende lichamelijk zaken, of artikel 5, punt 3, van die verordening. Dat argument heeft immers enkel betrekking op de uitlegging die moet worden gegeven aan de Unierechtelijke bepalingen die in het hoofdgeding aan de orde zijn en vormt dus geen grond voor niet-ontvankelijkheid van de prejudiciële vraag.

18. Vervolgens zij herinnerd aan de vaste rechtspraak dat de begrippen "verbintenissen uit overeenkomst" en "verbintenissen uit onrechtmatige daad" in de zin van artikel 5, punt 1, sub a, respectievelijk punt 3, van verordening nr. 44/2001 autonoom moeten worden uitgelegd, door met name te verwijzen naar de opzet en de doelstellingen van die verordening met het oog op de eenvormige toepassing ervan in alle lidstaten (zie met name arrest van 18 juli 2013, ÖFAB, C-147/12, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie, punt 27). Deze begrippen kunnen derhalve niet worden geacht te verwijzen naar de kwalificatie die de toepasselijke nationale wet geeft aan de rechtsbetrekking die bij de nationale rechter aan de orde is.

19. Voor zover verordening nr. 44/2001 in de betrekkingen tussen de lidstaten in de plaats is getreden van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (PB 1972, L 299, blz. 32), zoals gewijzigd bij de achtereenvolgende verdragen voor de toetreding van de nieuwe lidstaten tot dat verdrag (hierna: "Executieverdrag"), geldt de door het Hof verstrekte uitlegging met betrekking tot de bepalingen van het Executieverdrag ook voor die van de verordening, wanneer de bepalingen van deze instrumenten als gelijkwaardig kunnen worden aangemerkt (arrest ÖFAB, reeds aangehaald, punt 28). Dit is het geval voor artikel 5, punt 1, sub a, en punt 3, van deze verordening en artikel 5, punten 1 en 3, van het Executieverdrag (zie in die zin arrest ÖFAB, reeds aangehaald, punt 29).

20. In dat verband volgt uit vaste rechtspraak dat "verbintenissen uit onrechtmatige daad" in de zin van artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001 elke vordering omvatten die ertoe strekt een verweerder aansprakelijk te stellen en die geen verband houdt met een "verbintenis uit overeenkomst" in de zin van artikel 5, punt 1, sub a, van die verordening (zie in die zin met name arrest van 27 september 1988, Kalfelis, 189/87, Jurispr. blz. 5565, punt 17).

21. Om te bepalen welke civielrechtelijke aansprakelijkheidsvorderingen bij de verwijzende rechter aanhangig zijn, moet dus in eerste instantie worden nagegaan of deze, ongeacht de kwalificatie ervan naar nationaal recht, voortvloeien uit verbintenissen uit overeenkomst (zie in die zin arrest van 1 oktober 2002, Henkel, C-167/00, Jurispr. blz. I-8111, punt 37).

22. Uit de verwijzingsbeslissing blijkt dat tussen partijen in het hoofdgeding een overeenkomst bestaat.

23. De enkele omstandigheid dat een van de contractpartijen een civielrechtelijke aansprakelijkheidsvordering instelt tegen de andere partij volstaat op zich echter niet om te spreken van een vordering die voortvloeit uit "verbintenissen uit overeenkomst" in de zin van artikel 5, punt 1, sub a, van verordening nr. 44/2001.

24. Daarvan is slechts sprake indien de verweten gedraging kan worden beschouwd als niet-nakoming van de contractuele verbintenissen zoals deze kunnen worden bepaald aan de hand van het voorwerp van de overeenkomst.

25. Dat is a priori het geval wanneer de uitlegging van de overeenkomst tussen verweerder en verzoeker noodzakelijk is om vast te stellen of de gedraging die laatstgenoemde verwijt aan eerstgenoemde geoorloofd dan wel ongeoorloofd is.

26. Het staat derhalve aan de verwijzende rechter om te bepalen of de vorderingen van verzoeker in het hoofdgeding een schadevordering betreffen die redelijkerwijze kan worden gegrond op een schending van de rechten en plichten uit de overeenkomst tussen partijen in het hoofdgeding, zodat met die overeenkomst rekening moet worden gehouden om het geschil te beslechten.

27. Indien dat het geval is, betreffen deze vorderingen "verbintenissen uit overeenkomst" in de zin van artikel 5, punt 1, sub a, van verordening nr. 44/2001. Indien niet, dan moeten zij worden geacht voort te vloeien uit "verbintenissen uit onrechtmatige daad" in de zin van artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001.

28. In de eerste hypothese moet de territoriale bevoegdheid inzake verbintenissen uit overeenkomst worden bepaald volgens de aanknopingsfactoren van artikel 5, punt 1, sub b, van verordening nr. 44/2001 indien de overeenkomst in het hoofdgeding betrekking heeft op een koop van roerende lichamelijke zaken of de verstrekking van diensten in de zin van die bepaling. Uit artikel 5, punt 1, sub c, van verordening nr. 44/2001 volgt immers dat de bevoegde rechter enkel moet worden aangewezen op basis van de aanknopingsfactor van artikel 5, punt 1, sub a, van verordening nr. 44/2001 wanneer een overeenkomst onder geen van beide categorieën valt (zie in die zin arresten van 23 april 2009, Falco Privatstiftung en Rabitsch, C-533/07, Jurispr. blz. I-3327, punt 40, en 19 december 2013, Corman-Collins SA, C-9/12, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie, punt 42).

29. Derhalve moet op de prejudiciële vraag worden geantwoord dat civielrechtelijke aansprakelijkheidsvorderingen zoals die in het hoofdgeding, die naar nationaal recht vorderingen uit onrechtmatige daad zijn, niettemin moeten worden geacht voort te vloeien uit "verbintenissen uit overeenkomst" in de zin van artikel 5, punt 1, sub a, van verordening nr. 44/2001, indien de verweten gedraging kan worden beschouwd als niet-nakoming van de contractuele verbintenissen zoals deze kunnen worden bepaald aan de hand van het voorwerp van de overeenkomst.

Kosten

30. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de verwijzende rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen. De door anderen wegens indiening van hun opmerkingen bij het Hof gemaakte kosten komen niet voor vergoeding in aanmerking.

Het Hof (Zevende kamer) verklaart voor recht:

Civielrechtelijke aansprakelijkheidsvorderingen zoals die in het hoofdgeding, die naar nationaal recht vorderingen uit onrechtmatige daad zijn, moeten niettemin worden geacht voort te vloeien uit "verbintenissen uit overeenkomst" in de zin van artikel 5, punt 1, sub a, van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, indien de verweten gedraging kan worden beschouwd als niet-nakoming van de contractuele verbintenissen zoals deze kunnen worden bepaald aan de hand van het voorwerp van de overeenkomst.

ondertekeningen

Hof van Justitie, zaak C-1/13, arrest van 27 februari 2014

Prejudiciële verwijzing – Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken – Verordening (EG) nr. 44/2001 – Artikel 27, lid 2 – Aanhangigheid – Artikel 24 – Aanwijzing van bevoegde rechter – Vaststelling van bevoegdheid van als eerste aangezochte rechter door verschijning van partijen zonder betwisting van bevoegdheid dan wel definitieve beslissing

Renvoi préjudiciel – Coopération judiciaire en matière civile – Règlement (CE) n° 44/2001 – Article 27, paragraphe 2 – Litispendance – Article 24 – Prorogation de compétence – Établissement de la compétence de la première juridiction saisie en raison de la comparution sans objection des parties ou de l'adoption d'une décision definitive

Procestaal: Frans.

In zaak C 1/13,

betreffende een verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 267 VWEU, ingediend door de Cour de cassation (Frankrijk) bij beslissing van 19 december 2012, ingekomen bij het Hof op 2 januari 2013, in de procedure

Cartier parfums – lunettes SAS,
Axa Corporate Solutions assurances SA

tegen

Ziegler France SA,
Montgomery Transports SARL,
Inko Trade s. r. o.,
Jaroslav Matěja,
Groupama Transport,

wijst

HET HOF (Derde kamer),

samengesteld als volgt: M. Ilešič, kamerpresident, C. G. Fernlund, A. Ó Caoimh, C. Toader (rapporteur) en E. Jarašiūnas, rechters, advocaat-generaal: N. Jääskinen, griffier: A. Calot Escobar,

gezien de stukken,

gelet op de opmerkingen van:

- Cartier parfums – lunettes SAS, vertegenwoordigd door A. F. Roger en A. Sevaux, avocats,

- de Franse regering, vertegenwoordigd door D. Colas en B. Beaupère-Manokha als gemachtigden,

- de Oostenrijkse regering, vertegenwoordigd door C. Pesendorfer als gemachtigde,

- de Zwitserse regering, vertegenwoordigd door M. Jametti als gemachtigde,

- de Europese Commissie, vertegenwoordigd door S. Lejeune en A. M. Rouchaud-Joët als gemachtigden,

gelet op de beslissing, de advocaat-generaal gehoord, om de zaak zonder conclusie te berechten,

het navolgende Arrest

1. Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van artikel 27, lid 2, van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (PB 2001, L 12, blz. 1).

2. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen enerzijds Cartier parfums – lunettes SAS (hierna: "Cartier") en Axa Corporate Solutions assurances SA (hierna: "Axa assurances"), en anderzijds Ziegler France SA (hierna: "Ziegler France"), Montgomery Transports SARL (hierna: "Montgomery Transports"), Inko Trade s. r. o. (hierna: "Inko Trade"), Jaroslav Matěja en Groupama Transport, over de vergoeding van de schade die Cartier en Axa assurances hebben geleden door de diefstal van goederen tijdens een internationaal vervoer over de weg.

Toepasselijke bepalingen

Verordening nr. 44/2001

3. In punt 2 van de considerans van verordening nr. 44/2001 is overwogen dat "[s]ommige verschillen in de nationale regels inzake de rechterlijke bevoegdheid en de erkenning van beslissingen [...] de goede werking van de interne markt [bemoeilijken]. Bepalingen die de eenvormigheid van de regels inzake jurisdictiegeschillen in burgerlijke en handelszaken mogelijk maken alsook de vereenvoudiging van de formaliteiten met het oog op een snelle en eenvoudige erkenning en tenuitvoerlegging van de beslissingen van de lidstaten waarvoor deze verordening verbindend is, zijn onontbeerlijk".

4. Punt 15 van de considerans van deze verordening luidt:

"Met het oog op een harmonische rechtsbedeling in de Gemeenschap moeten parallel lopende processen zoveel mogelijk worden beperkt en moet worden voorkomen dat in twee lidstaten onverenigbare beslissingen worden gegeven. Er moet een duidelijke en afdoende regeling zijn om problemen op het gebied van aanhangigheid en samenhang op te lossen, alsook om problemen te verhelpen die voortvloeien uit de tussen de lidstaten bestaande verschillen ten

aanzien van de datum waarop een zaak als aanhangig wordt beschouwd. Voor de toepassing van deze verordening moet die datum autonoom worden bepaald."

5. Artikel 24 van de verordening, dat is opgenomen in afdeling 7, "Door partijen aangewezen bevoegd gerecht", van hoofdstuk II, inzake de bevoegdheidsregels, bepaalt:

"Buiten de gevallen waarin zijn bevoegdheid voortvloeit uit andere bepalingen van deze verordening, is het gerecht van een lidstaat waarvoor de verweerder verschijnt bevoegd. Dit voorschrift is niet van toepassing indien de verschijning ten doel heeft de bevoegdheid te betwisten, of indien er een ander gerecht bestaat dat krachtens artikel 22 bij uitsluiting bevoegd is."

6. Artikel 25 van de verordening, in afdeling 8, "Toetsing van de bevoegdheid en de ontvankelijkheid", van hoofdstuk II, luidt:

"Het gerecht van een lidstaat waarbij een geschil aanhangig is gemaakt met als inzet een vordering waarvoor krachtens artikel 22 een gerecht van een andere lidstaat bij uitsluiting bevoegd is, verklaart zich ambtshalve onbevoegd."

7. Artikel 27 van verordening nr. 44/2001, dat is opgenomen in afdeling 9, "Aanhangigheid en samenhang", van hoofdstuk II, bepaalt:

"(1) Wanneer voor gerechten van verschillende lidstaten tussen dezelfde partijen vorderingen aanhangig zijn, die hetzelfde onderwerp betreffen en op dezelfde oorzaak berusten, houdt het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht zijn uitspraak ambtshalve aan totdat de bevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht, vaststaat.

(2) Wanneer de bevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht, vaststaat, verklaart het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, zich onbevoegd."

Executieverdrag

8. Verordening nr. 44/2001 is in de betrekkingen tussen de lidstaten in de plaats getreden van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (PB 1972, L 299, blz. 32), zoals gewijzigd bij de achtereenvolgende verdragen voor de toetreding van de nieuwe lidstaten tot dat verdrag (hierna: "Executieverdrag"). Artikel 18 van dat verdrag, dat is opgenomen in afdeling 6, "Door partijen aangewezen bevoegde rechter", bepaalt:

"Buiten de gevallen waarin zijn bevoegdheid voortvloeit uit andere bepalingen van dit verdrag, is de rechter van een verdragsluitende staat, voor wie de verweerder verschijnt, bevoegd. Dit voorschrift is niet van toepassing indien de verschijning ten doel heeft de bevoegdheid te betwisten, of indien er een ander gerecht bestaat dat krachtens artikel 16 bij uitsluiting bevoegd is."

9. De oorspronkelijke versie van artikel 21 van het Executieverdrag, dat was opgenomen in afdeling 8, "Aanhangigheid en samenhang", bepaalde:

“Wanneer voor gerechten van verschillende verdragsluitende Staten tussen dezelfde partijen vorderingen aanhangig zijn, welke hetzelfde onderwerp betreffen en op dezelfde oorzaak berusten, moet het gerecht, waarbij de zaak het laatst is aangebracht, zelfs ambtshalve, de partijen verwijzen naar het gerecht bij hetwelk de zaak het eerst aanhangig is gemaakt.

Het gerecht dat tot verwijzing zou moeten overgaan, kan zijn uitspraak aanhouden indien de bevoegdheid van het andere gerecht worden betwist.”

Hoofdgeding en prejudiciële vraag

10. Cartier had Ziegler France ingeschakeld voor een vervoer van cosmetische producten over de weg, tussen Genas (Frankrijk) en Wickford (Verenigd Koninkrijk). Ziegler France heeft het vervoer van die goederen uitbesteed aan Montgomery Transports, die deze dienst op haar beurt heeft uitbesteed aan Inko Trade, die Jaroslav Matěja als onderaannemer heeft ingeschakeld.

11. Jaroslav Matěja heeft de goederen op 25 september 2007 in ontvangst genomen in de magazijnen van de onderneming Saflog te Genas. In de nacht van 26 op 27 september 2007 is de chauffeur overeenkomstig de geldende regelgeving inzake de rijtijden om 00.30 uur op een parkeerterrein in het Verenigd Koninkrijk gestopt om te rusten. De volgende ochtend bleek een deel van de lading gestolen. De verzekeraar van Cartier, Axa assurances, heeft de schade begroot op 145 176,08 EUR en aan Cartier een vergoeding van 144 176,08 EUR uitbetaald.

12. Bij een op 24 september 2008 ingestelde aansprakelijkheidsvordering hebben Cartier en Axa assurances het Tribunal de commerce de Roubaix-Tourcoing (Frankrijk) verzocht om Ziegler France, Montgomery Transports, Inko Trade en Jaroslav Matěja in solidum te veroordelen tot betaling van 145 176,08 EUR.

13. Later hebben een aantal vervoerders bij hetzelfde Tribunal vrijwaringsvorderingen binnen de vervoersketen ingesteld. Daarbij zijn de verzekeraars van de vervoerders geïntervenieerd.

14. Het Tribunal de commerce de Roubaix-Tourcoing heeft alle zaken gevoegd.

15. Ter terechtzitting van 28 oktober 2010 heeft Ziegler France een exceptie van aanhangigheid opgeworpen op basis van artikel 27 van verordening nr. 44/2001, op grond dat zij eerder, bij verzoekschrift van 16 september 2008, in het Verenigd Koninkrijk de High Court of Justice of England and Wales, Queen’s Bench Division (London Mercantile Court) had aangezocht. Blijkens de aan het Hof overgelegde stukken heeft Ziegler France bij de rechter in het Verenigd Koninkrijk een “claim form” ingediend, dat is ingeschreven tegen Cartier, Saflog en de Engelse vennootschap Wright Kerr Tyson Ltd en waarbij wordt verzocht om vaststelling van hun respectieve aansprakelijkheid en begroting van de schade die Cartier mogelijk heeft geleden door de betreffende diefstal.

16. Volgens Cartier en Axa assurances was deze exceptie niet-ontvankelijk, aangezien zij niet in limine litis was opgeworpen. Ziegler France had immers vóór de terechtzitting bij het Tribunal de commerce de Roubaix-Tourcoing schriftelijke conclusies ten gronde ingediend, terwijl volgens artikel 74 van de code de procédure civile (Frans wetboek van

burgerlijke rechtsvordering) de excepties inzake de procedure slechts ontvankelijk zijn indien zij worden opgeworpen vóór enig verweer ten gronde.

17. Cartier en Axa assurances hebben voorts aangevoerd dat de exceptie van aanhangigheid naast niet-ontvankelijk ook ongegrond was, aangezien de bevoegdheid van de High Court of Justice – de als eerste aangezochte rechter – niet vaststond in de zin van artikel 27 van verordening nr. 44/2001 en de twee vorderingen niet hetzelfde onderwerp betreffen en evenmin aanhangig zijn tussen dezelfde partijen.

18. Bij beslissing van 6 januari 2011 heeft het Tribunal de commerce de Roubaix-Tourcoing de door Ziegler France aangevoerde exceptie van aanhangigheid aanvaard, met name op grond dat krachtens artikel 871 van de code de procédure civile excepties inzake de procedure mondeling mogen worden opgeworpen.

19. Het Tribunal de commerce heeft in dat verband vastgesteld dat de High Court of Justice als eerste was aangezocht en dat de bevoegdheid van deze rechter niet was betwist. Het Tribunal de commerce heeft zich derhalve op grond van artikel 27, lid 2, van verordening nr. 44/2001 onbevoegd verklaard in het geding tussen Cartier en Axa assurances enerzijds en Ziegler France anderzijds, ten gunste van de rechter in het Verenigd Koninkrijk. Wat de andere partijen betreft, heeft het Tribunal de commerce de Roubaix-Tourcoing de behandeling van de zaak geschorst in afwachting van de uitspraak van de High Court of Justice.

20. De Cour d'appel de Douai (Frankrijk) heeft bij beslissing van 14 april 2011 de beslissing van het Tribunal de commerce de Roubaix-Tourcoing bevestigd, met name op grond dat in het geding tussen Cartier en Axa assurances enerzijds en Ziegler France anderzijds de voorwaarden voor aanhangigheid waren vervuld en dat het Tribunal zich rechtmatig onbevoegd had verklaard ten gunste van de High Court of Justice. Volgens de Cour d'appel de Douai bleek duidelijk uit de gedinginleidende akte bij de rechter in het Verenigd Koninkrijk, die was neergelegd voordat de vordering in Frankrijk was ingesteld, dat hetzelfde transport aan de orde is, dat voor rekening van Cartier werd verricht vanuit de magazijnen van de onderneming Saflog, en leed het geen twijfel dat de vraag naar de aansprakelijkheid van Ziegler France die bij de High Court of Justice wordt behandeld van belang is voor Montgomery Transports, Inko Trade, Jaroslav Matěja en Groupama Transport, ook al zijn de partijen bij de twee aanhangige gedingen slechts ten dele dezelfde.

21. Cartier en Axa assurances hebben tegen die beslissing cassatieberoep ingesteld bij de verwijzende rechter. Zij hebben in het bijzonder betoogd dat de Cour d'appel de Douai de betekenis en strekking van artikel 27 van verordening nr. 44/2001 onjuist heeft uitgelegd door te oordelen dat de bevoegdheid van de High Court of Justice "vast[stond]" in de zin van dat artikel omdat deze niet was betwist. Volgens die ondernemingen kan de bevoegdheid van de als eerste aangezochte rechter slechts komen vast te staan wanneer die rechter zijn onbevoegdheid uitdrukkelijk in een beslissing afwijst of wanneer de rechtsmiddelen tegen de beslissing waarbij hij zich bevoegd heeft verklaard, zijn uitgeput.

22. Zoals blijkt uit de stukken van de nationale procedure, wordt volgens de verwijzende rechter niet betwist dat de rechter in het Verenigd Koninkrijk als eerste is aangezocht en dat in casu de voorwaarden inzake identiteit van partijen en onderwerp van de gedingen zijn vervuld. Gelet op de uiteenlopende opvattingen in de Franse rechtsleer heeft de

verwijzende rechter echter twijfels over de draagwijdte van de uitdrukking “de bevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht, [staat vast]” in de zin van artikel 27, lid 2, van verordening nr. 44/2001.

23. In die omstandigheden heeft de Cour de cassation de behandeling van de zaak geschorst en het Hof verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag:

“Moet artikel 27, lid 2, van verordening [...] nr. 44/2001 [...] aldus worden uitgelegd dat de bevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht, vaststaat wanneer geen enkele partij zich op de onbevoegdheid van dit gerecht heeft beroepen dan wel wanneer dit gerecht zich bevoegd heeft verklaard bij een beslissing die onherroepelijk is om welke reden dan ook, met name omdat de mogelijkheden om beroep in rechte in te stellen zijn uitgeput?”

Beantwoording van de prejudiciële vraag

24. Om te beginnen zij verduidelijkt dat de verwijzende rechter het Hof enkel verzoekt om uitleg over de strekking van artikel 27, lid 2, van verordening nr. 44/2001, hoewel in het kader van het hoofdgeding in eerste aanleg en hoger beroep de vraag naar het bestaan van aanhangigheid in de zin van artikel 27, lid 1, van die verordening aan de orde was.

25. In dat verband moet in herinnering worden gebracht dat het volgens vaste rechtspraak uitsluitend de zaak is van de nationale rechter bij wie het hoofdgeding aanhangig is en die de verantwoordelijkheid draagt voor de te geven rechterlijke beslissing, om, gelet op de bijzonderheden van het geval, zowel de noodzaak van een prejudiciële beslissing voor het wijzen van zijn vonnis te beoordelen, als de relevantie van de vragen die hij aan het Hof voorlegt (arrest van 17 oktober 2013, Unamar, C 184/12, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie, punt 28 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

26. Daarnaast zij opgemerkt dat niets in de aan het Hof overgelegde stukken erop wijst dat het hoofdgeding onder een in artikel 22 van verordening nr. 44/2001 neergelegde exclusieve bevoegdheid valt. Het Hof hoeft zich dus niet uit te spreken over de hypothese dat de als laatste aangezochte rechter een dergelijke bevoegdheid bezit (zie in die zin arrest van 27 juni 1991, Overseas Union Insurance e.a., C 351/89, Jurispr. blz. I 3317, punt 20).

27. Derhalve moet worden aangenomen dat de verwijzende rechter met zijn prejudiciële vraag in wezen wenst te vernemen of artikel 27, lid 2, van verordening nr. 44/2001 aldus moet worden uitgelegd dat de bevoegdheid van de als eerste aangezochte rechter vaststaat in de zin van die bepaling wanneer geen van de partijen zijn onbevoegdheid heeft opgeworpen, dan wel dat dit slechts het geval is wanneer die rechter zich impliciet of expliciet bevoegd heeft verklaard bij een definitief geworden beslissing.

28. In dat verband blijkt uit de aan het Hof overgelegde stukken dat in het hoofdgeding de als eerste aangezochte rechter zich niet ambtshalve onbevoegd heeft verklaard en dat Cartier voor hem is verschenen en de aanspraken van Ziegler France ten gronde heeft betwist, zonder zijn onbevoegdheid op te werpen.

29. Om de prejudiciële vraag te beantwoorden moet om te beginnen in herinnering worden gebracht dat volgens artikel 27, lid 1, van verordening nr. 44/2001 in het geval van aanhangigheid bij gerechten van verschillende lidstaten het gerecht waarbij de zaak het

laatst is aangebracht zijn uitspraak ambtshalve aanhoudt totdat de bevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht, vaststaat.

30. Daarnaast bepaalt lid 2 van dat artikel dat wanneer de bevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht, vaststaat, het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, zich onbevoegd verklaart.

31. Voorts zij vastgesteld, zoals de Franse regering en de Europese Commissie terecht hebben opgemerkt, dat verordening nr. 44/2001 niet verduidelijkt wanneer de bevoegdheid van de als eerste aangezochte rechter "vaststaat" in de zin van artikel 27.

32. Volgens vaste rechtspraak van het Hof moeten de bepalingen van deze verordening autonoom worden uitgelegd aan de hand van het stelsel en de doelstellingen ervan (zie arrest van 15 november 2012, Gothaer Allgemeine Versicherung e.a., C 456/11, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie, punt 25 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

33. Bijgevolg moet voor het antwoord op de prejudiciële vraag rekening worden gehouden met de algemene opzet en het doel van verordening nr. 44/2001.

34. Wat in de eerste plaats de algemene opzet van verordening nr. 44/2001 betreft, zij eraan herinnerd dat artikel 24, eerste volzin, daarvan voor alle geschillen waarin de bevoegdheid van de aangezochte rechter niet uit andere bepalingen van die verordening voortvloeit, voorziet in een bevoegdheidsregel die is gebaseerd op de verschijning van de verweerder. Die bepaling is ook van toepassing in de gevallen dat de rechter in strijd met de bepalingen van die verordening is aangezocht en impliceert dat de verschijning van de verweerder kan worden beschouwd als een stilzwijgende aanvaarding van de bevoegdheid van de aangezochte rechter en dus als een aanwijzing van deze rechter als de bevoegde rechter (arrest van 20 mei 2010, ČPP Vienna Insurance Group, C 111/09, Jurispr. blz. I 4545, punt 21).

35. Artikel 24, tweede volzin, van verordening nr. 44/2001 bevat uitzonderingen op die algemene regel. Volgens deze bepaling wordt de bevoegdheid van de aangezochte rechter niet stilzwijgend aanvaard wanneer de verweerder een exceptie van onbevoegdheid opwerpt en aldus te kennen geeft dat hij de bevoegdheid van deze rechter niet aanvaardt, of wanneer het geschillen betreft waarvoor in artikel 22 van deze verordening exclusieve bevoegdheidsregels zijn neergelegd (arrest ČPP Vienna Insurance Group, reeds aangehaald, punt 22).

36. Het Hof heeft reeds geoordeeld dat uit de doelstelling van artikel 18 van het Executieverdrag – dat in wezen identiek is aan artikel 24 van verordening nr. 44/2001 – volgt dat de betwisting van de bevoegdheid, voor zover zij niet voorafgaat aan elk verweer ten gronde, in geen geval nog plaats kan vinden na het tijdstip van de stellingname die naar nationaal procesrecht is te beschouwen als het eerste voor de aangezochte rechter voorgedragen verweer (arresten van 24 juni 1981, Elefanten Schuh, 150/80, Jurispr. blz. 1671, punt 16, en 13 juni 2013, Goldbet Sportwetten, C 144/12, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie, punt 37).

37. Daarnaast is artikel 18 van het Executieverdrag volgens het Hof ook van toepassing wanneer de verweerder zowel over de bevoegdheid van de rechter als over de grond van de zaak concludeert. De betwisting van de bevoegdheid kan evenwel slechts het door dat

artikel 18 daaraan verbonden gevolg hebben indien de verzoeker en de aangezochte rechter reeds bij het eerste verweer van de verweerder kunnen begrijpen dat daarmee de bevoegdheid van de rechter wordt betwist (zie in die zin arrest Elefanten Schuh, reeds aangehaald, punten 14 en 15).

38. Daaruit volgt dat de door verordening nr. 44/2001 ingestelde regeling, zoals die voortvloeit uit de artikelen 24 en 27, ertoe strekt te vermijden dat de als laatste aangezochte rechter zijn uitspraak blijft aanhouden terwijl de bevoegdheid van de als eerste aangezochte rechter in de praktijk niet langer kan worden betwist, zoals in herinnering is gebracht in punt 36 van het onderhavige arrest.

39. Een dergelijk gevaar bestaat niet wanneer, zoals in het hoofdgeding, de als eerste aangezochte rechter zich niet ambtshalve onbevoegd heeft verklaard en geen van de partijen zijn bevoegdheid heeft betwist vóór of op het tijdstip van de stellingname die naar dat nationale procesrecht is te beschouwen als het eerste verweer.

40. Wat in de tweede plaats het doel van verordening nr. 44/2001 betreft, zij opgemerkt dat een van de doelstellingen van deze verordening erin bestaat, zoals blijkt uit punt 15 van de considerans ervan, om parallel lopende procedures zoveel mogelijk te beperken en te voorkomen dat onverenigbare beslissingen worden gegeven wanneer verschillende gerechten bevoegd zijn om kennis te nemen van hetzelfde geding. Om die reden wenste de wetgever van de Unie een duidelijke en afdoende regeling in te voeren om problemen op het gebied van aanhangigheid op te lossen. Met het oog op de verwezenlijking van die doelstellingen moet artikel 27 van verordening nr. 44/2001 dus ruim worden uitgelegd (arrest Overseas Union Insurance e.a., reeds aangehaald, punt 16).

41. Wanneer artikel 27, lid 2, van deze verordening aldus zou worden uitgelegd dat de bevoegdheid van de als eerste aangezochte rechter pas vaststaat in de zin van die bepaling wanneer die rechter zich impliciet of expliciet bevoegd heeft verklaard bij een definitief geworden beslissing, waardoor het risico op parallelle procedures toeneemt, zouden de regels van die verordening die ertoe strekken problemen van aanhangigheid op te lossen elke werking verliezen.

42. Daarnaast is een doelstelling van de regel inzake aanhangigheid ook om negatieve bevoegdheidsconflicten te vermijden, zoals blijkt uit het rapport van Jenard over het Executieverdrag (PB 1979, C 59, blz. 1) en de rechtspraak van het Hof over artikel 21 van dat verdrag, dat overeenkomt met artikel 27 van verordening nr. 44/2001. Die regel is immers opgenomen om te voorkomen dat de partijen een nieuwe procedure moeten beginnen indien, bijvoorbeeld, de als eerste aangezochte rechter zich onbevoegd verklaart (zie arrest Overseas Union Insurance e.a., reeds aangehaald, punt 22).

43. Wanneer de als eerste aangezochte rechter zich niet ambtshalve onbevoegd heeft verklaard en bij hem geen exceptie van onbevoegdheid is opgeworpen, kan de omstandigheid dat de als laatste aangezochte rechter zich onbevoegd verklaart niet tot een negatief bevoegdheidsconflict leiden, aangezien de bevoegdheid van de als eerste aangezochte rechter niet meer kan worden betwist.

44. Zowel uit de algemene opzet als uit het doel van verordening nr. 44/2001 volgt dus dat wanneer de als laatste aangezochte rechter niet exclusief bevoegd is op grond van die verordening, de bevoegdheid van de als eerste aangezochte rechter vaststaat in de zin van

artikel 27, lid 2, van die verordening zodra deze zich niet ambtshalve onbevoegd heeft verklaard en geen van de partijen zijn bevoegdheid heeft betwist vóór of op het tijdstip van de stellingname die naar zijn nationaal procesrecht is te beschouwen als het eerste verweer.

45. Gelet op een en ander moet op de prejudiciële vraag worden geantwoord dat artikel 27, lid 2, van verordening nr. 44/2001 aldus moet worden uitgelegd dat, behoudens de hypothese waarin de als laatste aangezochte rechter exclusief bevoegd is op grond van deze verordening, de bevoegdheid van de als eerste aangezochte rechter vaststaat in de zin van die bepaling zodra deze zich niet ambtshalve onbevoegd heeft verklaard en geen van de partijen zijn bevoegdheid heeft betwist vóór of op het tijdstip van de stellingname die naar zijn nationaal procesrecht is te beschouwen als het eerste verweer ten gronde bij hem.

Kosten

46. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de verwijzende rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen. De door anderen wegens indiening van hun opmerkingen bij het Hof gemaakte kosten komen niet voor vergoeding in aanmerking.

Het Hof (Derde kamer) verklaart voor recht:

Artikel 27, lid 2, van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken moet aldus worden uitgelegd dat, behoudens de hypothese waarin de als laatste aangezochte rechter exclusief bevoegd is op grond van deze verordening, de bevoegdheid van de als eerste aangezochte rechter vaststaat in de zin van die bepaling zodra deze zich niet ambtshalve onbevoegd heeft verklaard en geen van de partijen zijn bevoegdheid heeft betwist vóór of op het tijdstip van de stellingname die naar zijn nationaal procesrecht is te beschouwen als het eerste verweer ten gronde bij hem.

ondertekeningen

Rechtbank van eerste aanleg Gent, vonnis van 10 april 2014

Erkenning Marokkaanse huwelijksakte – artikel 18, 21, 27, 46 en 47 WIPR – schijnhuwelijk – artikel 146bis B.W.

Reconnaissance d'un acte de mariage marocain – article 18, 21, 27, 46 et 47 CODIP – mariage fictif – article 146bis Code Civil

De rechtbank nam inzage van de stukken, waaronder het hieraan gehecht verzoekschrift, neergelegd ter griffie van deze rechtbank op 26 september 2013.

De verzoekers en hun raadsman werden gehoord tijdens de terechtzittingen van de rechtbank van eerste aanleg te Gent (in raadkamer) van 30 januari 2014, 13 februari 2014 en 27 februari 2014, waarna de debatten gesloten werden.

Ter terechtzitting van 27 maart 2014 werd het gunstig schriftelijk advies van het openbaar ministerie door eerste substituut-procureur des Konings Guy Baesen neergelegd, waarop niet gerepliceerd werd en de zaak in beraad genomen werd.

Relevante feiten en voorwerp van de vordering

De verzoekster heeft de Belgische nationaliteit en de verzoeker heeft de Marokkaanse nationaliteit.

Ze zijn met elkaar gehuwd in Tanger (Marokko) op 12 augustus 2011.

De verzoeker deed op 8 oktober 2012 een aanvraag tot het verkrijgen van een visum op basis van zijn huwelijk met de verzoekster. Deze aanvraag werd op 27 maart 2013 geweigerd door de Dienst Vreemdelingenzaken voornamelijk omwille van het feit dat ze het huwelijk niet wensten te erkennen. Ook de ambtenaar van de burgerlijke stand van de stad Gent weigerde het huwelijk te erkennen. Beide beslissingen verwijzen naar het dossier dat werd aangelegd naar aanleiding van een onderzoek schijnhuwelijk. De klemtoon wordt telkens gelegd op het feit dat dit het vierde huwelijk van de verzoekster betreft, dat er een leeftijdsverschil is van 8 jaar (mevrouw is ouder dan mijnheer) en een aantal tegenstrijdigheden in elkaars verklaringen bij de cel schijnhuwelijken of het consulaat generaal in Casablanca en een aantal onwetendheden over elkaars privéleven.

De verzoekster heeft de volgende huwelijken achter de rug:

- op 10 augustus 1990 huwde ze met E. M. S. die haar in 1998 verstootte;
- op 18 augustus 2001 huwde ze met M. T. maar dit huwelijk werd op 7 januari 2003 bij verstek nietig verklaard;
- ze hertrouwde met M. T. op 13 december 2004, kregen op 1 januari 2008 een gezamenlijk kind (Z. T.) en scheidden uit de echt bij vonnis van 5 mei 2009 (na veroordeling van M. T. voor het toebrengen van slagen en verwondingen aan de verzoekster);

- in 2009 leerde de verzoekster de verzoeker kennen en huwde met hem op 12 augustus 2011 in Tanger.

De verzoeker is inmiddels sinds mei 2013 in België – zij het illegaal – om zich te herenigen met zijn echtgenote. Vanaf dat ogenblik wonen de verzoekers samen aan de […].

De verzoekers kunnen zich niet vinden in de ongunstige beslissingen en vragen:

- hun huwelijk gesloten te Tanger (Marokko) op 12 augustus 2011 te willen erkennen,
- de ambtenaar van de burgerlijke stand te bevelen over te gaan tot overschrijving van de huwelijksakte conform art. 31 § 1 WIPR,
- de kosten ten laste te leggen van de Belgische staat en deze kosten aan de zijde van de verzoekers te begroten op het rolrecht van 60,00 euro en een rechtsplegingsvergoeding van 1.320,00 euro.

In essentie komt de beoordeling van de hierboven beschreven vordering neer op de al dan niet *erkenning* van de Marokkaanse huwelijksakte van 12 augustus 2011.

Beoordeling

1. De vordering tot erkenning van de Marokkaanse huwelijksakte

1.1. Het wettelijk kader

Vermits geen multilaterale of bilaterale verdragen van toepassing zijn op de erkenning van de Marokkaanse huwelijksakte is het "*gemeen*" erkenningsrecht van toepassing zoals opgenomen in het Wetboek voor Internationaal privaatrecht van 2004 (afgekort WIPR).

Artikel 27 §1 WIPR bepaalt dat een buitenlandse authentieke akte in België door alle overheden wordt erkend zonder dat een beroep dient gedaan op enige procedure (erkenning van rechtswege), indien haar rechtsgeldigheid wordt vastgesteld overeenkomstig het krachtens deze wet toepasselijk recht en meer bepaald met inachtneming van de artikelen 18 (wetsontduiking) en 21 WIPR (openbare orde-exceptie). Indien de erkenning geweigerd wordt, kan beroep worden ingesteld bij de rechtbank van eerste aanleg. In dat geval geldt de procedure zoals beschreven in art. 23 WIPR (zie hierover: H. Storme, "Deel III. De erkenning en uitvoerbaarverklaring van vreemde rechterlijke beslissingen en akten", in J. Erauw en mede-auteurs, *Internationaal privaatrecht*, Mechelen, Gandaius, Kluwer, 2009, nr. 215 e.v.).

Om een erkenning te bekomen moet de verzoeker de documenten voorleggen die in art. 24 WIPR worden opgesomd, voor zover zij van toepassing zijn ten aanzien van authentieke akten. In de praktijk zal het gaan om een uitgifte die voldoet aan de voorwaarden nodig voor de echtheid. Daarenboven moet de akte voldoen aan de voorwaarden die volgens het recht van de staat waar ze werd opgesteld nodig zijn voor haar echtheid (art. 27 § 1, 2) en moet de akte rechtsgeldig zijn overeenkomstig het recht dat volgens het Belgisch wetboek op de betrokken rechtsverhouding toepasselijk is.

Dit betekent dat wanneer het om een huwelijksakte gaat de partners voor de *grond*voorwaarden om te huwen dienen te voldoen aan het recht van het land waarvan zij de nationaliteit hebben (art. 46 lid 1 WIPR) en moeten zij de *vorm*vereisten van het recht van het

land waar het huwelijk werd gesloten in acht genomen hebben (art. 47 § 1 WIPR). Op die manier wordt het conflictenrecht getoetst.

Verder vermeldt art. 27 WIPR uitdrukkelijk dat bij die controle de artikelen 18 en 21 WIPR moeten in acht genomen worden. Er mag met andere woorden geen rekening gehouden worden met feiten en handelingen die als enig doel wetsontduiking hebben. Hier wordt nagegaan of de aanknoping berust op een rechtsfeit of rechtshandeling die niet uitsluitend gekozen werd om het toepasselijk recht te doen veranderen of ook niet geveinsd werd. Bovendien blijft ook de openbare orde-exceptie van toepassing: het door het wetboek aangewezen vreemde recht dat de in de akte vervatte rechtshandeling in principe beheerst, zal daardoor voor de controle van de rechtsgeldigheid conform art. 27 WIPR in bepaalde gevallen moeten vervangen worden door een andere relevante bepaling uit dat vreemde recht of uit het Belgisch recht.

1.2. De rechtbank stelt vast dat:

- stuk 1 van de verzoekers is een gelegaliseerde vertaling van hun gelegaliseerde Marokkaanse huwelijksakte; De rechtbank is van oordeel dat de betrokken huwelijksakte qua vorm rechtsgeldig werd opgesteld conform het Marokkaans recht;

- er geen discussie kan over bestaan dat de art. 18 en 21 WIPR niet van toepassing zijn: het houdt geen wetsontduiking in om te huwen in Marokko nu de verzoeker de Marokkaanse nationaliteit heeft en de verzoekster van Marokkaanse origine is; van enige noodzakelijke vervanging van de toepasselijke Marokkaanse wetgeving is evenmin sprake nu er geen strijdigheid met de Belgische openbare orde bewezen is.

1.3. De vraag is dan verder of het voormeld huwelijk werd afgesloten mits naleving van de grondvoorwaarden om te huwen volgens de beide nationale wetten van de echtgenoten**.** De Belgische overheden weigeren de erkenning omdat ze vrezen dat er sprake is van een schijnhuwelijk. Wellicht ook in het Marokkaanse recht (toepasselijk op de verzoeker) maar zeker in het Belgisch recht (toepasselijk op de verzoekster) is het niet toegelaten om een huwelijk te sluiten met een geveinsde toestemming.

De vraag is aldus of het bewijs geleverd wordt dat er sprake is van veinzing. In het Belgisch recht is een bijzondere bepaling voorzien in art. 146*bis* B.W. ter sanctionering van veinzing in het geval dat het huwelijk kennelijk niet werd afgesloten met de bedoeling een duurzame leefgemeenschap tot stand te brengen tussen de verzoekers, maar enkel het bekomen van een verblijfsrechtelijk voordeel dat is verbonden aan de staat van gehuwde.

Aangezien de intentie van partijen nooit met absolute zekerheid te achterhalen is, wordt vereist dat de bewijsmiddelen een *decisief karakter* hebben en dat er een eenduidig vermoeden bestaat dat niet wordt tegengesproken. Het komt er met andere woorden op aan een geheel van omstandigheden aan te duiden dat met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid aangeeft dat het huwelijk werd afgewend van zijn normale intentie en er dus wel degelijk sprake is van een schijnhuwelijk doordat partijen, of één van hen, enkel op het oog hadden een constructie op te zetten om een materiële zekerheid of voordelen te verschaffen (zie o.m. Gent 24 februari 2005, *NjW* 2005, 1172; Gent 16 juni 2005, *Tijdschrift@ipr.be* 2006, afl. 3, 42 e.v.).

De rechtbank houdt bij haar beoordeling zowel rekening met feitelijke elementen van voor en tijdens het huwelijk alsook met hun samenwoonst.

Hierboven werden reeds summier de feitelijke elementen beschreven waarop de ambtenaar van de burgerlijke stand van de stad Gent en de FOD Binnenlandse Zaken, dienst vreemdelingenzaken zich hebben gebaseerd om de erkenning van het huwelijk te weigeren.

Het staat vast dat er inderdaad enkele tegenstrijdigheden zijn in de verklaringen van deze verzoekers, maar deze zijn voor deze rechtbank niet doorslaggevend gelet op de andere elementen van het dossier. Zo blijkt immers uit de stukken van de verzoekers en de gegevens van het dossier dat:

- het feit dat de verzoekster meermaals gehuwd geweest is op zich niet doorslaggevend is: de rechtsgeldigheid van deze voorgaande huwelijken staat hier niet ter beoordeling. Het eerste huwelijk duurde van 1990 tot 1998 en de verzoekster werd door deze echtgenoot verstoten. Verder is de verzoekster een tweede keer en een derde keer met dezelfde man gehuwd geweest onder druk van de beide families (nadat het eerdere huwelijk met deze man bij verstek nietig werd verklaard) en heeft deze man (met wie ze een kind heeft) haar slagen toegediend tijdens haar zwangerschap en haar belaagd (hij werd hiervoor veroordeeld bij vonnis van de correctionele rechtbank te Gent van 7 mei 2008, stuk 16 verzoekers) zodat de verzoekster niet anders meer kon dan te scheiden van deze man (zie echtscheidingsvonnis van 5 mei 2009, stuk 18 verzoekers). Met deze elementen toont de verzoekster aan dat haar verhaal van een gedwongen en door de familie gearrangeerde huwelijken geloofwaardig is. Dat de verzoekster veel gedaan heeft voor haar familie en telkens op aansturen van haar familie blijkt onder meer ook uit het feit dat ze de 2 kinderen van haar zus geadopteerd heeft en deze ook opgevoed heeft. De anonieme aangiftes van schijnhuwelijk die in dit dossier gebeurd zijn, zijn in die zin ook met de nodige omzichtigheid te benaderen. De vorige echtgenoot van de verzoekster is er immers in het verleden ook niet voor teruggedeinsd om de verzoekster te belagen;

- het leeftijdsverschil tussen de verzoekers van 8 jaar (mevrouw is ouder dan mijnheer) op zich genomen geen voldoende reden is om te spreken van een schijnhuwelijk;

- de partijen inmiddels bijna 3 jaar gehuwd zijn en de verzoeker sedert mei 2013 (zij het illegaal) bij de verzoekster inwoont aan de […];

- de verzoeker na het huwelijk nog naar België gekomen is van 4 oktober 2011 tot 23 oktober 2011 (via Gosselies), van 3 december 2011 tot 9 december 2011 (via Brussel) en na 1 mei 2013 in België gebleven is, zoals blijkt uit zijn visa- stempels in zijn paspoort (stuk 7 verzoekers);

- de verzoekster van 26 april 2012 tot 2 mei 2012 een ticket geboekt heeft naar Marokko, maar in België moest blijven wegens de ziekte van haar moeder (stuk 8 verzoekers);

- de partijen foto's kunnen voorleggen van een huwelijksplechtigheid in Marokko;

- er in België een huwelijksfeest is gehouden op 15 oktober 2011 (wat kan kloppen want dit stemt overeen met de stempels in het paspoort van de verzoeker en blijkt uit de getuigenverklaring van onder meer F. K.); van dit feest in België (in traditionele klederdracht) liggen ook foto's voor (stuk 21 verzoekers);

- de verzoekster facturen kan voorleggen waaruit talrijke telefoongesprekken blijken met zowel een vast als een mobiel nummer in Marokko (periodes september 2011, maart 2012, april 2012, mei 2012, juli 2012, september-oktober 2012, stuk 20 verzoekers);

- de verzoeker aantoont wel degelijk werkzaam te zijn (geweest) bij […] in Marokko (zie stuk 26 verzoekers, datum indiensttreding is 19 mei 2010 en de voorgelegde loonfiche dateert van januari 2013) en de verzoeker in elk geval niet om financiële redenen naar België wenst te komen: hij had/heeft een degelijke en goede broodwinning.

Zoals terecht gesteld in het advies van de procureur des Konings kennen de verzoekers elkaar al sedert 2009 en zijn ze pas in 2011 gehuwd wat er deze keer op wijst dat de verzoekster zich niet hals over kop in een nieuw avontuur heeft gestort maar een bewuste en weloverwogen, maar vooral *zelf* genomen, keuze heeft gemaakt.

Uiteraard brengt het huidig huwelijk een verblijfsrechtelijk voordeel mee voor de verzoeker maar uit al de hogergenoemde gegevens kan geenszins worden afgeleid dat het huwelijk van de verzoekers kennelijk niet zou zijn gericht op het tot stand brengen van een duurzame leefgemeenschap tussen hen, maar enkel op het verkrijgen van een materieel voordeel voor de verzoeker, verbonden aan zijn statuut van gehuwde.

De duurzame levensgemeenschap zal voornamelijk moeten blijken uit het samenleven van betrokkenen. Een toets van dit samenleven was tot op heden niet echt mogelijk.

Enig doorslaggevend bewijs van veinzing ligt niet voor, zodat de erkenning van voormelde Marokkaanse huwelijksakte zich opdringt. De erkenning door deze rechtbank heeft tot gevolg dat de ambtenaar van de burgerlijke stand te Gent zal moeten overgaan tot overschrijving en inschrijving van het bewuste huwelijk in de registers van de burgerlijke stand enerzijds en in het bevolkings- en vreemdelingenregister anderzijds.

2. De gerechtskosten

De verzoekers vragen om de kosten ten laste te leggen van de Belgische staat en begroten deze kosten aan hun zijde op het rolrecht van 60,00 euro en een rechtsplegingsvergoeding van 1.320,00 euro.

Het huidige verzoek wordt behandeld op eenzijdig verzoekschrift en doet geen geschil ontstaan waarbij de ene partij in het gelijk wordt gesteld en de andere partij in het ongelijk wordt gesteld in de zin van art. 1017, eerste lid, Ger. W.. De Belgische Staat is zelfs geen partij in het huidig geding. De eisers op eenzijdig verzoekschrift hebben geen recht op een rechtsplegingvergoeding vanwege de afwezige tegenpartij (zie hierover ook: L. Samoy en V. Sagaert, 'De wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van kosten en erelonen van

een advocaat', *R.W.* 2007-08, 684-685; J.F. Van Drooghenbroeck en B. De Coninck, 'La loi du 21 avril 2007', *J.T.* 2008, 47-48).

OP DEZE GRONDEN,
DE RECHTBANK,

met inachtneming van:

- artikel 2 van de wet van 15 juni 1935 op het taalgebruik in gerechtszaken
- artikelen 1025 tot en met 1034 Ger. W.
- artikelen 18, 21, 27 en 31 WIPR

verklaart het verzoek van de verzoekers tot erkenning ontvankelijk en gegrond als volgt.

ERKENT de huwelijksakte, opgesteld te Tanger (Marokko) op 12 augustus 2011 (geconsigneerd onder n° […] folio […] onder n° […] op 19 augustus 2011) waarin het huwelijk tussen de verzoekers wordt afgesloten.

Laat de kosten van deze eenzijdige procedure ten laste van de verzoekers en begroot deze kosten op € 60,00 rolrecht.

Aldus, in tegenwoordigheid van Guy Baesen, eerste substituut-procureur des Konings, behandeld in raadkamer en uitgesproken in openbare terechtzitting van de derde burgerlijke kamer van de rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen, afdeling Gent op tien april tweeduizend veertien.

Heeft de zaak volledig behandeld en erover geoordeeld: alleenrecht-sprekend rechter Katja Jansegers, bijgestaan door griffier Els Bogaert.

Rechtbank van eerste aanleg Gent, vonnis van 10 april 2014

Erkenning Guinese huwelijksakte – gevolgen ex tunc van de nietigverklaring van een bigaam huwelijk – niet erkenning staat gelijk met celibaatsattest – bigamie tussen dezelfde partners bestaat niet

Reconnaissance d'un acte de mariage guinéen – effets ex tunc de l'annulation d'un mariage bigame – refus de reconnaissance est équivalent à un certificat de célibat – bigamie entre les mêmes époux n'existe pas

De rechtbank nam inzage van de stukken, waaronder het hieraan gehecht verzoekschrift, neergelegd ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg te Gent op 13 juni 2013.

De verzoeker en de raadsman van de beide verzoekers werden op de terechtzittingen van 12 september, 10 oktober, 5 december 2013 en 30 januari 2014 in raadkamer gehoord.

Ter terechtzitting van 27 februari 2014 werd het gunstig schriftelijk advies van het openbaar ministerie door eerste substituut-procureur des Konings Guy Baesen neergelegd.

De verzoekers wensten niet te repliceren op dit advies en de zaak werd ter terechtzitting van 27 maart 2014 in beraad genomen.

Relevante feiten en voorwerp van de vordering

De verzoeker heeft de Belgische nationaliteit en de verzoekster de Guinese.

De verzoeker was een eerste keer gehuwd, met J. V. B., en dit op 2 april 1980. De echtscheiding werd uitgesproken bij vonnis van 20 oktober 2011 (stuk 6 verzoekers) en overgeschreven in de registers van de burgerlijke stand op 15 februari 2012 (stuk 7 verzoekers).

De verzoekers zijn een eerste keer gehuwd in Guinee op 1 oktober 2011 (stuk 2 verzoekers).

Bij beslissing van 22 maart 2012 (meegedeeld op 26 maart 2012) werd een visum gezinshereniging aan de verzoekster geweigerd met als motivering dat er in hoofde van de verzoeker sprake was van bigamie.

Aangezien dit huwelijk werd aangegaan vooraleer de verzoeker definitief uit de echt gescheiden was van zijn (Belgische) eerste echtgenote verzochten de verzoekers om de nietigverklaring van hun huwelijk van 1 oktober 2011. Ze bekwamen deze nietigverklaring, zoals blijkt uit de met de hand bijgeschreven tekst op stuk 3 van de verzoekers.

De verzoekers zijn vervolgens opnieuw met elkaar gehuwd in Guinee op 10 juli 2012 (stuk 1 verzoekers).

De verzoekster deed bij het Belgisch consulaat in Guinee een nieuwe aanvraag tot het bekomen van een visum gezinshereniging maar dit visum werd haar geweigerd bij beslissing

van 29 november 2012 die haar op 3 december 2012 werd meegedeeld (stuk 5 verzoekers). De FOD Binnenlandse Zaken, dienst vreemdelingenzaken weigerde voormelde buitenlandse huwelijksakte te erkennen. In essentie verwijst de weigeringsbeslissing naar de artikelen 18, 21 en 27 WIPR stellende dat de echtgenoten niet aantoonden dat het eerste huwelijk geldig ontbonden was en of het tweede huwelijk rechtsgeldig gesloten was conform Guinees recht.

De verzoekers vragen:

- te zeggen voor recht dat hun huwelijk rechtsgeldig werd afgesloten in Conakry (Guinee) op 10 juli 2012 en dat de huwelijksakte dient erkend te worden in België;

- voor recht te zeggen dat de FOD Binnenlandse Zaken, Dienst Vreemdelingenzaken, dient over te gaan tot erkenning van het huwelijk van verzoekers en tot afgifte van een visum op basis van dit huwelijk;

- te zeggen voor recht dat de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente Deinze dient over te gaan tot erkenning van hun huwelijk en tot overschrijving ervan in de registers van de burgerlijke stand.

In essentie komt de beoordeling van de hierboven beschreven vorderingen neer op de al dan niet erkenning van de bewuste vreemde huwelijksakte.

Beoordeling

1. De vordering tot erkenning van de Guinese huwelijksakte

1.1. Het toepasselijk wettelijk kader

Vermits geen multilaterale of bilaterale verdragen van toepassing zijn op de erkenning van de Guinese huwelijksakte is het 'gemeen' erkenningsrecht van toepassing zoals opgenomen in het Wetboek voor Internationaal privaatrecht van 2004 (afgekort WIPR).

Artikel 27 §1 WIPR bepaalt dat een buitenlandse authentieke akte in België door alle overheden wordt erkend zonder dat een beroep dient gedaan op enige procedure (erkenning van rechtswege), indien haar rechtsgeldigheid wordt vastgesteld overeenkomstig het krachtens deze wet toepasselijk recht en meer bepaald met inachtneming van de artikelen 18 (wetsontduiking) en 21 WIPR (openbare orde-exceptie). Indien de erkenning geweigerd wordt, kan beroep worden ingesteld bij de rechtbank van eerste aanleg. In dat geval geldt de procedure zoals beschreven in art. 23 WIPR (zie hierover: H. Storme, "Deel III. De erkenning en uitvoerbaarverklaring van vreemde rechterlijke beslissingen en akten", in J. Erauw en mede-auteurs, *Internationaal privaatrecht*, Mechelen, Gandaius, Kluwer, 2009, nr. 215 e.v.).

Om een erkenning te bekomen moet de verzoeker de documenten voorleggen die in art. 24 WIPR worden opgesomd, voor zover zij van toepassing zijn ten aanzien van authentieke akten. In de praktijk zal het gaan om een uitgifte die voldoet aan de voorwaarden nodig voor de echtheid. Daarenboven moet de akte voldoen aan de voorwaarden die volgens het recht van de staat waar ze werd opgesteld nodig zijn voor haar echtheid (art. 27 § 1, 2) en moet de akte rechtsgeldig zijn overeenkomstig het recht dat volgens het Belgisch wetboek op de betrokken

rechtsverhouding toepasselijk is. Dit betekent dat wanneer het om een huwelijksakte gaat de partners dienen te voldoen aan het recht van het land waarvan zij de nationaliteit hebben (art. 46 lid 1 WIPR) en moeten zij de vormvereisten van het recht van het land waar het huwelijk werd gesloten in acht genomen hebben (art. 47 § 1 WIPR). Op die manier wordt het conflictenrecht getoetst. Verder vermeldt art. 27 uitdrukkelijk dat bij die controle de artikelen 18 en 21 WIPR moeten in acht genomen worden. Er mag met andere woorden geen rekening gehouden worden met feiten en handelingen die als enig doel wetsontduiking hebben. Hier wordt nagegaan of de aanknoping berust op een rechtsfeit of rechtshandeling die niet uitsluitend gekozen werd om het toepasselijk recht te doen veranderen of ook niet geveinsd werd. Bovendien blijft ook de openbare orde-exceptie van toepassing: het door het wetboek aangewezen vreemde recht dat de in de akte vervatte rechtshandeling in principe beheerst, zal daardoor voor de controle van de rechtsgeldigheid conform art. 27 WIPR in bepaalde gevallen moeten vervangen worden door een andere relevante bepaling uit dat recht of uit het Belgisch recht.

1.2. Verdere concrete beoordeling

Er bestaat klaarblijkelijk geen discussie over dat:

- de betreffende huwelijksakte qua vorm rechtsgeldig werd opgesteld conform het Guinees recht;
- de artikelen 18 en 21 WIPR niet van toepassing zijn.

Rest dan de vraag of voormeld huwelijk werd afgesloten mits naleving van de grondvoorwaarden om te huwen volgens de beide nationale wetten van de echtgenoten (de contrôle de la loi convenable), zijnde het Guinees recht voor de verzoekster en het Belgisch recht voor de verzoeker.

Naar zowel Belgisch recht (art. 147 B.W.) als naar Guinees recht (art. 315 Guinees B.W.) is bigamie uitgesloten. De nietigverklaring van een bigaam gesloten huwelijk heeft gevolgen ex tunc.

Uit de voorgelegde stukken blijkt dat het eerste tussen de partijen gesloten huwelijk in België geen gevolgen kon hebben aangezien de verzoeker op het ogenblik van het sluiten ervan nog gehuwd was met zijn eerste (Belgische) echtgenote. Dit huwelijk zou niet erkenbaar geweest zijn in België (reden waarom DVZ geen visum afleverde). Een niet erkenning staat gelijk met een celibaatattest wat voor de partijen de mogelijkheid zou gegeven hebben opnieuw te huwen, maar dan in België. De verweerders hebben dit evenwel niet gedaan maar hebben hun huwelijk laten vernietigen in Guinee. Dit blijkt uit het opschrift bij stuk 3 van de verzoekers.

Om opnieuw in het huwelijk te kunnen treden in Guinee dienen de partijen immers te voldoen aan de Guinese normen. Hoewel de exacte datum van de nietigverklaring van het huwelijk van 3 oktober 2011 niet (kan) bewezen wordt (worden), mag aangenomen worden dat de beide partijen voldeden aan het Guinees recht op het ogenblik dat ze opnieuw met elkaar huwden op 10 juli 2012. Bij het aangaan van dit huwelijk mag ervan uitgegaan worden dat de Guinese autoriteiten de voorwaarden voor de geldigheid van het huwelijk naar Guinees recht hebben nagegaan (ze zijn hiertoe ondermeer verplicht conform art. 319 Guinees B.W.). Op dat ogenblik was elke kandidaat-echtgenoot celibatair en was een huwelijk perfect mogelijk. Zelfs wanneer de nietigverklaring gevolgd zou zijn na het aangaan van het tweede huwelijk, is

de erkenning van het tweede huwelijk niet problematisch. Door de nietigverklaring van het eerste huwelijk verdwijnt dit huwelijk uit de rechtsorde vanaf het ogenblik van het aangaan ervan. Dit eerste huwelijk wordt dan ook geacht nooit te hebben bestaan (zie Cass. 20 april 2001, www.cass.be).

Overigens, het feit dat de verzoekers twee maal met elkaar gehuwd zijn, staat de erkenning van het tweede opeenvolgende huwelijk evenmin in de weg nu er geen sprake kan zijn van bigamie als de partners bij het eerste huwelijk dezelfde waren als de partners bij het tweede opeenvolgende huwelijk.

Voor het overige liggen er geen elementen voor die erop zouden kunnen wijzen dat de verzoekers niet de wil hebben een duurzame levensgemeenschap tot stand te brengen.

De vordering tot erkenning wordt ingewilligd.

2. De vordering tot het horen veroordelen van de FOD Binnenlandse zaken, Dienst Vreemdelingenzaken tot het afleveren van een visum

De verzoekers vragen de veroordeling van de FOD Binnenlandse Zaken, dienst vreemdelingenzaken tot afgifte van een visum aan de verzoekster. Deze FOD is vooreerst geen partij in dit geding zodat geen veroordeling tegen haar kan worden uitgesproken.

Grondwettelijk behoren subjectieve geschillen in beginsel tot de bevoegdheidssfeer van de justitiële rechter met één enkel voorbehoud, namelijk dat geschillen over politieke rechten voor andere bij wet ingestelde rechtscolleges kunnen worden gebracht. Volgens de rechtsleer betekent dit concreet dat om uit te maken of ze bevoegd zijn, de hoven en rechtbanken slechts hoeven te onderzoeken, in de eerste plaats of het om een subjectief recht gaat en daarna of een wet de daarop betrekking hebbende geschillen niet aan een administratief orgaan heeft opgedragen (A. Mast, J. Dujardin, M. Van Damme en J. Vande Lanotte, *Overzicht van het Belgisch Administratief Recht*, Mechelen, Kluwer, 2006, 803).

De rechtbank is van oordeel dat de vreemdelingenwet van 15 december 1980 (de artikelen 40, 40*bis* 40*ter* en 41) inderdaad aan de verzoekster een 'subjectief' recht verleent op binnenkomst en verblijf in België als echtgenote van een Belg, nu deze rechtbank geoordeeld heeft dat de geldigheid van de huwelijksband vaststaat.

De wetgever heeft betwistingen omtrent administratieve beslissingen in het kader van de Vreemdelingenwet (zoals het niet afleveren van visa) expliciet en uitsluitend toegewezen aan de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen aangezien art. 39/1 § 1 van de Vreemdelingenwet (ingevoerd bij Wet van 15 september 2006, in werking getreden op 1 december 2006) uitdrukkelijk bepaalt:

"[...] De Raad is een administratief rechtscollege en is als enige bevoegd om kennis te nemen van de beroepen die worden ingesteld tegen individuele beslissingen genomen met toepassing van de wetten betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen [...]".

In deze zaak heeft de Dienst Vreemdelingenzaken een beslissing genomen tot weigering van de afgifte van het visum. De verzoekster heeft geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om

hiertegen een vordering tot nietigverklaring aanhangig te maken bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. Sedert het arrest van de Raad van State van 18 maart 2009 gekend onder rolnummer 191.552 is het duidelijk (zie K. Vanvoorden en J. Verhellen, "De erkenning van buitenlandse huwelijksakten: óók een zaak voor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen", *T. Vreemd.* 2009, 205 e.v.) dat de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen ook bevoegd was om het handelen van Dienst Vreemdelingenzaken te toetsen op haar wettigheid (waaronder het toetsen aan alle bepalingen van het WIPR). Het specifiek daartoe opgericht administratief rechtscollege dient gevat te worden zodat deze rechtbank niet bevoegd is om over de vordering tot afgifte van het visum te oordelen.

De burgerlijke rechter kan zich overigens niet in de plaats stellen van de overheid (DVZ kan immers nog steeds om andere redenen, die niet ter beoordeling van deze rechtbank liggen, een visum weigeren), maar men kan wel ten aanzien van een overheid herstel in natura bevelen (zoals het afleveren van een visum) wanneer deze overheid een fout of nalatigheid heeft begaan. Dit is een inmenging in de uitoefening van de uitvoerende macht die reeds lang is toegestaan (zie Cass. 26 juni 1980, *J.T.* 1980, 707). In deze is evenwel geen sprake van enige fout of nalatigheid.

In zoverre de Dienst Vreemdelingenzaken zijn beslissing tot weigering van het afleveren van het visum gesteund heeft op de niet-erkenning van de huwelijksakte (wegens bigamie) zal de weigeringsbeslissing moeten herzien worden gelet op het gezag van gewijsde van huidige beslissing.

OP DEZE GRONDEN,
DE RECHTBANK,

[…]

verklaart het verzoek tot erkenning ontvankelijk en gegrond als volgt.

ERKENT de huwelijksakte, opgesteld op 10 juli 2012 door de ambtenaar van de burgerlijke stand te Conakry te Guinee, met nummer […] boek n° […], waarin het huwelijk tussen de verzoekers wordt afgesloten.

Verklaart zich niet bevoegd om te oordelen over de vordering tot het verplichten van de FOD Binnenlandse Zaken, Dienst Vreemdelingenzaken, tot afgifte van een visum.

Laat de kosten van deze eenzijdige procedure ten laste van de verzoekers en begroot deze kosten op € 60,00 rolrecht.

Aldus, in tegenwoordigheid van Guy Baesen, eerste substituut-procureur des Konings, behandeld in raadkamer en uitgesproken in openbare terechtzitting van de derde burgerlijke kamer van de rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen, afdeling Gent op tien april tweeduizend veertien.

Heeft de zaak volledig behandeld en erover geoordeeld: alleenrecht-sprekend rechter Katja Jansegers, bijgestaan door griffier Els Bogaert.

Rechtbank van eerste aanleg Brugge, vonnis van 8 april 2014

Verkrijging Belgische nationaliteit door nationaliteitsverklaring – artikel 12bis §1, 2° W.B.N. – de vereiste van kennis van één van de drie landstalen

Acquisition de la nationalité belge par déclaration de nationalité – article 12bis §1, 2° C.N.B. – la condition de la connaissance d'une des trois langues nationales

De rechtbank van eerste aanleg West-Vlaanderen, afdeling Brugge, zevende kamer, heeft het hiernavolgend vonnis verleend:

In de zaak: […]

Feitelijke en procedurele voorgaanden

Volgens de gegevens van het Rijksregister is […] geboren te Tanu Samchi (Bhutan) op […] en heeft zij de nationaliteit van Bhutan. Zij deed op 17 september 2013 voor de Ambtenaar van de Burgerlijke stand van Oostende een aanvraag tot het verkrijgen van de Belgische nationaliteit overeenkomstig artikel 12 bis §1, 2° W.B.N.

Bij aangetekende brief d.d. 9 januari 2014 deelde het O.M. zijn negatief advies d.d. 9 januari 2014 mee aan verzoekster, gesteund op het niet voldoen aan de grondvoorwaarden.

Verzoekster nam kennis van voormeld negatief advies op 10 januari 2014.

De raadsman van verzoekster deelde bij brief d.d. 24 januari 2014 aan de Ambtenaar van de Burgerlijke Stand mee dat hij beroep wenste aan te tekenen.

Bij niet gedateerde brief deelde de Ambtenaar van de Burgerlijke Stand mee dat verzoekster beroep wenste aan te tekenen, volgens artikel 12 bis §4 W.B.N., met toevoeging van de bewijsstukken en het negatief advies van de procureur des Konings.

De rechtbank heeft kennis genomen van het dossier van de rechtspleging en in het bijzonder:

- het dossier met de bewijsstukken en met het negatief advies van de heer procureur des Konings, toegezonden door de ambtenaar van de burgerlijke stand van Oostende zoals ingeschreven op de griffie van deze rechtbank op 4 februari 2014;

- het administratief dossier van het Openbaar Ministerie, gevoegd bij het rechtsplegingsdossier;

- het proces-verbaal van de zitting d.d. 11 maart 2014;

- de argumentatie van betrokkene en haar raadsman, meester Johannes BAELDE zoals mondeling naar voren gebracht in raadkamer ter zitting van 11 maart 2014 en zoals opgenomen in besluiten neergelegd ter griffie op 6 maart 2014;

- het mondeling advies van de heer Jan BAERVOETS, eerste substituut procureur des Konings, in raadkamer op 11 maart 2014, waarop nog gerepliceerd werd.

[…]

Beoordeling

1. Het met redenen omklede negatief advies van het Openbaar Ministerie werd binnen de vier maanden na aflegging van de nationaliteitsverklaring uitgebracht en betekend aan verzoeker conform de bepalingen van artikel 12 bis §2 W.B.N. ("Binnen een termijn van vier maanden te rekenen van de verklaring afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand bedoeld in het eerste lid of binnen dezelfde termijn verlengd met vijftien dagen te rekenen van de verklaring afgelegd voor het hoofd van de diplomatieke zending of de Belgische beroepsconsulaire post, kan de procureur des Konings een negatief advies uitbrengen inzake de verkrijging van de Belgische nationaliteit wanneer er een beletsel is wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon, die hij in de motivering van zijn advies dient te omschrijven, of wanneer de grondvoorwaarden bedoeld in § 1, die hij moet vermelden, niet vervuld zijn").

De aanvraag van verzoeker voor gerechtelijke behandeling gebeurde binnen de wettelijk voorgeschreven termijn conform artikel 12 bis § 4 W.B.N. ("Binnen vijftien dagen na de ontvangst van (de informatie bedoeld in § 2, achtste lid, laatste zin, of) het negatieve advies bedoeld in § 3, kan de belanghebbende bij een ter post aangetekende brief aan de ambtenaar van de burgerlijke stand vragen zijn dossier over te zenden aan de rechtbank van eerste aanleg").

Zowel het negatief advies van de procureur des Konings als de aanvraag voor gerechtelijke behandeling zijn derhalve tijdig.

2. Het niet voldoen aan de grondvoorwaarden waarnaar het Openbaar Ministerie refereert, worden in het advies als volgt omschreven:

"U blijkt op 8 november 2007 te zijn aangekomen in België en blijkt cursussen Nederlands te hebben gevolgd, doch uit het gevoerde onderzoek blijkt dat u in werkelijkheid slechts een beetje kennis heeft van het Nederlands, en dat uw echtgenoot bij het overlopen van de vragenlijst de vragen diende te vertalen in uw eigen taal, en vervolgens uw antwoorden opnieuw in het Nederlands diende over te brengen. Verder waren de verbalisanten genoodzaakt om Engels te spreken om zich ten aanzien van u enigszins duidelijk te maken.

U voldoet derhalve niet aan de grondvoorwaarden tot het bekomen van de Belgische nationaliteit overeenkomstig artikel 12 bis §l, 2° W.B.N.".

3. De rechtbank komt tot de volgende concrete bevindingen op grond van het dossier van de rechtspleging.

In casu staat niet ter discussie dat verzoekster voldoet aan de grondvoorwaarden van artikel 12 §1, 2° W.B.N. inzake leeftijd, vijf jaar wettig verblijf, maatschappelijke integratie en economische participatie, maar wordt de kennis van één van de drie landstalen door het O.M. in voormeld schriftelijk advies d.d. 9 januari 2014 in twijfel getrokken. De rechtbank stelt echter vast dat verzoekster wel degelijk de nodige bewijsstukken inzake de vereiste taalkennis

voorlegt conform artikel 1 van het KB d.d. 14 januari 2013 tot uitvoering van de wet van 4 december 2012 tot wijziging van het W.B.N. teneinde het verkrijgen van de Belgische nationaliteit migratieneutraal te maken. De wet vereist slechts het taalgebruikersniveau A en niet het zelfstandig taalgebruikersniveau B. De omstandigheid dat verzoekster tijdens de zitting d.d. 11 maart 2014 in raadkamer er slechts bijzonder moeizaam in geslaagd is om te antwoorden op de door de rechtbank in het Nederlands gestelde vragen, dat haar feitelijke kennis van het Nederlands bedroevend beperkt is en dat verzoekster de nodige inspanningen zal moeten doen om haar actieve en passieve Nederlandse taalkennis op een in feite in de sociale omgang noodzakelijk minimaal gebruikersniveau te brengen, doet daaraan geen afbreuk.

Het negatief advies d.d. 9 januari 2014 van het O.M. kan aldus niet bijgetreden worden.

Het verzoek van verzoekster dient derhalve ingewilligd te worden, zoals hierna bepaald.

Aangezien de huidige procedure een procedure op eenzijdig verzoekschrift is en er geen in het ongelijk gestelde partij is, dient de verzoekende partij de kosten van het geding zelf te dragen, zodat deze kosten niet nader te begroten zijn.

OP DEZE GRONDEN,
DE RECHTBANK,

Wijzende in eerste aanleg.

Verklaart de vordering ontvankelijk.

Verklaart het negatief advies d.d. 9 januari 2014 vanwege de Procureur des Konings ten aanzien van de nationaliteitsverklaring, door […] afgelegd voor de Ambtenaar van de Burgerlijke Stand te Oostende op 17 september 2013 ongegrond.

Zegt dat de griffie van deze rechtbank kennis dient te geven van deze beschikking aan verzoekster.

Beveelt de mededeling van deze beschikking aan de heer Procureur des Konings te Brugge, die zal zorgen voor de kennisgeving aan de ambtenaar van de Burgerlijke stand.

Legt de kosten van het geding ten laste van verzoekster, zodat ze niet moeten begroot worden.

Verwerpt het meer of anders gevorderde.

Aldus verleend in openbare terechtzitting in het gerechtsgebouw te Brugge op acht april tweeduizend veertien.

Aanwezig:

Veerle De Roeck, alleenrechtsprekend rechter;
Jan Baervoets, eerste substituut procureur des Konings;
Luc Geldof, griffier.

RECHTSLEER/DOCTRINE

Cedric Vanleenhove[1] & Jan De Bruyne[2] - Enkele internationaalprivaatrechtelijke bedenkingen bij de aansprakelijkheid van classificatiemaatschappijen

Inleiding

1. Classificatiemaatschappijen dragen bij tot de veiligheid op zee op twee manieren. Enerzijds vervullen zij een private functie wanneer ze schepen inspecteren op verzoek van de scheepseigenaar. Daarvoor sluiten beide partijen een classificatiecontract. Indien een schip voldoet aan de door de classificatiemaatschappij voorgeschreven technische normen, wordt een certificaat van klasse uitgereikt ("classificatie"). Dit certificaat bevestigt de conformiteit met de zogenaamde *Class Rules* en is meestal verplicht indien de scheepseigenaar zijn schip wil laten verzekeren.[3] Anderzijds vervullen classificatiemaatschappijen ook een publieke rol doordat zij vaak de internationaalrechtelijke verplichtingen van maritieme overheden uitvoeren. Overeenkomstig Artikel 94 (3) van de *United Nations Convention on the Law of the Sea* (UNCLOS) moeten vlaggenstaten ter bevordering van de veiligheid op zee maatregelen nemen met betrekking tot de constructie en zeewaardigheid van schepen die hun vlag voeren.[4] Vermits de overheden van vlaggenstaten zelf meestal niet over de nodige expertise beschikken, delegeren zij deze bevoegdheid tot "certificatie" vaak aan classificatie-maatschappijen, die dan optreden als *Recognised Organisations* (ROs).[5] Deze bijdrage behandelt enkel de private functie van classificatiemaatschappijen.[6]

2. Derden, die geen partij zijn bij het classificatiecontract, baseren zich bij het nemen van beslissingen vaak op het uitgereikte certificaat van klasse. Zo beschouwen ladingeigenaars het certificaat als een indicatie dat het schip veilig is. Op grond hiervan gaan zij met de scheepseigenaar een contract aan om de lading te vervoeren. Indien deze lading dan volledig of gedeeltelijk verloren zou gaan door een scheepsramp, rijst de vraag wie voor het verlies van de lading aansprakelijk gesteld kan worden. Omdat de scheepseigenaar, contractspartij van de ladingeigenaar, in bepaalde gevallen onvoldoende vermogend kan zijn om al de schade te vergoeden, richten ladingeigenaars zich ook tot andere mogelijke aansprakelijken. Classificatiemaatschappijen zijn daarbij, als *deep-pocket defendants*[7], vaak een geliefkoosd doelwit. Omdat zij schepen keuren en voorzien van een certificaat, rijst na een scheepsramp meestal de vraag of de classificatiemaatschappij in haar certificatie- of controle-

---

[1] Wetenschappelijk Medewerker aan de Vakgroep Burgerlijk Recht van de Universiteit Gent.
[2] Assistent Rechtsvergelijking en Privaatrecht aan de Vakgroep Burgerlijk Recht van de Universiteit Gent.
[3] N. LAGONI, *The Liability of Classification Societies*, Berlin, Springer, 2007, 26-27 & 43-46; M.A. MILLER, "Liability of Classification Societies from the perspective of United States Law", 22 *Tulane Maritime Law Journal* 1997, 82-88.
[4] Artikel 94 (3) United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982, 1833 UNTS 3.
[5] J.L. PULIDO BEGINES, "The EU Law on Classification Societies: Scope and Liability Issues", 36 *Journal of Maritime Law & Commerce* 2005, 488-490; N. LAGONI, *The Liability of Classification Societies*, Berlin, Springer, 2007, 50-55; A. ANTAPASSIS, "Liability of Classification Societies", 11 *Electronic Journal of Comparative Law* 2007, 13-14; A. KHEE-JIN TAN, *Vessel-Source Marine Pollution: the Law and Politics of International Regulation*, Cambridge, Cambridge University Press, 2006, 44.
[6] Zie uitvoerig: J. DE BRUYNE, "Liability of Classification Societies: Cases, Challenges, and Future Perspectives" te verschijnen in *Journal of Maritime Law & Commerce* 2014, Volume 45, nr. 2.
[7] J. BASEDOW & W. WURMNEST, *Third-Party Liability of Classification Societies*, Berlin, Springer, 2005, 1-2 & 13.

werkzaamheden tekort geschoten is en daarvoor aansprakelijk gesteld kan worden. Schadelijders menen immers dat classificatiemaatschappijen optreden als *gatekeepers* en vanuit die positie kunnen verhinderen dat schepen die niet aan de door hen opgestelde (technische) standaarden voldoen in de zeevaart gebruikt worden.[8]

3. Door de internationale context waarin classificatiemaatschappijen opereren, speelt het internationaal privaatrecht (IPR) een belangrijke rol bij de gerechtelijke afhandeling van de vorderingen tot schadevergoeding die door de scheepseigenaar of een derde ingesteld worden. De meeste geschillen met classificatiemaatschappijen bevatten immers een grens-overschrijdend element. De praktijk leert dat de toepassing van de regels van internationaal privaatrecht op de specifieke situaties waarin classificatiemaatschappijen verkeren niet altijd een sinecure is. In de hiernavolgende hoofdstukken wordt een (kort) overzicht van de relevante Europese IPR-regels gegeven. Het artikel bestudeert zowel de internationale bevoegdheid (hoofdstuk 1) als het toepasselijk recht (hoofdstuk 2) en legt daarbij enkele pijnpunten bloot.[9]

1. Internationale bevoegdheid

1.1. Woonplaats van de verweerder als uitgangspunt

4. De Brussel I Verordening (EEX-Verordening)[10] regelt de bevoegdheid van gerechten van EU-lidstaten in burgerlijke en handelszaken. De hoofdregel in artikel 2 stelt dat de bevoegde rechter die is van de lidstaat waar de verweerder zijn/haar woonplaats heeft en dit ongeacht zijn/haar nationaliteit. De woonplaats van rechtspersonen of vennootschappen wordt ingevolge artikel 60 van de Brussel I Verordening bepaald op grond van de plaats waar zich hun statutaire zetel, hun hoofdbestuur of hun hoofdvestiging bevindt.

5. Een aantal van de grote spelers op de classificatiemarkt bevinden zich buiten de Europese Unie. De *American Bureau of Shipping*, bijvoorbeeld, is gelokaliseerd in Houston, Texas.[11] Ook het Japanse *Nippon Kaiji Kyokai*[12] en het Noorse *DNV GL*[13] hebben hun statutaire zetel, hun hoofdbestuur noch hun hoofdvestiging in een lidstaat van de EU. Deze bedrijven vallen

---

[8] D.L. O' BRIEN, "The Potential Liability of Classification Societies to Marine Insurers under United States law", 7 *University of San Francisco Maritime Law Journal* 1995, 404-405; H. HONKA, "The Classification System and its Problems with Special Reference to the Liability of Classification Societies", *Tulane Maritime Law Journal* 1994, 3-5; M.A. MILLER, "Liability of Classification Societies from the perspective of United States Law", 22 *Tulane Maritime Law Journal* 1997, 82-88; N. LAGONI, *The Liability of Classification Societies*, Berlin, Springer, 2007, 11-26.

[9] Voor een uitvoerige bespreking: J. DE BRUYNE & C. VANLEENHOVE, "An EU Perspective on the Liability of Classification Societies: Selected Current Issues and Private International Law Aspects" te verschijnen in *Journal of International Maritime Law*.

[10] Verordening nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, *Pb.* L 012 van 16 januari 2001, 1-23. Deze Verordening wordt vanaf 10 januari 2015 vervangen door de herschikte Brussel I Verordening: Verordening nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, *Pb.* L 351/1 van 20 december 2012, 289-320.

[11] Zie voor meer informatie: <www.eagle.org/eagleExternalPortalWEB/>

[12] Zie voor meer informatie: <www.classnk.or.jp/hp/en/index.html>

[13] Zie voor meer informatie: <www.dnvgl.com/>

dus in principe buiten het toepassingsgebied van de Brussel I Verordening.[14] De Verordening voorziet echter één uitzondering op deze regel, de bevoegdheid op basis van vrijwillige verschijning (artikel 24) buiten beschouwing gelaten. Krachtens artikel 23 komt exclusieve bevoegdheid toe aan de rechter van een lidstaat die door de partijen contractueel is aangewezen om kennis te nemen van geschillen tussen hen. Voorwaarde hiervoor is dat één van de partijen (in ons geval dus de klant-scheepseigenaar) in de EU woonplaats heeft.[15] Hoewel we (nog) niet over cijfermateriaal uit de praktijk beschikken, lijkt het ons toch weinig waarschijnlijk dat classificatiemaatschappijen van buiten de EU met een afwikkeling van het geschil voor de gerechten van een EU-lidstaat akkoord zouden gaan. Gezien hun economisch sterke positie, zullen classificatiemaatschappijen meestal hun eigen algemene voorwaarden kunnen opdringen. De *American Bureau of Shipping* kiest in haar "*Terms and Conditions*" bijvoorbeeld voor arbitrage in New York.[16]

Of niet-Europese classificatiemaatschappijen, bij gebrek aan een bevoegdheidsbeding ten voordele van een Europese rechter, in de EU gedaagd kunnen worden, hangt af van de nationale IPR-regels van elke lidstaat op zich. Deze nationale regels vormen echter niet het voorwerp van deze bijdrage. In wat volgt gaan we uit van het scenario dat een classificatie-maatschappij in de EU gevestigd is. *Lloyd's Register* met hoofdkantoor te Londen vormt hierbij het typevoorbeeld.[17] Ook een aantal kleinere in de EU gevestige entiteiten zoals de *Hellenic Register of Shipping* (Piraeus, Griekenland)[18] en het *Registro Italiano Navale* (Genua, Italië)[19] volgen hetzelfde regime. In principe moeten procedures tegen deze bedrijven voor de gerechten van hun woonplaats (in de zin van artikel 60) aanhangig gemaakt worden. De Brussel I Verordening voorziet echter nog bijkomende bevoegdheidsgronden die eisers kunnen gebruiken teneinde de verweerder voor een andere rechter te vatten. In wat volgt bespreken we welke bijzondere bevoegdheidsgronden op classificatiemaatschappijen van toepassing kunnen zijn.

1.2. Bijzondere bevoegdheid voor contracten en onrechtmatige daad

6. De Brussel I Verordening voorziet in artikel 5.1 in een bijzonder forum voor contractuele vorderingen. De bepaling stelt dat de verweerder eveneens opgeroepen kan worden voor de gerechten van de plaats (in een EU-lidstaat) waar de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt, is uitgevoerd of uitgevoerd moet worden (artikel 5.1.a)). Het artikel definieert zelf deze plaats voor contracten voor verstrekking van diensten. Tenzij anders overeengekomen, is het "*de plaats in een lidstaat waar de diensten volgens de overeenkomst verstrekt werden of verstrekt hadden moeten worden*" (artikel 5.1.b), 2e streepje). De inspectie van het schip door een classificatiemaatschappij kan bijvoorbeeld gebeuren in de haven waar het schip aangemeerd ligt. De eigenlijke dienst bestaat echter uit het afleveren van een certificaat van klasse. De inspectie is dus maar een voorbereidende stap om tot de uitreiking van dat certificaat te komen. De uiteindelijke certificering gebeurt in het hoofdkantoor van de

[14] Het Noorse DNV GL valt wel onder een parallelverdrag, met name het Verdrag van Lugano (Verdrag van Lugano betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, ondertekend te Lugano op 30 oktober 2007).
[15] Artikel 25 van de herschikte Brussel I Verordening stelt die voorwaarde niet meer.
[16] Zie bepaling 7 ("Arbitration") in de Terms & Conditions of ABS Type Approval beschikbaar op <www.eagle.org/eagleExternalPortalWEB/typeapproval/portlets/termsandconditions.html>
[17] Zie voor meer informatie: <www.lr.org/en/>
[18] Zie voor meer informatie: <www.hrs.gr/>
[19] Zie voor meer informatie: <www.rina.org/en/index.aspx>

classificatiemaatschappij.[20] Naar onze mening ligt het zwaartepunt van de verplichtingen van de classificatiemaatschappij dus bij het formaliseren van de resultaten van de inspectie in een certificaat van klasse. De rechtbanken van de plaats waar de classificatiemaatschappij de certificering uitvoert zijn zodoende internationaal bevoegd voor contractuele geschillen.

7. De Verordening voorziet ook in een alternatief forum voor vorderingen uit onrechtmatige daad. Artikel 5.3 bepaalt dat een persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad in een andere lidstaat voor de gerechten van de "*plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen*" opgeroepen kan worden. Aangezien de Verordening deze plaats niet definieert, moet naar de rechtspraak van het Hof van Justitie teruggegrepen worden om de precieze inhoud ervan te kennen. Het Hof poneerde dat ingeval de plaats van de schadeverwekkende gebeurtenis (*locus acti*) niet samenvalt met de plaats waar de schade is ontstaan (*locus damni*) zowel de plaats waar de schade is ingetreden (*Erfolgsort*) als de plaats van de schadeveroorzakende handeling (*Handlungsort*) onder de uitdrukking "*plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan*" begrepen moet worden.[21]
De toepassing van artikel 5.3 op classificatiemaatschappijen geeft aanleiding tot complexe vraagstukken. Laat ons dit met een voorbeeld illustreren. Stel dat een vrachtschip te midden van de oceaan zinkt. De eigenaar van de vracht stelt vervolgens een vordering tot schadevergoeding in tegen de classificatiemaatschappij omdat deze mogelijks in haar certificatie- of controlewerkzaamheden tekort is geschoten. De vrachteigenaar kan op basis van artikel 5.3 dan kiezen om de zaak aanhangig te maken bij het gerecht van *de plaats van de schadeverwekkende handeling* of van de *plaats van de schade*. De volgende paragrafen bestuderen kort beide mogelijkheden.

8. De *plaats van de schadeverwekkende handeling* zal afhangen van de aard van de onrechtmatige daad. De buitencontractuele fout kan bijvoorbeeld voortvloeien uit een vergissing of onzorgvuldigheid van een "*class surveyor*" tijdens de inspectie van het schip (bijvoorbeeld een verkeerde meting van de omvang van een barst in de scheepsromp). De fout van de classificatiemaatschappij kan echter ook voortkomen uit een verkeerde toepassing van haar eigen classificatieregels of uit het feit dat deze technische regels niet de huidige stand van de techniek weerspiegelen. In het eerste geval, namelijk wanneer er sprake is van een onzorgvuldigheid of vergissing tijdens de inspectie, kan de bevoegdheid bij de rechters van de plaats van inspectie van het schip liggen. ANTAPASSIS argumenteert echter dat aanknoping moet gezocht worden bij de woonplaats van de classificatiemaatschappij, aangezien de onjuiste certificering (als gevolg van de onjuiste meting) daar plaatsvond.[22]
In de Franse rechtspraak vinden we een toepassing van dit onderscheid terug. In de zaak *Meranti 38* bracht de koper van het schip de *Meranti 38* een buitencontractuele vordering tegen de Franse classificatiemaatschappij *Bureau Veritas*. De eiser voerde aan dat *Bureau Veritas* de staat van het schip onterecht als optimaal had aangemerkt vóór de verkoop ervan. Er waren immers duidelijk problemen met het laswerk in de constructie van het schip. De partijen waren het in de procedure oneens over het op het geding toepasselijk recht. De Franse IPR-regels verwijzen naar de plaats van het schadeverwekkende feit als criterium en maken eveneens de uitsplitsing tussen plaats van de handeling en plaats van de schade. Het oordeel van het Hof heeft dus ook belang voor de toepassing van artikel 5.3 van de Brussel I

[20] P. MANKOWSKI, "Article 5" in U. MAGNUS & P. MANKOWKSI (eds.), *Brussels I Regulation*, München, Sellier European Law Publishers, 2e editie, 2012, 145.
[21] HvJ 30 november 1976, Handelskwekerij G.J. Bier BV/Mines de Potasse d'Alsace SA, *Jur*. 1976, 1735, r.o. 19.
[22] A. ANTAPASSIS, "Liability of Classification Societies", 11 *Electronic Journal of Comparative Law* 2007, 47.

Verordening. Het Hof bevestigde uiteindelijk dat Maleisisch recht de verhouding tussen partijen beheerste precies omdat *Bureau Veritas* tijdens inspecties in dat land de tekortkomingen van het schip over het hoofd had gezien.[23] Men zou, in navolg van ANTAPASSIS,[24] ook kunnen argumenteren dat in dergelijke feitenconstellatie aanknoping moet gezocht worden bij de woonplaats van de classificatiemaatschappij, aangezien de onjuiste certificering (als gevolg van de onjuiste meting) daar plaatsvond. In dat opzicht kan bijvoorbeeld verwezen worden naar de uitspraak van het Franse Hof van Cassatie in de zaak *Wellborn*. Het Hof situeerde de plaats van de schadeverwekkende handeling in Frankrijk aangezien *Bureau Veritas* daar besloot een certificaat uit te reiken. De plaats van de laatste inspectie van het schip (China) werd in die zaak dus niet weerhouden.[25]

9. In het tweede geval, namelijk wanneer classificatieregels verkeerd worden toegepast of indien deze regels niet meer aan de huidige stand van de techniek zijn aangepast, zijn de gerechten van de woonplaats van de classificatiemaatschappij waarschijnlijk bevoegd (zoals onder artikel 5.1).

10. Ook de bepaling van de *plaats van de schade* is geen eenvoudige opdracht. De vrachteigenaar vertrouwt op het oordeel van de classificatiemaatschappij over de staat van het schip. De foutieve analyse van de classificatiemaatschappij is echter niet de eigenlijke oorzaak van het zinken van het schip. De vrachteigenaar lijdt weliswaar een tastbaar, fysiek verlies, maar dit verlies kan niet gelijkgesteld worden met de (economische) schade geleden ten gevolge van het (onterechte) vertrouwen in de classificatiemaatschappij. Laat ons opnieuw het voorbeeld in randnummer 7 nemen om het economisch karakter van de geleden schade te verduidelijken. Stel dat het schip in het voorbeeld echter niet zinkt, maar wel dringende reparaties nodig heeft. Door die technische tussenkomst vergroot de reistijd aanzienlijk en moet de vrachteigenaar lijdzaam toezien hoe zijn lading te laat bij de koper afgeleverd wordt. Door de vertraging treedt mogelijks een strafbeding in het contract tussen vrachteigenaar en koper in werking. De eigenaar van de goederen lijdt hierdoor dus een financieel verlies.
Tenslotte loert bij dergelijke economische schade ook het *Shevill* arrest van het Europees Hof van Justitie om de hoek. Die zaak betrof immateriële schade uit een lasterlijke publicatie in meerdere lidstaten. Het Hof stelde dat in dergelijk geval de bevoegdheid van de rechters van de lidstaten waar schade geleden is, beperkt moet worden tot de schade geleden in die lidstaat.[26] Toegepast op classificatiemaatschappijen zou dit betekenen dat economische schade geleden in meerdere lidstaten, gerecupereerd moet worden in elke lidstaat afzonderlijk voor de schade aldaar geleden.

11. Voor de volledigheid vermelden we nog de mogelijkheid voor een derde om zijn vordering aanhangig te maken bij het gerecht waar de strafvordering is ingesteld (artikel 5.4).

1.3. Het forum van de medeverweerder en het forum voor vorderingen tot vrijwaring

12. Aangezien een veelheid van actoren binnen de scheepvaartwereld actief is, komt het vaak voor dat de classificatiemaatschappij niet de enige gedaagde partij is. Het meest prominente voorbeeld is dat van een derde die na het vergaan van een schip en de lading een vordering

[23] Fr. Cour de Cassation 27 mei 2010, zaak nr. 09-65906, noot L. D'AVOUT, *DMF* 2010, 704-712.
[24] A. ANTAPASSIS, "Liability of Classification Societies", 11 *Electronic Journal of Comparative Law* 2007, 47.
[25] Fr. Cour de Cassation 27 maart 2007, zaak nr. 05-010.480, noot P. BONASSIES, *Droit Maritime Français* 2007, 753-756.
[26] HvJ 7 maart 1995, Shevill e.a./Presse Alliance, *Jur*. 1995, 2719, r.o. 30.

instelt tegen zowel de eigenaar van het schip (contractueel) als tegen de classificatiemaatschappij die het schip keurde (buitencontractueel).[27] In dergelijke gevallen voorziet de Brussel I Verordening dat beide vorderingen samengevoegd kunnen worden. Beide verweerders kunnen voor het gerecht van de woonplaats van één van hen opgeroepen worden, op voorwaarde dat er tussen de vorderingen een zo nauwe band bestaat dat een goede rechtsbedeling vraagt om hun gelijktijdige behandeling en berechting, teneinde te vermijden dat bij afzonderlijke berechting van de zaken onverenigbare beslissingen gegeven worden (artikel 6.1). De rechtspraak van het Europees Hof van Justitie leert dat de verschillende basis (contract of onrechtmatige daad) waarop vorderingen gebaseerd zijn, geen struikelblok vormt voor de toepassing van artikel 6.1.[28] In het licht van die rechtspraak is het dus duidelijk dat een classificatiemaatschappij door derden gedagvaard kan worden bij de woonplaats van andere verweerders (zoals de scheepseigenaar), zelfs als de rechtsgrond verschilt.

13. Door hun certificerende functie is het niet ondenkbaar dat classificatiemaatschappijen ter vrijwaring door een verweerder in een hangende procedure gedaagd worden. De Brussel I Verordening stelt op dat vlak dat een partij opgeroepen kan worden voor het gerecht waarvoor de oorspronkelijke vordering aanhangig is, tenzij de vordering slechts is ingesteld om de opgeroepene af te trekken van de rechter die deze verordening hem toekent (artikel 6.2). Een scheepseigenaar zou de classificatiemaatschappij dus in vrijwaring kunnen dagen wanneer de scheepseigenaar geconfronteerd wordt met een rechtsvordering in een bepaald forum. Artikel 6.2 stelt, in tegenstelling tot artikel 6.1, geen voorwaarde van verbondenheid tussen de oorspronkelijke vordering en de vordering ter vrijwaring. Het Hof van Justitie verduidelijkte echter dat de tekst van artikel 6.2 inherent dergelijke voorwaarde bevat.[29] Eenmaal de eiser in vrijwaring dit verband heeft bewezen, kan de classificatiemaatschappij dus enkel nog ontkomen aan de toepassing van artikel 6.2 indien zij aantoont dat de vordering tot vrijwaring uitsluitend ingesteld werd om haar van haar natuurlijke rechter af te trekken.[30]

1.4. Geschillen betreffende de exploitatie van een filiaal

14. Classificatiemaatschappijen van zowel binnen als buiten de EU hebben in Europa vaak lokale afdelingen. Het Franse *Bureau Veritas* heeft bijvoorbeeld in Antwerpen een vestiging die zich met certificering bezighoudt.[31] Het bestaan van dergelijke vestigingen heeft belangrijke implicaties op internationaalprivaatrechtelijk vlak. Onder de Brussel I Verordening is het mogelijk om een verweerder, in afwijking van artikel 2, te dagen voor de gerechten van de plaats waar zij een filiaal of andere vestiging heeft. Dit kan echter enkel ten aanzien van geschillen betreffende de exploitatie van dat filiaal (artikel 5.5). Deze voorwaarde wordt ruim opgevat. Voor contractuele vorderingen volstaat het dat het filiaal een rol speelde bij de sluiting of de uitvoering van de overeenkomst.[32] Bovendien is niet vereist dat het

---

[27] Zie bijvoorbeeld de *Erika* zaak waar vorderingen tegen o.a. Tevere Shipping (de scheepseigenaar), tegen Total (de eigenaar van de olie die vervoerd werd) en tegen RINA (de classificatiemaatschappij) ingesteld werden (zie de uitspraak van het Franse Hof van Cassatie in deze zaak: Cass. Fr. 25 september 2012, nr. H 10-82.938).

[28] HvJ 11 oktober 2007, Freeport plc/Olle Arnoldsson, *Jur*. 2007, 8319.

[29] HvJ 26 mei 2005, Groupement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne and Others/Zurich España and Société pyrénéenne de transit d'automobiles (Soptrans), *Jur.* 2005, 4509.

[30] H. MUIR WATT, "Articles 6-7" in U. MAGNUS & P. MANKOWKSI (eds.), *Brussels I Regulation*, München, Sellier European Law Publishers, 2nd edition, 2012, 316-322.

[31] Zie voor meer informatie: <www.bureauveritas.nl/wps/wcm/connect/bv_nl/local/home/worldwide-locations/be-locaties/business-certification-belgium>

[32] P. MANKOWSKI, "Article 5" in U. MAGNUS & P. MANKOWKSI (eds.), *Brussels I Regulation*, München, Sellier European Law Publishers, 2e editie, 2012, 285.

contract uitgevoerd wordt in de lidstaat waar de vestiging haar kantoor heeft.[33] Inspectie en certificering buiten de lidstaat van de vestiging die het contract afsloot doen dus geen afbreuk aan de mogelijkheid om het moederbedrijf voor de gerechten van de plaats van haar vestiging te dagen. Classificatiemaatschappijen kunnen dus in principe overal in de EU waar zij een filiaal houden gedagvaard worden.

2. Toepasselijk recht

15. Eenmaal de rechterlijke bevoegdheid vaststaat (op basis van de Brussel I Verordening of op grond van nationale bepalingen), komt het de rechter toe na te gaan welk recht van toepassing is op de rechtsverhouding tussen de partijen. Binnen de Europese Unie bepalen twee Verordeningen het recht van toepassing op contractuele betrekkingen (Rome I Verordening[34]) en op onrechtmatige daad (Rome II Verordening[35]). Elk gerecht binnen de Europese Unie moet deze Verordeningen toepassen bij het bepalen van het toepasselijk recht. Aangezien hierbij in de context van classificatiemaatschappijen minder probleemsituaties genoteerd kunnen worden, besteden we aan dit luik van het internationaal privaatrecht minder aandacht.

2.1. Contractuele aansprakelijkheid

16. De Rome I Verordening stelt de wil van de contractspartijen voorop. Het gekozen recht geniet dan ook voorrang (artikel 3.1). Ook hier de bedenking die we al maakten in het kader van artikel 23 Brussel I Verordening (bevoegdheidsbedingen). We stellen ons ook hier de vraag in hoeverre de economische realiteit een gezamenlijke keuze toelaat (zie bespreking *supra* nr. 5 over bevoegdheidsbedingen in het kader van artikel 23 Brussel I Verordening). Ons lijkt het zeer waarschijnlijk dat ook hier de classificatiemaatschappij via toetredingscontracten haar eigen voorkeur kan opdringen. Verder (empirisch) onderzoek in deze materie lijkt echter aangewezen om hierover uitsluitsel te brengen.

17. Bij gebreke aan een keuze zal op een contract van diensten het recht van het land van de gewone verblijfplaats van de dienstverlener van toepassing zijn (artikel 4.1.b)). De gewone verblijfplaats van een bedrijf situeert zich op de plaats van haar hoofdbestuur (artikel 19.1). Aangezien de classificatiemaatschappij de dienstverlener is, zal de plaats van haar kantoren dus doorslaggevend zijn. Het recht van Texas zal bijvoorbeeld van toepassing zijn op een contract met de *American Bureau of Shipping*. Ook hier wijzen we op de invloed van het bestaan van filialen. Artikel 19.2 stelt immers dat de gewone verblijfplaats van een bedrijf gelijkgesteld wordt met de plaats waar haar filiaal zich bevindt indien de overeenkomst is gesloten in het kader van de uitoefening van de activiteiten van een het filiaal of andere vestiging of indien het filiaal of de vestiging volgens de overeenkomst verantwoordelijk is voor de uitvoering. Indien de scheepseigenaar dus rechtstreeks met het Engelse filiaal van de *American Bureau of Shipping* zou handelen, beheerst Engels recht de contractuele verhouding.

---

[33] HvJ 6 april 1995, Lloyd's Register of Shipping/Société Campenon Bernard, *Jur.* 1995, 961.
[34] Verordening nr. 593/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 17 juni 2008 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst, *Pb.* L 177 van 4 juli 2008, 6.
[35] Verordening nr. 864/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 11 juli 2007 betreffende het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen, *Pb.* L 199 van 31 juli 2007, 40-49.

2.2. Aansprakelijkheid ten aanzien van derden

18. Voor de buitencontractuele aansprakelijkheid harmoniseerde de Rome II Verordening de IPR-regels van de lidstaten. Een rechtskeuze gebeurt bij een onrechtmatige daad minder frequent aangezien partijen meestal geen bestaande relatie hebben. Het recht van toepassing op buitencontractuele verbintenissen is in principe dat van het land waar de schade zich voordoet (artikel 4.1). Voor de bepaling van die plaats kan verwezen worden naar de rechtspraak onder artikel 5.3 Brussel I Verordening.[36] Enkel wanneer beide partijen hun gewone verblijfplaats in hetzelfde land hebben, vervalt de *lex loci damni* regel. Het recht van het land van hun verblijfplaats beheerst dan de niet-contractuele verbintenis (artikel 4.2). Gezien het internationaal karakter van de scheepvaartsector is dat laatste scenario echter minder waarschijnlijk.

Besluit

19. De grensoverschrijdende omgeving waarin classificatiemaatschappijen hun activiteiten uitoefenen, zorgt ervoor dat de regels van internationaal privaatrecht een centrale rol spelen bij de oplossing van geschillen. Deze bijdrage had tot doel aan te tonen dat de toepassing van de Europese IPR-regels op classificatiemaatschappijen niet altijd evident blijkt. Vooral op het vlak van bevoegdheid werden een aantal prangende kwesties belicht.

20. De link met het IPR-luik is ook van belang in zaken waar vorderingen tot schadevergoeding tegen andere certificeringsdiensten ingesteld worden. Bijzonder actueel zijn bijvoorbeeld *credit rating agencies*, die aan de hand van *ratings* de kredietwaardigheid van zowel bepaalde schuldinstrumenten als emittenten (*issuers*) beoordelen. De emittent sluit meestal een contract met een *credit rating agency* om zijn kredietwaardigheid of deze van zijn financiële instrumenten te laten beoordelen (*solicited rating*). Derden die vreemd zijn aan dit contract, zoals investeerders, gebruiken de uitgereikte *rating* echter ook vaak bij het nemen van een investeringsbeslissing. Indien later zou blijken dat de *rating* niet overeenkomt met de kredietwaardigheid van de uitgever of diens financiële instrumenten, rijst de vraag in welke mate de investeerder zijn economische schade op de *credit rating agency* kan verhalen. De belangrijkste *credit rating agencies*, zoals *Standard & Poor's (S&P)*, *Fitch* en *Moody's*, zijn in de Verenigde Staten gevestigd.[37] Indien een investeerder een vordering tegen één van deze *credit rating agencies* in een EU-lidstaat instelt, komen vragen over internationale

[36] Zie *supra* nr. 7-9. De Rome II Verordening vereist immers dat haar bepalingen stroken met die van de Brussel I Verordening: overweging 7 van de Rome II Verordening.

[37] Zie voor meer informatie over de aansprakelijkheid en regulering van *credit rating agencies*: T. SINCLAIR, *The New Masters Of Capital: American Bond Rating Agencies And The Politics Of Creditworthiness*, Ithaca, Cornell University Press, 2005, 186 p.; F. PARTNOY, "The Siskel and Ebert of Financial Markets: Two Thumbs Down for the Credit Rating Agencies", 77 *Washington University Law Quarterly* 1999, 628-638; L. Freeman, "Who's Guarding the Gate? Credit-Rating Agency Liability as 'Control Person' in the Subprime Credit Crisis", 33 *Vermont Law Review* 2009, 585; N. BLUMBERG, J. WIRTH, & N. LITSOUKOV, "The Liability of Credit Rating Agencies to Investors: A Review of the Current Liability Regime and Recent SEC Proposals", 16 *Journal of Structured Finance* 2011, 34-48. Zie voor meer informatie over de aansprakelijkheid van *credit rating agencies* in België: M. KRUITHOF & E. WYMEERSCH, "The Regulation and Liability of Credit Rating Agencies in Belgium", in: E. DIRIX & Y-H. LELEU (ed.), *The Belgian Reports at the Congress of Utrecht of the International Academy of Comparative Law – Rapports belges au congrès de l'Académie Internationale de Droit Comparé à Utrecht – De Belgische rapporten voor het congres van de Académie Internationale de Droit Comparé te Utrecht*, Brussel, Bruylant, 2006, 351-419.

bevoegdheid of toepasselijke recht eveneens aan bod. De vraag naar internationale bevoegdheid kwam bijvoorbeeld ter sprake in een Duitse zaak, waar een investeerder stelde dat *S&P* ten onrechte een hoge kredietbeoordeling aan *Lehman Brothers* had gegeven. Het Duitse *Bundesgerichtshof* bevestigde de uitspraak van het *Oberlandesgericht* te Frankfurt, waarin werd geordeeld dat de Duitse rechter op grond van de nationale IPR-regels in sectie 23 van de *Zivilprozessordnung* (*besonderer Gerichtsstand des Vermögens*) bevoegd was om van de vordering tot schadevergoeding tegen *S&P* kennis te nemen. Er werd voldaan aan de twee voorwaarden die sectie 23 *Zivilprozessordnung* stelt, namelijk dat de goederen van de buitenlandse verweerder in Duitsland moeten liggen en dat de vordering tot schadevergoeding een voldoende sterke band met Duitsland moet hebben.[38]

21. In tegenstelling tot de situatie voor classificatiemaatschappijen zijn er voor *credit rating agencies* echter wel uitvoerige studies gedaan naar de toepassing van (Europese) IPR-regels.[39] Deze korte bijdrage tracht daaraan tegemoet te komen en is een eerste aanzet tot blootlegging van internationaal privaatrechtelijke aspecten in zaken waarin de aansprakelijkheid van classificatiemaatschappijen aan bod komt.

[38] BGH, 13 december 2012, III ZR 282/11, *OpenJur* 2013, 2764; OLG Frankfurt/Main, 28 november 2011, 21 U 23/11.

[39] Zie bijvoorbeeld: A. DUTTA, "Die Haftung amerikanischer Ratingagenturen in Europa – Die Rolle des internationalen Privatrechts", 1 *IPRax* 2014, 33-41; J.J. ATEMA & S.M. PEEK, "Credit rating agencies en civielrechtelijke aansprakelijkheid" in: D. Busch, *Aansprakelijkheid in de financiële sector*, Den Haag, Kluwer, 2013, 946-949. Zie bijvoorbeeld ook de Conferentie: *Civil liability of credit rating agencies in the European Union - selected international private law issues*, Institute of Advanced Legal Studies Universiteit van Londen, 30 januari 2014.

ACTUALITEIT/ACTUALITÉ

Aankondigingen / Annonces

Unified Patent Court (Europe) Treaty 13/06/2013

België is sinds 6 juni 2014 het vierde land dat het 'Unified Patent Court'-akkoord heeft geratificeerd.
In deze tabel van de Europese Commissie vindt u de huidige stand van de voortgang van ratificatie.

La Belgique est depuis le 6 juin 2014 le quatrième pays qui a ratifié l'accord relatif à la juridiction unifiée du brevet.
Dans ce tableau de la Commission européenne, vous trouverez l'état actuel du processus de ratification.

Regelgeving / Réglementation

1. Wet houdende diverse bepalingen betreffende Justitie

De wet houdende diverse bepalingen betreffende Justitie is op 14 mei 2014 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

25 APRIL 2014. – Wet houdende diverse bepalingen betreffende Justitie

Titel 12 (Diverse bepalingen) voorziet in volgende – voor het IPR relevante – wijzigingen:

Hoofdstuk 7 voert een wijziging door van het Wetboek van internationaal privaatrecht. In artikel 119, § 2 WIPR wordt het 1° aangevuld met de woorden *", onverminderd de individuele uitoefening van de rechten bedoeld in artikel 5, 2, van Verordening nr. 1346/2000 van de Raad van 29 mei 2000 betreffende insolventieprocedures.*".

Hoofdstuk 10 bevat enkele kleine wijzigingen aan het Wetboek van de Belgische nationaliteit (WBN). Zo kan voortaan ook de adoptant van een Belgisch kind de verklaring op basis van art. 12bis, § 1, 3°, d indienen. Daarnaast worden de artikelen in verband met de vervallenverklaring (art. 23 en art. 23/1 WBN) beter op mekaar afgestemd.

Hoofdstuk 20 bevat enkele wijzigingen inzake adoptie. Afdeling 1 voert een wijziging van het BW door met betrekking tot de regularisatieprocedure van adoptieprocedures die in het buitenland zijn gevoerd door personen die hun gewone verblijfplaats in België hebben. Deze nieuwe bepaling is van toepassing op de verzoeken tot regularisatie die in behandeling zijn bij de federale centrale autoriteit op de dag dat dit hoofdstuk in werking treedt, zijnde de dag nadat het in het Belgisch Staatsblad is bekendgemaakt.

Loi portant des dispositions diverses en matière de Justice

La loi portant des dispositions diverses en matière de Justice a été publiée le 14 mai 2014 au Moniteur belge.

25 AVRIL 2014. – Loi portant des dispositions diverses en matière de Justice

Le titre 12 (Dispositions diverses) apporte les modifications suivantes qui sont pertinentes pour le DIP:

Le chapitre 7 modifie le Code de droit international privé. Dans l'article 119, § 2, du Code de droit international privé, le 1° est complété par les mots ", *sans préjudice de l'exercice individuel des droits visés à l'article 5, 2, du Règlement n° 1346/2000 du Conseil du 29 mai 2000 relatif aux procédures d'insolvabilité.*".

Le chapitre 10 apporte quelques modifications mineures au Code de la Nationalité belge (CNB). Ainsi, aussi l'adoptant d'un enfant belge peut désormais introduire une déclaration sur base de l'art. 12bis, § 1er, 3°, d. En outre, il y a une meilleure harmonisation des articles en rapport avec la déchéance (les articles 23 et 23/1 du CNB).

Le chapitre 20 contient quelques modifications en matière d'adoption. La première section modifie le Code Civil concernant la procédure de régularisation des procédures d'adoption réalisées à l'étranger par des personnes résidant habituellement en Belgique. Cette section s'applique aux demandes de régularisation qui sont en cours de traitement au sein de l'autorité centrale fédérale au jour de l'entrée en vigueur du présent chapitre, à savoir le jour suivant sa publication au Moniteur belge.

2. Het Consulair Wetboek is in werking getreden. Verschillende uitvoeringsbesluiten zijn verschenen in het Staatsblad.

2.1. Koninklijk besluit van 19 april 2014 tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de wet van 21 december 2013 houdende het Consulair wetboek

Dit Koninklijk besluit is op 30 april 2014 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

19 APRIL 2014. - Koninklijk besluit tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de wet van 21 december 2013 houdende het Consulair wetboek

De wet van 21 december 2013 houdende het Consulair wetboek is in werking getreden op 15 juni 2014.

2.2. Koninklijk besluit van 19 april 2014 aangaande de consulaire bevolkingsregisters

Dit Koninklijk besluit is op 4 juni 2014 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

19 APRIL 2014. - Koninklijk besluit aangaande de consulaire bevolkingsregisters

2.3. Koninklijk besluit van 19 april 2014 tot wijziging van het koninklijk besluit van 12 juli 2006 betreffende de legalisatie van de buitenlandse rechterlijke beslissingen of authentieke akten

Dit Koninklijk besluit is op 4 juni 2014 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

19 APRIL 2014. - Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 12 juli 2006 betreffende de legalisatie van de buitenlandse rechterlijke beslissingen of authentieke akten

2.4. Koninklijk besluit van 19 april 2014 tot vaststelling van de voorwaarden waaronder consulaire nationaliteitsattesten kunnen afgegeven worden

Dit Koninklijk besluit is op 4 juni 2014 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

19 APRIL 2014. - Koninklijk besluit tot vaststelling van de voorwaarden waaronder consulaire nationaliteitsattesten kunnen afgegeven worden

2.5. Koninklijk besluit van 19 april 2014 aangaande de identiteitskaarten afgegeven door de consulaire beroepsposten

Dit Koninklijk besluit is op 4 juni 2014 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

19 APRIL 2014. - Koninklijk besluit aangaande de identiteitskaarten afgegeven door de consulaire beroepsposten

2.6. Koninklijk besluit van 19 april 2014 aangaande de geldigheidsduur van paspoorten

Dit Koninklijk besluit is op 4 juni 2014 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

19 APRIL 2014. - Koninklijk besluit aangaande de geldigheidsduur van paspoorten

2.7. Ministerieel besluit van 19 april 2014 aangaande de afgifte van paspoorten

Dit ministerieel besluit is op 4 juni 2014 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

19 APRIL 2014. - Ministerieel besluit aangaande de afgifte van paspoorten

2.8. Koninklijk besluit van 11 juni 2014 aangaande oprichting van consulaten

Dit Koninklijk besluit is op 20 juni 2014 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

11 JUNI 2014. - Koninklijk besluit aangaande oprichting van consulaten

Le Code consulaire est entré en vigueur. Plusieurs arrêtés (royaux et ministériel) ont été publiés au Moniteur belge.

2.1. Arrêté royal du 19 avril 2014 fixant la date de l'entrée en vigueur de la loi du 21 décembre 2013 portant le Code consulaire

Cet arrêté royal a été publié le 30 avril 2014 au Moniteur belge.

19 AVRIL 2014. - Arrêté royal fixant la date de l'entrée en vigueur de la loi du 21 décembre 2013 portant le Code consulaire

La loi du 21 décembre 2013 portant le Code consulaire est entrée en vigueur le 15 juin 2014.

2.2. Arrêté royal du 19 avril 2014 concernant les registres de population consulaires

Cet arrêté royal a été publié le 4 juin 2014 au Moniteur belge.

19 AVRIL 2014. - Arrêté royal concernant les registres de population consulaires

2.3. Arrêté royal du 19 avril 2014 modifiant l'arrêté royal du 12 juillet 2006 relatif à la légalisation de décisions judiciaires ou actes authentiques étrangers

Cet arrêté royal a été publié le 4 juin 2014 au Moniteur belge.

19 AVRIL 2014. - Arrêté royal modifiant l'arrêté royal du 12 juillet 2006 relatif à la légalisation de décisions judiciaires ou actes authentiques étrangers

2.4. Arrêté royal du 19 avril 2014 fixant les conditions de délivrance des attestations consulaires de nationalité

Cet arrêté royal a été publié le 4 juin 2014 au Moniteur belge.

19 AVRIL 2014. - Arrêté royal fixant les conditions de délivrance des attestations consulaires de nationalité

2.5. Arrêté royal du 19 avril 2014 relatif aux cartes d'identité délivrées par les postes consulaires de carrière

Cet arrêté royal a été publié le 4 juin 2014 au Moniteur belge.

19 AVRIL 2014. - Arrêté royal relatif aux cartes d'identité délivrées par les postes consulaires de carrière

2.6. Arrêté royal du 19 avril 2014 relatif à la durée de validité des passeports

Cet arrêté royal a été publié le 4 juin 2014 au Moniteur belge.

19 AVRIL 2014. - Arrêté royal relatif à la durée de validité des passeports

2.7. Arrêté ministériel du 19 avril 2014 concernant la délivrance de passeports

Cet arrêté ministériel a été publié le 4 juin 2014 au Moniteur belge.

19 AVRIL 2014. - Arrêté ministériel concernant la délivrance de passeports

2.8 Arrêté royal du 11 juin 2014 concernant l'établissement de postes consulaires

Cet arrêté royal a été publié le 20 juin 2014 au Moniteur belge.

11 JUIN 2014. - Arrêté royal concernant l'établissement de postes consulaires

3. Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 16 juli 1992 tot vaststelling van de informatie die opgenomen wordt in de bevolkingsregisters en in het vreemdelingenregister en tot voorschrift van de inschrijving in het wachtregister van de vreemdelingen die niet beschikken over een identificatienummer van het Rijksregister en die in het huwelijk willen treden

Dit Koninklijk besluit is op 24 maart 2014 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

28 FEBRUARI 2014. – Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 16 juli 1992 tot vaststelling van de informatie die opgenomen wordt in de bevolkingsregisters en in het vreemdelingenregister en tot voorschrift van de inschrijving in het wachtregister van de vreemdelingen die niet beschikken over een identificatienummer van het Rijksregister en die in het huwelijk willen treden

Dit KB introduceert enkele wijzigingen met als doel de bestrijding van de schijnhuwelijken en wettelijke schijnsamenwoningen. Zo voorziet het in de opname in de bevolkingsregisters en het wachtregister van de informatie betreffende formaliteiten en beslissingen die voorafgaan aan de huwelijksvoltrekking en degene die voorafgaan aan de melding van de verklaring van wettelijke samenwoning. Dergelijke beslissingen zijn bijvoorbeeld: de weigering van de opmaak van de akte van aangifte van huwelijk / weigering van de melding van verklaring van wettelijke samenwoning, uitstel van voltrekking van huwelijk / uitstel van melding van verklaring van wettelijk samenwoning enz. Dit KB is in werking getreden op 3 april 2014.

Arrêté royal modifiant l'arrêté royal du 16 juillet 1992 déterminant les informations mentionnées dans les registres de la population et dans le registre des étrangers et prescrivant l'inscription dans le registre d'attente des étrangers ne disposant pas de numéro d'identification au Registre national et désirant contracter mariage

Cet arrêté royal a été publié le 24 mars 2014 au Moniteur belge.

28 FEVRIER 2014. – Arrêté royal modifiant l'arrêté royal du 16 juillet 1992 déterminant les informations mentionnées dans les registres de la population et dans le registre des étrangers et prescrivant l'inscription dans le registre d'attente des étrangers ne disposant pas de numéro d'identification au Registre national et désirant contracter mariage

Cet arrêté royal introduit quelques modifications ayant pour but de lutter contre les mariages et les cohabitations légales de complaisance. Ainsi, l'AR prévoit d'enregistrer dans les registres de population et dans le registre d'attente, les informations relatives aux formalités et décisions précédant la célébration du mariage et à celles précédant le fait d'acter la déclaration de cohabitation légale. De telles décisions sont par exemple: le refus de l'établissement de l'acte de déclaration de mariage / le refus d'acter la déclaration de cohabitation légale, le sursis à la célébration de mariage / le sursis à acter la déclaration de cohabitation légale, etc. Cet AR est entré en vigueur le 3 avril 2014.